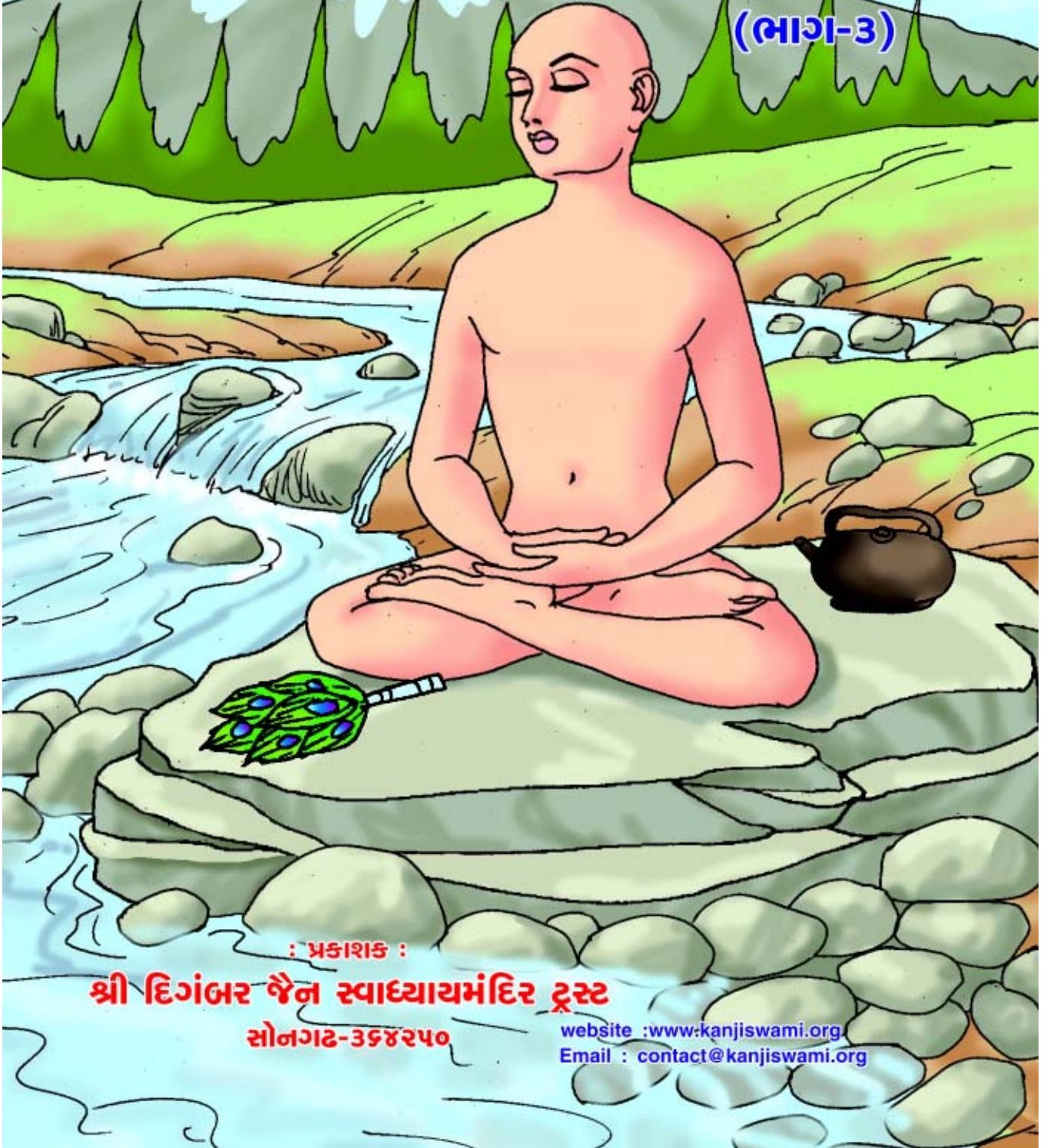

સુવર્ણપુરીના શ્રી પ્રવચનમંડપની દિવાલોના ચિત્રોમાંથી
નિજાત્મવલંતી ઉપસર્ગવિજયી જ્ઞાની ધર્માત્માઓના જીવન ઉપર આધારિત

જૈન ધૌરણિક ભણકથાઓ

(ભાગ-૩)

: પ્રકાશક :

શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ

સોનગઢ-૩૬૪૨૫૦

website : www.kanjiswami.org

Email : contact@kanjiswami.org

विटेहीनाथ श्री सीमंधरस्वामी

શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ - ૩૬૪૨૫૦

ભગવાનશ્રીકુંદકુંદ-કહાન જૈનશાસ્ત્રમાળા, પુષ્ય-૨૪૧

ૐ

નમઃ સદ્ગુરવે।

સુવર્ણપુરીના શ્રી પ્રવચનમંડપની દિવાલોના ચિત્રોમાંથી
નિજાત્મવલંબી ઉપસર્ગવિજયી જ્ઞાની ધર્માત્માઓના જીવન ઉપર આધારિત

જૈન પૌરાણિક ભદ્રુકથાઓ (ભાગ-૩)

: પ્રકાશક :

શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ

સોનગઢ-૩૬૪૨૫૦

website : www.kanjiswami.org

Email : contact@kanjiswami.org

પ્રથમ આવૃત્તિ

વ્રત : ૧૫૦૦

વિ.સં. ૨૦૭૧

ઈ.સ. ૨૦૧૫

જૈન પૌરાણિક લઘુકથાઓ ભાગ-૩ (ગુજરાતી)ના

સ્થાયી પ્રકાશન પુસ્કર્તા

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ મગનલાલ શાહ, ન્યુયોર્ક
હસ્તે જયશ્રીબેન, તેજલ તથા ઋષભ

આ પુસ્તકની પડતર કિંમત રૂા. ૫૯=૦૦ થાય છે. અનેક મુમુક્ષુઓની
આર્થિક સહાયથી આ આવૃત્તિની કિંમત રૂા. ૨૫=૦૦ રાખવામાં આવેલ છે.

કિંમત રૂા. ૨૫ =૦૦

મુદ્રક :

કહાન મુદ્રણાલય,
સોનગઢ ૩૬૪૨૫૦ (સૌરાષ્ટ્ર)

(૨)

श्री दिगंबर जैन स्वाध्यायमंदिर ट्रस्ट, सोनगढ - 364250

परम पूज्य सद्गुरुदेव श्री कानकजिस्वामी

Shri Digambar Jain Swadhyay Mandir Trust, Songadh - 364250

પ્રકાશકીય નિવેદન

પરમોપકારી, અધ્યાત્મયુગ્મષ્ટા, આત્માનુભવી સત્પુરુષ પૂજ્ય સદ્ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામીએ પોતાની સ્વાનુભવરસભીની વાણીમાં જિનેન્દ્રકથિત ચારે અનુયોગોના સુમેળપૂર્વક અધ્યાત્મરસગર્ભિત દ્રવ્યદૃષ્ટિપ્રધાન ઉપદેશગંગા વહાવી છે, જેમાં સ્નાન કરીને ભરતક્ષેત્રના લાખો ભવ્ય જીવો પોતાનું આત્મહિત સાધવા ઉત્સુક બન્યા છે. આ કારણે સોનગઢ એક અધ્યાત્મ અતિશયક્ષેત્ર સુવર્ણપુરીરૂપે વિશ્વપ્રસિદ્ધ તીર્થધામ બની ગયું છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રભાવના ઉદયથી સુવર્ણપુરીમાં સ્વાધ્યાયમંદિર, જિનમંદિર, સમવસરણ મંદિર, માનસ્તંભ, પરમાગમમંદિર, નંદીશ્વર જિનાલય વગેરે ભવ્ય જિનાલયોની રચના થઈ છે. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના અનન્ય ભક્ત સ્વાનુભવવિભૂષિત પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનને મુનિભગવંતો તથા આત્મજ્ઞાની મહાપુરુષોના જીવન પ્રત્યે અત્યંત લગાવ હતો. તેથી તેઓ પોતાના જીવનમાં સંવેગ-વૈરાગ્યભાવને વૃદ્ધિગત કરતાં રહેતાં હતા. તે પ્રસંગોમાંથી કોઈ કોઈ પ્રસંગો એવા હતા કે જેથી નિરૂપરાગ ઉપયોગરૂપ મોક્ષમાર્ગનું મહત્ત્વ આત્માર્થીઓને આવે એવા, પ્રસંગોચિત કથાઓ આધારિત ચિત્રો ઉપરોક્ત આયતનોમાં પૂજ્ય બહેનશ્રીએ મુખ્યરૂપે પોતાના પ્રથમાનુયોગના શાસ્ત્રજ્ઞાનના આધારે ઉત્કીર્ણ તથા ચિત્રાંકન કરાવ્યા હતા. નિર્ગ્રંથ મુનિ ભગવંતોના દર્શન મુમુક્ષુઓને થઈ શકે એવાં જ દૃશ્યો આ ચિત્રોમાં મુખ્યરૂપે લેવામાં આવ્યા છે. જેમાં તેમની સંવેગાદિ ભાવનાઓથી, આયતનોની શોભા ઘણી જ વધી ગઈ છે. તેમજ આ આયતનોમાં દર્શન કરવાવાળા ભાવિકજનોને વિવિધ પુરાણ આધારિત કથાઓ પોતાના સંવેગાદિ ભાવનાઓને વધારવાનો લાભ પ્રાપ્ત થયો છે.

કેટલાક મુમુક્ષુઓની ભાવનાને લક્ષ્યમાં લઈને સોનગઢથી પ્રકાશિત હિન્દી આત્મધર્મમાં પૂજ્ય બહેનશ્રીના અંતરમાં વર્તતા વીતરાગી મહાપુરુષો પ્રત્યેના અહોભાવ, શ્રદ્ધા થાય તે હેતુથી તે ચિત્રોના આધારે આચાર્ય ભગવંત રચિત પુરાણોમાંથી બાલવિભાગમાં કથાઓ આપવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ભવ્ય સાધકજીવોની આ કથાઓ વાંચતાં-વાંચતાં કેટલાક મુમુક્ષુઓએ આ કથાઓ પુસ્તકરૂપે પ્રકાશિત કરવાની માંગણી કરી હતી. જેના ફળ સ્વરૂપે સુવર્ણપુરીના સ્વાધ્યાયમંદિરમાં આલેખિત સાત ચિત્રોની કથાઓના આધારે “જૈન પૌરાણિક લઘુકથાઓ ભાગ-૧” તથા શ્રી સીમંધરસ્વામી જિનમંદિર અંકિત પૌરાણિક ચિત્રોના આધારે “જૈન પૌરાણિક લઘુકથાઓ ભાગ-૨” નામના રંગીન પુસ્તકો પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે. તે જ પ્રમાણે શ્રી પ્રવચનમંડપમાં આલેખિત ચિત્રોમાંથી શુદ્ધાત્મદ્રવ્યમાં પ્રતિબદ્ધ રહેતા જ્ઞાની ભગવંતો કયા

પ્રકારે સહજ ઉપસર્ગવિજયી હોય છે તે ધર્માત્માઓ સંબંધિત પુસ્તક “જૈન પૌરાણિક લઘુકથાઓ ભાગ-૩” રૂપે પ્રકાશિત થઈ રહ્યું છે. આ પુસ્તકમાં સંપાદિત કરવામાં આવેલા સાત ચિત્રો સિવાયના બાકીના અન્ય ચિત્રોના આધારે “જૈન પૌરાણિક લઘુકથાઓ ભાગ-૪” રૂપે પ્રકાશિત કરવામાં આવશે.

આગળ જતાં અન્ય મંદિરોમાં આલેખિત ચિત્રોના આધારે કથાઓના આવા જ પુસ્તકો પ્રકાશિત કરવાની શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢની ભાવના છે.

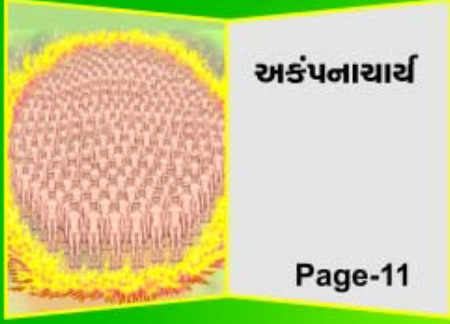
આ પુસ્તકમાં જરૂરિયાત પ્રમાણે મૂળ કથાની હકીકત અને હાઈને યથાવત રાખી ભાષામાં સામાન્ય સુધારો કર્યો છે. આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં બા.બ્ર. શ્રી વ્રજલાલભાઈ શાહે(વઢવાણ) ઉપયોગી માર્ગદર્શન આપ્યું છે તેથી અમે તેમનો અંતઃકરણથી આભાર માનીએ છીએ. આ પુસ્તકના સુંદર ચિત્રો શ્રી જયદેવભાઈ અગ્રાવતે બનાવ્યા છે અને પુસ્તકનું સુંદર મુદ્રણ કહાન મુદ્રણાલય દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. તે સર્વેના અમે આભારી છીએ.

આ પુસ્તકની કથા સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપમાં પ્રવચનમંડપ વગેરેના ચિત્રોના દૃશ્યોના આધારે આપવામાં આવે છે. વિશેષ અભ્યાસ માટે જિજ્ઞાસુઓએ જૈનધર્મના પ્રથમાનુયોગનો અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે. આશા છે કે મુમુક્ષુ સમાજને આ સચિત્ર પુસ્તક મહાપુરુષો પ્રતિના પોતાની સમર્પણતામય ભક્તિ-આદરરૂપ સહજ જીવન ઘડવામાં તેમજ પોતાના સંવેગાદિ ભાવોને બળવત્તર કરવામાં કાર્યકારી થશે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામીનો
૧૨૬મો જન્મ-જયંતી મહોત્સવ
સોનગઢ (સૌરાષ્ટ્ર)
તા. ૨૦-૪-૨૦૧૫

સાહિત્યપ્રકાશનસમિતિ
શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ,
સોનગઢ-૩૬૪૨૫૦ (સૌરાષ્ટ્ર)

श्री दिगंबर जैन स्वाध्यायमंदिर ट्रस्ट, सोनगढ - 364250

प्रशममूर्ति पूज्य बहिनश्री चंपाबेन

Shri Digambar Jain Swadhyay Mandir Trust, Songadh - 364250

સુવર્ણપુરીનો ભગવાન શ્રી કુંદકુંદ પ્રવચન મંડપ

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો પ્રભાવના ઉદય શરૂઆતમાં સૌરાષ્ટ્ર-ગુજરાત સુધી જ સીમિત હતો, પરંતુ હિન્દી આત્મધર્મથી આકર્ષિત થઈને ઈન્દોરના શ્રી હુકમચંદજી શેઠ(વિ.સં. ૨૦૦૧, ઈ.સ. ૧૯૪૫) વૈશાખ વદ દ્વિતીયા દિવસે સોનગઢ આવીને અતિશય પ્રભાવિત થયા હતા. તેથી હિંદી ભાષી દિગંબર જૈનોનો પ્રવાહ સોનગઢ તરફ વિશેષ આકર્ષિત થયો છે. ધીરે ધીરે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનો પુનિત પ્રવાહ એટલો વિસ્તૃત થયો કે દેશ-વિદેશથી અનેક મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનો, અનેક દિગંબર જૈન વિદ્વાનો, ત્યાગીઓ અને બ્રહ્મચારીઓ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના અશ્રુતપૂર્વ અધ્યાત્મ ઉપદેશનો લાભ લેવા સોનગઢ આવવા લાગ્યા. ઉત્સવના દિવસોમાં સ્વાધ્યાયમંદિર તેમજ જિનમંદિર નાનું પડવા લાગ્યું. કોઈપણ સ્તંભ વગરનો કે જેમાં પ્રવચન સમયે ૨૫૦૦ શ્રોતાઓ બેસી શકે એવા ૧૦૦'x૫૦' વિશાળ કક્ષની રચના કરવામાં આવી. તેની દિવાલો ઉપર અનેક પૌરાણિક સુંદર ચિત્રાવલી અને તત્ત્વબોધક તથા સિદ્ધાંતિક સૂત્ર વાક્યોથી અતિ ભવ્ય ભગવાન કુંદકુંદ પ્રવચન મંડપનું વિ.સં. ૨૦૦૩ (ઈ.સ. ૧૯૪૭)માં નિર્માણ થયું. આ પ્રવચનમંડપના શિલાન્યાસ તથા ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે સર શેઠ હુકમચંદજી ઈન્દોર પધાર્યા હતા. શિલાન્યાસ પ્રસંગે શ્રી હુકમચંદજી શેઠ અંતરના ઉલ્લાસથી ગુરુદેવશ્રી પ્રત્યેના અહોભાવથી બોલ્યા હતા કે— “આ મહારાજશ્રીના ઉપદેશના પ્રભાવથી ઘણા જીવોને લાભ થયો છે. મારું પણ અહોભાગ્ય છે કે મને મહારાજશ્રીની ચરણસેવાનો લાભ પ્રાપ્ત થયો છે. મારી તો ભાવના છે કે મારું સમાધિમરણ મહારાજશ્રીના સમીપમાં થાય તેઓશ્રીની પાસે મોક્ષ જવાનો સીધો રસ્તો છે.

ઉદ્ઘાટનના દિવસે પૂરો પ્રવચન મંડપ મુમુક્ષુ ભાઈ-બહેનોથી ભરાઈ ગયો હતો. તે દિવસના માંગલિક પ્રવચનમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ “નિજ આત્માના શુદ્ધ સ્વભાવને

પરદ્રવ્ય, શરીર, રાગ વગેરેથી ભિન્ન તેમજ પરિપૂર્ણ બતાવતા તે આત્માની દૃષ્ટિ કરવી તે જ પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન ધર્મ છે કે જે જીવનમાં પવિત્રતા (મંગલ) લાવે છે, તે જ જીવનમાં એક કર્તવ્ય છે” એવું દર્શાવ્યું.

ભગવાન
શ્રી કુંદકુંદ પ્રવચન
મંડપના ઉદ્ઘાટન
પ્રસંગે પૂજ્ય
ગુરુદેવશ્રી સાથે
ઈન્દૌરના
સર શેઠ હુકમચંદજી
તથા તેમના સુપુત્ર
રાજકુમારજી.

આ મંડપના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે શેઠ હુકમચંદજીની સાથે પંડિત શ્રી જીવંધરજી તથા પંડિત શ્રી દેવકીનંદનજી આવ્યા હતા. તે સમયે ઘણી જ સુંદર તત્ત્વચર્ચા ચાલી કે જેને સમજતા તેઓને ઘણો જ આનંદ થયો હતો. અંતે પંડિત દેવકીનંદનજીએ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી પ્રતિ કહ્યું કે આપે જ સત્ય સમજાવ્યું છે. અત્યાર સુધી અમે અમારી દૃષ્ટિથી શાસ્ત્રોના અર્થ બેસાડતા હતા પરંતુ શાસ્ત્રનો વાસ્તવિક અર્થ શું છે? તે આપે જ શીખવાડ્યું છે. અમારાં શ્રદ્ધા, જ્ઞાન, ચારિત્ર, વ્રત, ત્યાગ વગેરે બધું ભૂલવાળું હતું.

પંડિતજી વિષે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી પણ કહેતા હતા કે ‘અત્યાર સુધી અમને ઘણા પંડિત મળ્યા છે પરંતુ આમના (પં. દેવકીનંદનજી) જેવો સરળ કોઈ મળ્યો નથી. સત્ય વાત સ્વીકારવામાં તેમને વાર લાગતી નથી.’ આ પ્રમાણે તે ઉદ્ઘાટનનો દિવસ, અતિશય આધ્યાત્મિક તત્ત્વચર્ચા, પ્રવચન વગેરેથી વિશેષ પ્રકારનો રહ્યો.

વિ.સં. ૨૦૦૩ (ઈ.સ. ૧૯૪૭) ફાગણ સુદ-૧ના દિવસે તેના ઉદ્ઘાટનના પ્રસંગે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રભાવના ઉદયથી અતિશય પ્રભાવિત થઈને શેઠશ્રીએ પોતાનો આનંદ વ્યક્ત કરતાં કહ્યું કે : “મારી સર્વ સંપત્તિ પૂજ્ય સ્વામીજીના ચરણોમાં ન્યોછાવર કરી દઉં તો પણ ઓછું છે—આવું અહીંનું વાતવરણ જોઈને મને ઉલ્લાસ આવી જાય છે.”

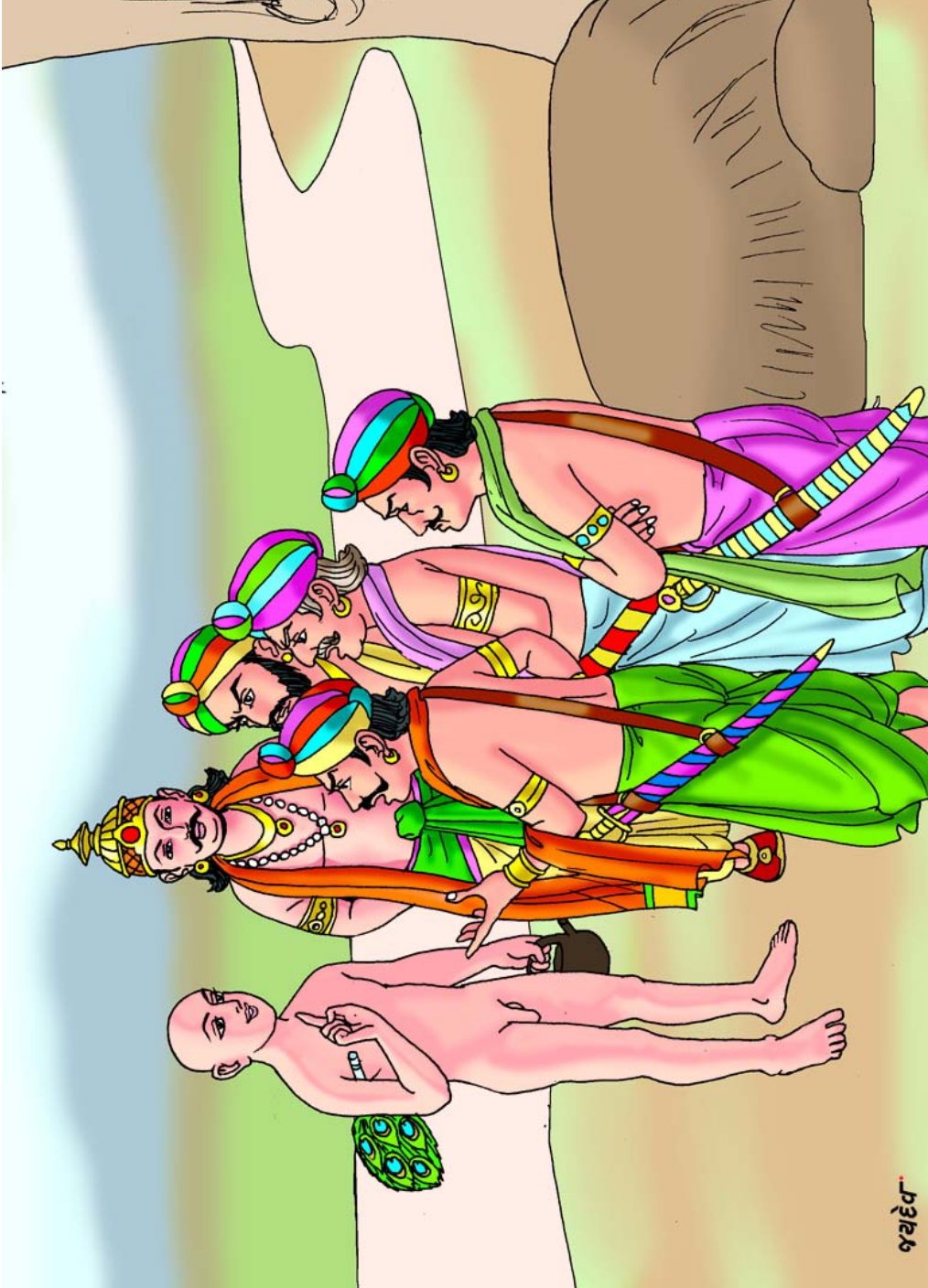
ઉજ્જયની નગરીના ઉપવનમાં અર્કપનાચાર્ય સાતસો મુનિઓ સાથે પધાર્યા.
ત્યાંના રાજા શ્રીધર્મા મુનિઓના દર્શન કરવા જઈ રહ્યા છે. ચાર મંત્રીઓ કમને તેમની સાથે જોડાયા છે.

અકંપનાચાર્ય

સાત શતક મુનિવર દુખ પાયો, હસ્તિનાપુર મેં જાનો;
બલિ બ્રાહ્મણ-કૃત ઘોર ઉપદ્રવ, સો મુનિવર નહિં માનો.
યહ ઉપસર્ગ સહ્યો ધર ચિરતા, આરાધન ચિત ધારી;
તૌ તુમરે જિય કૌન દુઃખ હૈ? મૃત્યુ-મહોત્સવ ભારી.

એકવાર ઉજ્જયની નગરીમાં શ્રીધર્મા નામના પ્રસિદ્ધ રાજા રહેતા હતા. તેમને શ્રીમતી નામની પટરાણી હતી. તે વાસ્તવમાં ઉત્તમ શોભાથી સંપન્ન અને મહાગુણવાન હતી. રાજા શ્રીધર્માને બલિ, બૃહસ્પતિ, નમુચિ અને પ્રહલાદ એ નામના ચાર મંત્રીઓ હતા. આ બધા મંત્રી મંત્રમાર્ગના જાણકાર હતા.

એકવાર સાતસો મુનિઓ સહિત શ્રુતના પારગામી મહામુનિ અકંપન-આચાર્યાદિ આવી અને ઉજ્જયની નગરીના બાહ્ય ઉપવનમાં બિરાજિત થયા. તે મહામુનિઓના દર્શનાર્થે નગરવાસીઓ સાગરની જેમ ઉમટી પડ્યાં. મહેલની છત ઉપર ઊભેલા રાજાએ નગરવાસીઓને જોઈ મંત્રીઓને પૂછ્યું કે આ લોકો કસમયે યાત્રા દ્વારા ક્યાં જઈ રહ્યા છે? ત્યારે બલિએ જવાબ આપ્યો કે રાજન્! આ લોકો અજ્ઞાની દિગંબર મુનિઓની વંદના માટે જઈ રહ્યા છે. ત્યારે રાજા શ્રીધર્માએ ત્યાં જવાની ઈચ્છા દર્શાવી. જોકે મંત્રીઓએ ઘણા રોક્યા છતાં રાજા ચાલી નીકળ્યા. અંતે વિવશ થઈને મંત્રીઓ પણ રાજા સાથે ગયા, તેઓ મુનિઓના દર્શન કરી વિવાદ કરવા ઈચ્છતા હતા. ત્યારે ગુરુઆજ્ઞાથી બધા મુનિઓ મૌન ધારણ કરી બેઠા હતા. પાછા વળતાં સામે એક મુનિને જોઈ રાજાની સામે જ તે મંત્રીઓ મુનિ સાથે વાદ કરવા લાગ્યા. બધા મંત્રીઓ મિથ્યામાર્ગમાં મોહિત તો હતા જ તેથી શ્રુતસાગર નામના મુનિરાજે તેમને જીતી લીધા. મંત્રીઓએ રાજા સમક્ષ પોતાની હાર થયેલી જાણી તેઓએ પોતાને હરાવનાર મુનિરાજનો બદલો લેવાનું નક્કી કર્યું. બીજી બાજુ શ્રુતસાગર મુનિરાજે માર્ગમાં આવતા સમયે જે ઘટના થઈ હતી તે પોતાના ગુરુ અકંપનાચાર્યને કહી સંભળાવી. ગુરુએ તે મંત્રીઓનો સ્વભાવ જાણીને તેઓ જરૂર વેર લેશે, તેમ સમજી શ્રુતસાગર મુનિને જ્યાં વાદવિવાદ થયો હતો તે જ સ્થળે તે જ

नगरमांथी आवता श्रुतसागर मुनि साथे चार भिख्यादष्टि भंभीयोमे वादविवाद कर्था.
राजनी हाजरीमां तेयो मुनि साथेना वादविवादमां पराजय पाभ्या.

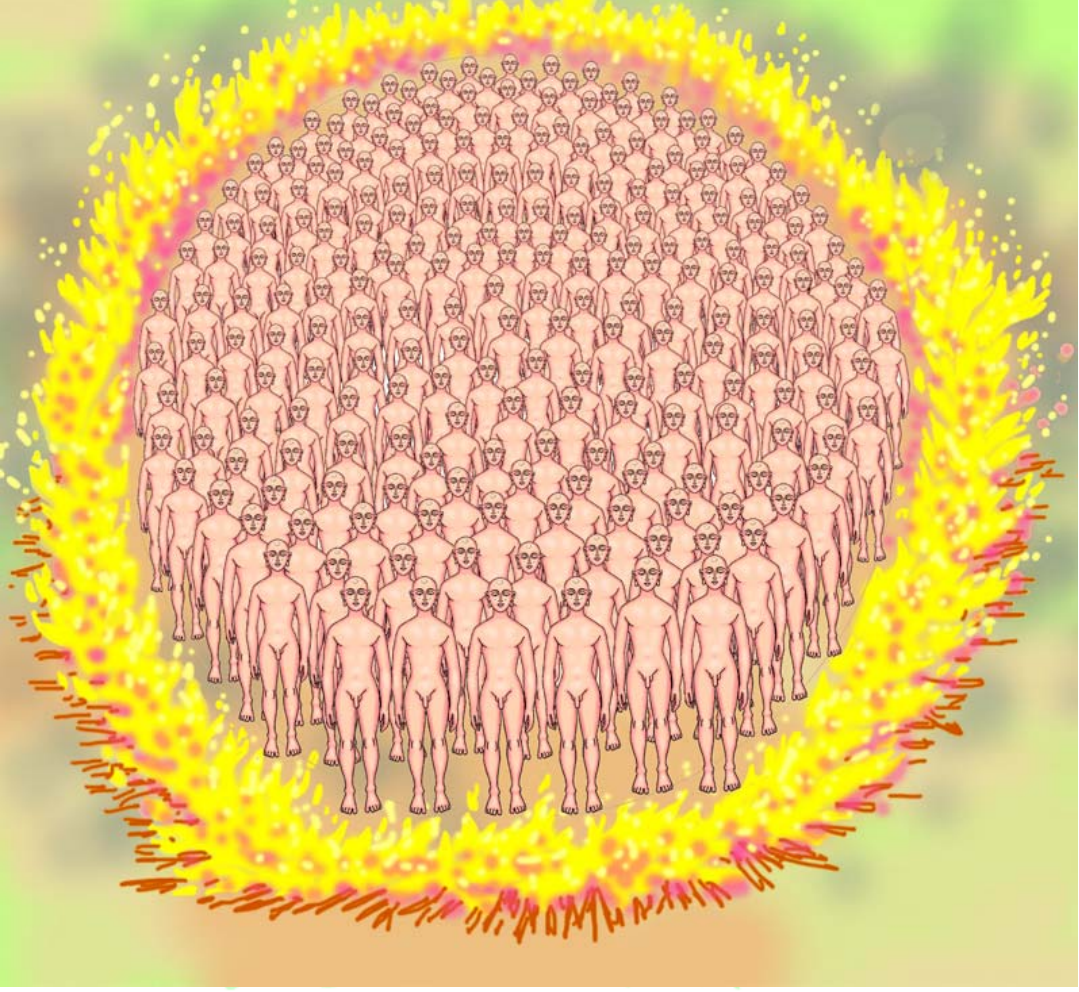
जयदेव

દિવસે રાત્રિ સુધી પ્રતિમાયોગથી આરાધના કરવાની આજ્ઞા આપી. મહામુનિરાજ અકંપનાચાર્યની આજ્ઞાથી તે દિવસે રાત્રિના સમયે તે શ્રુતસાગર મુનિરાજ પ્રતિમાયોગથી ત્યાં બિરાજમાન હતા, તે જોઈ બધા મંત્રીઓ તેમને મારવા ગયા પણ દેવે તેમને કીલિત કરી દીધા. આ જોઈ રાજાએ મંત્રીઓને દેશનિકાલ કરી દીધા.

તે સમયે હસ્તિનાપુરમાં મહાપદ્મ નામના ચક્રવર્તી રહેતા હતા. તેમની આઠ કન્યાઓ હતી, તેમને આઠ વિદ્યાધર હરી ગયા હતા. શુદ્ધ શીલને ધારણ કરવાવાળી તે કન્યાઓને પાછી લાવ્યા તો તેમણે સંસારથી વિરક્ત થઈ ભગવતી જિનદીક્ષા ગ્રહણ કરી લીધી. બીજી બાજુ તે આઠ વિદ્યાધરો પણ સંસારથી વિરક્ત થઈ તપ કરવા લાગ્યા. આ ઘટનાથી ચરમશરીરી મહાપદ્મ ચક્રવર્તી પણ સંસારથી વિરક્ત થઈ ગયા, તેથી તેમણે લક્ષ્મીવતી રાણીથી ઉત્પન્ન ‘પદ્મ’ નામના મોટા પુત્રને રાજ્ય આપી, નાના પુત્ર વિષ્ણુકુમાર સાથે ભગવતી જિન-દીક્ષા ધારણ કરી લીધી. જેવી રીતે સાગર નદીઓનો ભંડાર હોય છે તે રીતે રત્નત્રયધારી અને તપસ્વી વિષ્ણુકુમાર મુનિ ઋદ્ધિઓના ભંડાર બની ગયા.

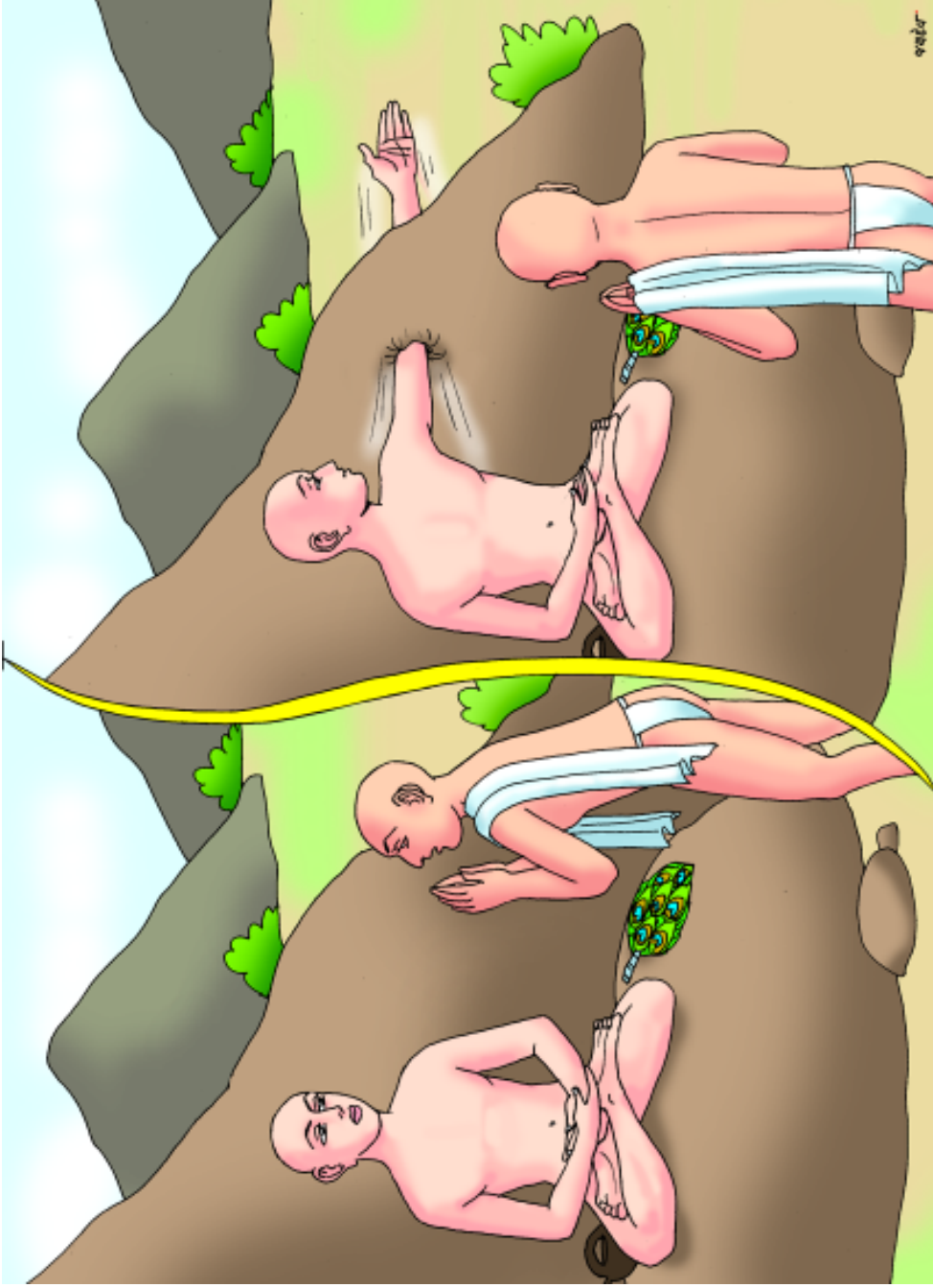
ઉજ્જૈની નગરીથી દેશનિકાલ થતાં દેશકાળની અવસ્થાને જાણવાવાળા બલિ આદિ મંત્રીઓ નવા રાજ્યમાં પદાસીન રાજા પદ્મની સેવા કરવા લાગ્યા. તે સમયે રાજા પદ્મ, બલિમંત્રીની કુનેહથી કિલ્લામાં સ્થિત સિંહબલ રાજાને પકડવામાં સફળ થયા. તેથી તેણે બલિને કહ્યું કે—‘વરદાન માંગી ઈષ્ટ વસ્તુ ગ્રહણ કરો.’—બલિ ખૂબ ચતુર હતો, તેથી તેણે પ્રણામ કરી ઉક્ત વરદાનને રાજા પાસે થાપણ તરીકે રાખ્યું એટલે કે અત્યારે આવશ્યકતા નથી, જ્યારે આવશ્યકતા હશે ત્યારે માગીશ. એમ કહીને બલિએ તે વરદાન રાજા પદ્મ પાસે થાપણ મૂક્યું. ત્યારબાદ બલિ આદિ ચારેય મંત્રીઓ સંતોષપૂર્વક સમય વ્યતીત કરવા લાગ્યા.

ત્યારબાદ ક્યારેક ધીરે ધીરે વિહાર કરતાં અકંપનાચાર્યાદિ સાતસો મુનિઓ હસ્તિનાપુર આવ્યા. ચાર મહિના માટે વર્ષાયોગ ધારણ કરી મુનિઓ નગરની બહાર બિરાજમાન થયા. તેથી શંકારૂપી વિષને પ્રાપ્ત થયેલા બલિ આદિ મંત્રી ભયભીત થઈ ગયા અને અહંકારથી તેમને દૂર કરવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા. બલિએ રાજા પદ્મ પાસે જઈને કહ્યું કે આપે મને આપેલ વરદાન આપની પાસે થાપણરૂપે છે તે આજે માગું છું—તે વરદાનરૂપે મને સાત દિવસનું રાજ્ય આપો. રાજાએ કહ્યું—સાંભળ, તને આજથી સાત દિવસનું રાજ્ય આપ્યું. આમ કહીને રાજા પદ્મ અદૃશ્યની જેમ રહેવા લાગ્યા. બલિએ સિંહાસન પર આરૂઢ થઈને અકંપનાચાર્ય આદિ મુનિઓ પર ઉપદ્રવ

હસ્તિનાપુરમાં બલિ રાજાએ સાતસો મુનિઓ ઉપર ઘોર ઉપસર્ગ કર્યો.

કરાવ્યો. તેણે ચારે તરફથી મુનિઓને ઘેરી અને તેમના સમીપ પાંદડાનો ધુમાડો કરાવ્યો તથા એહું અને પત્રાવલિ વગેરે તેમાં ફેંકાવ્યા. અકંપનાચાર્યાદિ બધા મુનિઓ 'આ ઉપસર્ગ દૂર થશે તો જ આહાર-વિહાર કરશું નહીંતર નહીં.' 'આવો સાવધિક સંન્યાસ ધારણ કરી ઉપસર્ગ સહન કરતાં કાયોત્સર્ગમાં ઊભા રહ્યા. ત્યારે વિષ્ણુકુમાર મુનિના અવધિજ્ઞાની ગુરુ મિથિલામાં હતા. તેમને અવધિજ્ઞાનથી આ ઉપસર્ગ જાણી લીધો અને દયાયુક્ત થઈ સહજ બોલ્યા હા! આજ અકંપનાચાર્ય આદિ સાતસો મુનિઓ પર અભૂતપૂર્વ દારૂણ ઉપસર્ગ થઈ રહ્યો છે. ત્યારે તેમની પાસે પુષ્પદંત નામના ક્ષુલ્લક બેઠા હતા. ગુરુમુખે ઉક્ત દયાર્દ્ર વચન સાંભળી અત્યંત સભ્રમ સાથે

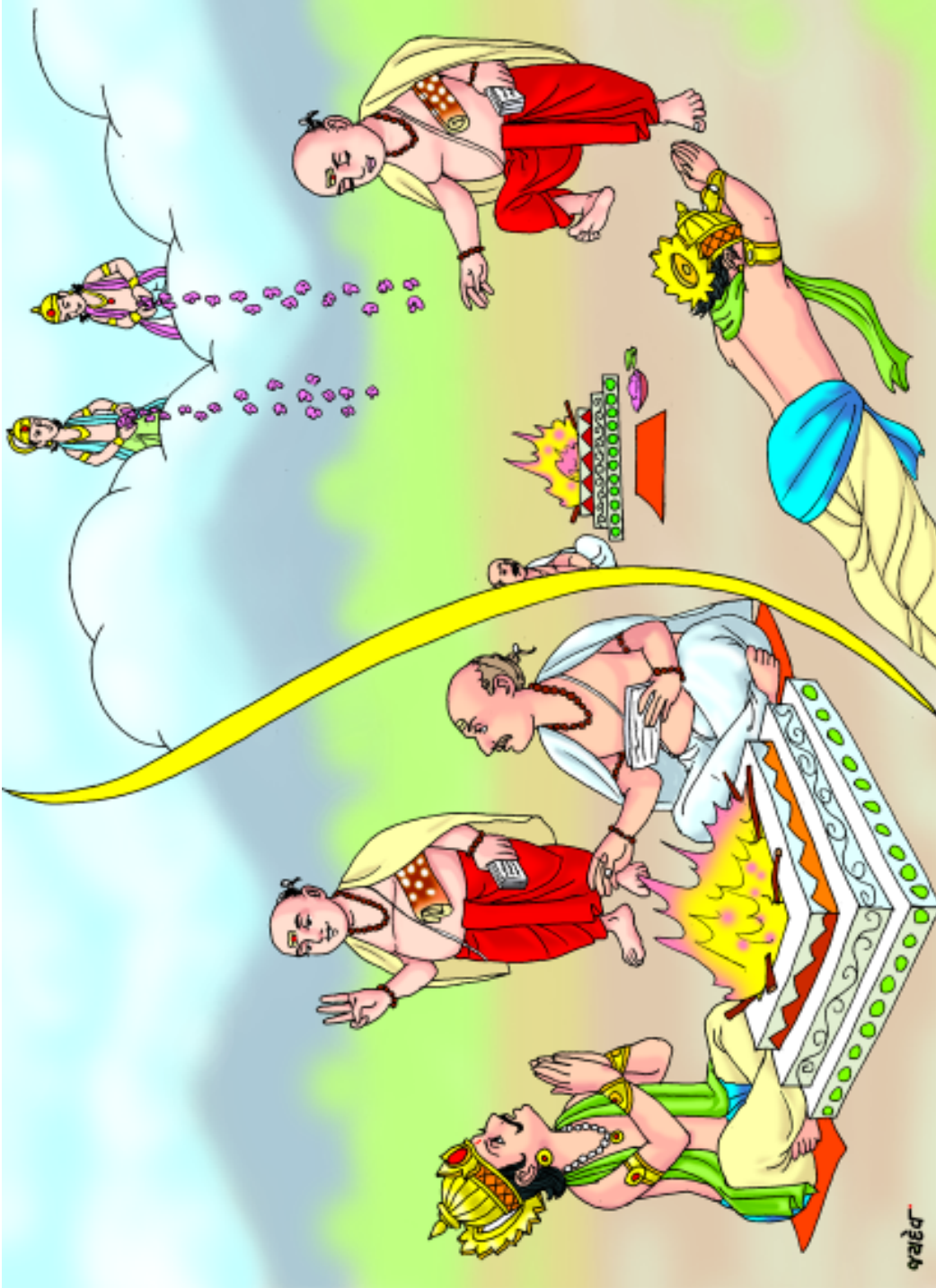

(16)

(૧) પોતાના ગુપ્ત પાસે મુનિઓ ઉપર ઘોર ઉપસર્ગ થતો જાણી શુલ્લેક પુષ્પદંતે વિષ્ણુકુમાર મુનિને તે ઉપસર્ગ દૂર કરવા વિનંતી કરી.
(૨) શુલ્લેક પુષ્પદંતની વિનંતીથી પોતાની શ્રદ્ધિથી અખાણ એવા વિષ્ણુકુમાર મુનિએ પોતાની શ્રદ્ધિની પરીક્ષા કરી.

પૂછ્યું કે હે નાથ! તે ઉપસર્ગ ક્યાં થાય છે? તેના ઉત્તરમાં ગુરુએ કહ્યું કે— હસ્તિનાપુરમાં. ક્ષુલ્લકે પાછું પૂછ્યું હે નાથ! આ ઉપસર્ગ કોનાથી દૂર થશે? ગુરુએ ઉત્તરમાં કહ્યું કે જેને વિક્રિયાઋદ્ધિ પ્રાપ્ત છે અને જે ઈન્દ્રને પણ દબડાવી શકે છે એવા વિષ્ણુકુમાર મુનિથી જ આ ઉપસર્ગ દૂર થશે. ક્ષુલ્લક પુષ્પદંતે તે સમયે જઈને મુનિને આ સમાચાર કહ્યા, ત્યારે તેમણે વિક્રિયાઋદ્ધિ પ્રાપ્ત છે કે નહીં તેની પરીક્ષા કરી. તેમણે પરીક્ષા માટે સામે ઊભેલી પર્વતની દિવાલની આગળ ભુજા પ્રસરાવી તો તે ભુજા પર્વતની તે દિવાલને ભેદીને કોઈ પણ રુકાવટ વગર દૂર સુધી વધતી ગઈ જાણે પાણીમાં જ વધતી હોય.

ત્યારપછી વિષ્ણુકુમાર મુનિ—જેને ઋદ્ધિપ્રાપ્તિનો નિશ્ચય હતો, જિનશાસનના પ્રેમી હતા અને નમ્ર મનુષ્યોને અત્યંત પ્રિય હતા—તે વિષ્ણુકુમાર મુનિ રાજા પદ્મ પાસે જઈને બોલ્યા કે હે પદ્મરાજ! રાજ્ય મળ્યું ત્યાં તે આ શું કાર્ય શરૂ કર્યું છે? કે જે રઘુવંશીઓએ પૃથ્વી પર ક્યારેય ન કર્યું હોય? જો કોઈ દુષ્ટજન તપસ્વીજનોપર ઉપસર્ગ કરે તો રાજાએ તે દૂર કરવો જોઈએ. તો પછી રાજા દ્વારા જ આ ઉપસર્ગની પ્રવૃત્તિ કેમ થઈ રહી છે? હે રાજન્! બળતી અગ્નિ કેટલી પણ મહાન હોય તોપણ તેને અંતમાં જળ દ્વારા શાંત કરવામાં આવે છે તો પછી જે અગ્નિ જળમાંથી જ થવા લાગે તો અન્ય ક્યા પદાર્થથી તેને શાંત કરી શકાય? નિશ્ચયથી ઐશ્વર્ય, આજ્ઞારૂપ ફળથી સહિત છે અર્થાત્ ઐશ્વર્યનું ફળ આજ્ઞા છે અને દુરાચારીઓનું દમન કરવું તે છે. જે ઈશ્વર—રાજા આ ક્રિયાથી શૂન્ય છે—દુષ્ટોને દમન કરવામાં સમર્થ નથી તો પછી તે ઈશ્વરને સ્થાણુ—દૂંદુ પણ કહેવાય—તે નામમાત્રનો ઈશ્વર છે. માટે પશુતુલ્ય બલિને આ દુષ્ટકાર્યથી શીઘ્ર દૂર કરો. મિત્ર અને શત્રુઓ પર સમાન ભાવ રાખવાવાળા મુનિઓ પર બલિને આ શું દ્વેષ છે? શીતલ સ્વભાવના ધારક સાધુને સંતાપ આપવો તે યોગ્ય નથી, કેમ કે જે રીતે વધારે તપાવેલ પાણી વિકૃત થઈ બાળી જ દે છે. તેવી રીતે લોકદૃષ્ટિથી દુઃખી કરવામાં આવેલ સાધુ—જો પુરુષાર્થની નબળાઈથી વિકૃત થઈ જાય તો વિકૃત થઈને બાળી જ દે છે—શાપ આદિથી નષ્ટ કરે છે. જે ધીર-વીર છે. જેનું સામર્થ્ય છુપાયેલ છે, જેણે પોતાના શરીરને સારી રીતે વશ કરી લીધું છે, એવા સાધુ પણ કદાચિત્ પુરુષાર્થની મંદતામાં અગ્નિ સમાન દાહક થઈ જાય છે. માટે હે રાજન્! જ્યાં સુધી તમારા પર કોઈ અનિષ્ટ ન આવે ત્યાં સુધીમાં તમે બલિના આ કુકૃત્ય પ્રતિ તમારી ઉપેક્ષા દૂર કરો. તથા પોતે તથા આશ્રિત રહેવાવાળા અન્યજનો પ્રતિ ઉપેક્ષા ન કરો.

(18)

(૧) વિષ્ણુકુમાર મુનિ વામનનું રૂપ લઈ બલિ રાજા પાસે મુનિનો ઉપસર્ગ દૂર કરવા માટે ગ્રહ ડગ જમીન માંગી. (૨) વિષ્ણુકુમાર મુનિએ ઋક્ષિથી પોતાના દેહનો વિસ્તાર કર્યો અને બલિ રાજાએ મુનિની ક્ષમા માંગી.

ત્યારબાદ રાજા પદ્મે નમ્રીભૂત થઈને કહ્યું કે હે નાથ! મેં બલિને આપેલ સાત દિવસના વરદાન પ્રમાણે રાજ્ય સોંપ્યું છે તેથી આ વિષયમાં મારો અધિકાર નથી. હે ભગવાન્! આપ સ્વયં જઈને તેની ઉપર શાસન કરો. આપના અખંડ ચાતુર્યથી બલિ અવશ્ય જ આપની વાતનો સ્વીકાર કરશે.

રાજા પદ્મના આમ કહેવાથી વિષ્ણુકુમાર મુનિ ઠીંગણા બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈ બલિની પાસે ગયા અને બોલ્યા કે હે ભલા માણસ! સાત દિવસ માટે આ અધર્મને વધારવાવાળું આ નિંદિત કાર્ય શા માટે કરે છે? અરે! એક તપરૂપ કાર્યમાં જ લીન રહેવાવાળા તે મુનિઓએ તારું શું અનિષ્ટ કર્યું છે તેથી તેં ઉંચ થઈને નીચની જેમ તેમના પર આ કુકૃત્ય કર્યું. પોતાના કર્મબંધથી ભયભીત થવાના કારણે તપસ્વી મન, વચન કાયથી ક્યારેય કોઈનું અનિષ્ટ કરતા નથી. માટે આ રીતે શાંત મુનિઓના વિષયમાં તારી આ દુઃચેષ્ટા ઉચિત નથી. જો શાંતિ ઈચ્છતો હો તો શીઘ્ર જ આ પ્રમાદજન્ય ઉપસર્ગ (સંકોચ કરો) બંધ કર!

ત્યારે બલિએ કહ્યું કે 'જો આ મુનિઓ મારા રાજ્યમાંથી ચાલ્યા જાય તો ઉપસર્ગ દૂર થઈ શકે છે. અન્યથા ઉપસર્ગ જેમ છે તેમજ રહેશે'. તેના ઉત્તરમાં વિષ્ણુકુમારમુનિએ કહ્યું કે આ બધા આત્મધ્યાનમાં લીન છે તેથી એક પગલું પણ ક્યાંય નહીં જાય. તેઓ શરીરનો ત્યાગ કરી દેશે પરંતુ ધ્યાનાવસ્થાનું ઉલ્લંઘન નહીં કરે. માટે તે મુનિઓને રહેવા માટે મને ત્રણ પગલા જમીન આપવાનું સ્વીકાર કરો. તમે પોતે અત્યંત કઠોર ન બનો. મેં ક્યારેય કોઈ પાસે યાચના નથી કરી તો પણ તે મુનિઓના રહેવા માટે ત્રણ પગલાં ભૂમિ માગું છું મારી તે વાતનો સ્વીકાર કરો. વિષ્ણુકુમાર મુનિની વાત સ્વીકાર કરતાં બલિએ કહ્યું કે જો એ સીમાને બહાર એક પગલાનું પણ ઉલ્લંઘન કરશો તો તમે દંડને પાત્ર બનશો. એમાં મારો કોઈ દોષ નહીં ગણાય. કેમકે લોકમાં મનુષ્ય ત્યારે જ આપત્તિમાં આવે છે જ્યારે તે પોતાના વચનથી ચ્યુત થાય છે. પોતાના વચનનું પાલન કરનાર મનુષ્ય લોકમાં ક્યારેય આપત્તિયુક્ત નથી થતા.

૧. પ્રથમાનુયોગમાં કોઈ ધર્મબુદ્ધિથી અનુચિત કાર્ય કરે તેની પણ પ્રશંસા કરવામાં આવે છે. જેમકે વિષ્ણુકુમારે મુનિઓના ઉપસર્ગ દૂર કરવાનું કાર્ય ધર્માનુરાગથી કર્યું. પરંતુ મુનિપદ છોડીને આ કાર્ય કરવું યોગ્ય નહોતું. કારણ કે આવું કાર્ય તો ગૃહસ્થધર્મમાં સંભવે છે અને મુનિધર્મ ગૃહસ્થધર્મ કરતાં ઊંચો છે. માટે ઊંચો ધર્મ છોડી નીચો ધર્મ અંગીકાર કર્યો તે અયોગ્ય છે, પરંતુ વાત્સલ્યઅંગની પ્રધાનતાથી વિષ્ણુકુમારની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. આનું છળ કરી બીજાઓએ ઊંચો ધર્મ છોડી નીચો ધર્મ અંગીકાર કરવો યોગ્ય નથી.

ત્યારબાદ જે કપટ-વ્યવહાર કરવામાં તત્પર હતો. સાચી સમજણ કરવા માટે અયોગ્ય હતો, કુટિલ હતો અને સાપની જેમ દુષ્ટ સ્વભાવનો ધારક હતો એવા તે બલિને વશ કરવા વિષ્ણુકુમાર મુનિ ઉદ્યત થયા. “અરે પાપી ! જો હું ત્રણ પગલા ભૂમિ માપું છું” એમ કહેતાં પોતાના શરીરને એટલું મોટું બનાવ્યું કે તે જ્યોતિષપટલને અડવા લાગ્યા. તેઓએ એક પગ મેરુ પર્વત પર મૂક્યો, બીજો પગ માનુષોત્તર પર્વત પર મૂક્યો અને ત્રીજાની જગ્યા ન મળવાથી તે આકાશમાં અદ્ધર રહ્યો.

ત્યારે વિષ્ણુકુમારમુનિના પ્રભાવથી ત્રણે લોકમાં ક્ષોભ મચી ગયો. કિંપુરુષ વગેરે દેવ આ શું છે? શું છે? એવું પૂછવા લાગ્યા. વીણા—બાંસુરી આદિ વગાડવાવાળા કોમલ ગીતોના ગાયક ગંધર્વદેવ પોત-પોતાની દેવીઓ સાથે તે મુનિરાજની સમીપ મનોહરગીત ગાવા લાગ્યા. લાલ લાલ પાનીઓવાળો તેમનો પગ આકાશમાં ફરતો અત્યાધિક શોભી રહ્યો હતો. સંગીત માટે ભેગી થયેલી કિન્નરાદિ દેવોની સ્ત્રીઓના, પોતપોતાના મુખકમળ જોવા માટે તે પગના નખ દર્પણ જેવા લાગતા હતા.

હે વિષ્ણો ! હે પ્રભો ! મનનો ક્ષોભ દૂર કરો. આપના તપના પ્રભાવથી આજે ત્રણે લોક યળ-વિચળ થઈ ગયા છે. આ રીતે મધુર ગીતો સાથે વીણા વગાડવાવાળા, ધીર-વીર વિદ્યાધરો તથા સિદ્ધાંતશાસ્ત્રની ગાથાઓ ગાવાવાળા અને ઘણે ઊંચે આકાશમાં વિચરણ કરવાવાળા ચારણઋદ્ધિધારી મુનિઓએ તેમને શાંત પાડ્યા, ત્યારે ધીરે ધીરે પોતાની વિક્રિયાને સંકોચી—એ રીતે સ્વભાવસ્થ થઈ ગયા—જેવી રીતે ઉત્પાત શાંત થતાં સૂર્ય સ્વભાવસ્થ થઈ જાય છે. પોતાના મૂળ સ્વરૂપમાં આવી જાય છે.

તે સમયે દેવોએ તુર્ત જ મુનિઓનો ઉપસર્ગ દૂર કરી દુષ્ટ બલિને બાંધી લીધો અને તેને દંડિત કરી દેશથી દૂર ભગાડ્યો. આ રીતે ઉપસર્ગ દૂર કરવાથી જિનશાસન પ્રતિ વત્સલતા પ્રગટ કરતાં વિષ્ણુકુમાર મુનિએ સીધા ગુરુ પાસે જઈને પ્રાયશ્ચિત્ત દ્વારા વિક્રિયાનું શલ્ય છોડ્યું. સ્વામી વિષ્ણુકુમાર ધોર તપશ્ચરણ કરી તથા ઘાતિયાકર્મોનો ક્ષય કરી કેવળી થયા અને વિવિધ દેશોમાં વિહાર કરી અંતમાં મોક્ષે ગયા.

ધીર-વીર અકંપનાચાર્ય આદિ સાતસો મુનિરાજ તથા વાત્સલ્યગુણધારી વિષ્ણુકુમાર મુનિરાજને કોટિ-કોટિ વંદના.

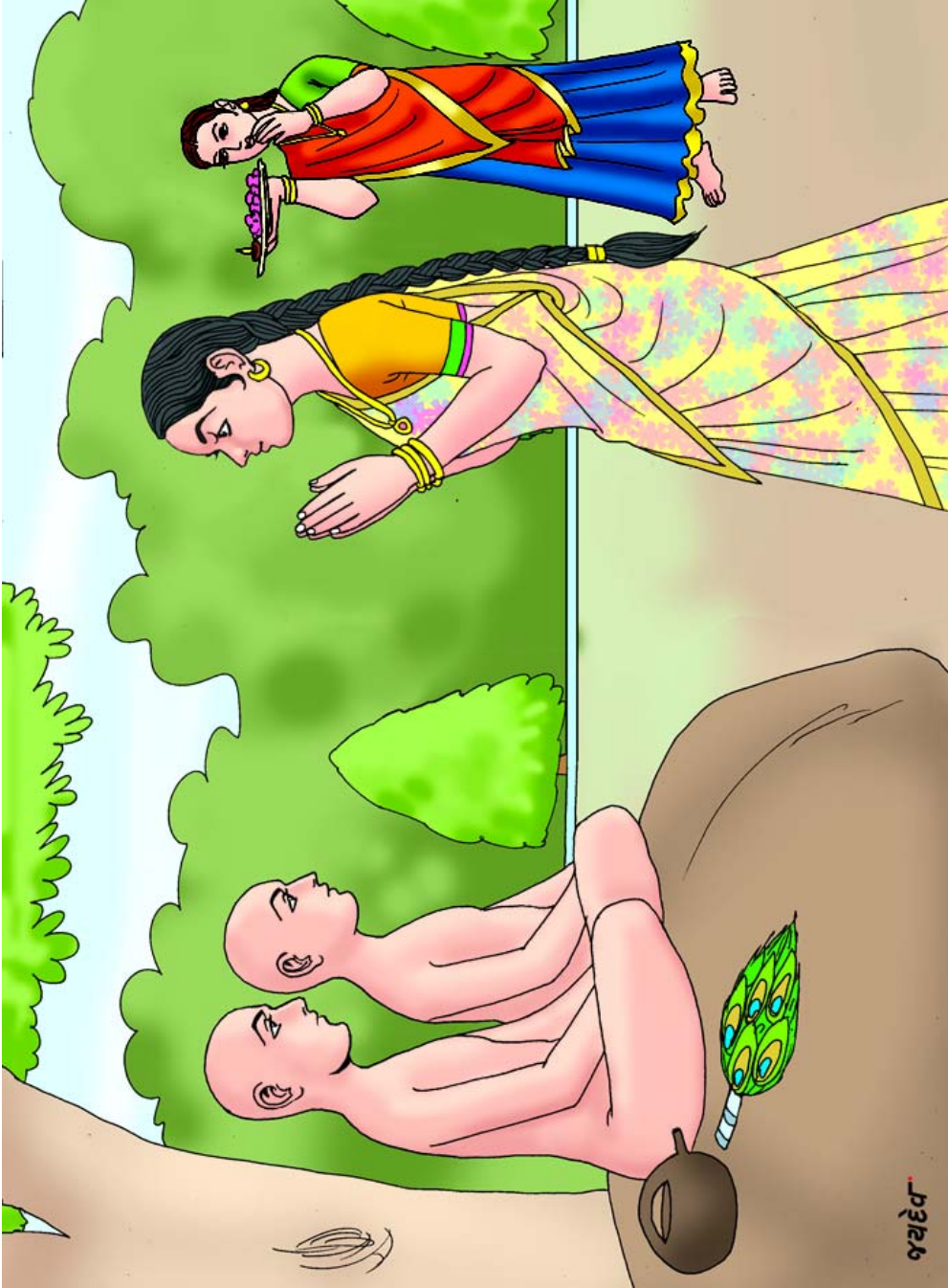
મુનિ ભગવંત શ્રી સુકુમારજી(સુકુમાલજી)નું પરમ સમાધિમરણ

ધન્ય-ધન્ય સુકુમાલ મહામુનિ, કૈસે ધીરજ ધારી;
એક સ્યાલિની જુગ બચ્યા-જુત, પાંવ ભખ્યો દુખકારી.
યહ ઉપસર્ગ સહ્યો ધર ચિરતા, આરાધન ચિત ધારી;
તૌ તુમરે જિય કૌન દુઃખ હૈ? મૃત્યુ-મહોત્સવ ભારી.

આ આર્યખંડની મધ્યમાં નાભિસમાન નગર, પટ્ટન, ખેટ, પર્વત, ગ્રામ અને વન-ઉપવન આદિથી પૂરિત દાની ધર્માત્મા, ચતુર, વિદ્વાન, બધા પ્રકારના શ્રાવક, મુનિરાજ આદિ સજ્જનોથી પરિપૂર્ણ 'અંગ' (વિહાર) નામનો દેશ સુશોભિત થઈ રહ્યો હતો. તે અંગદેશમાં ઊંચા ઊંચા કોટ, દરવાજા, ખાઈ વગેરેથી સંપન્ન, અયોધ્યાની જેમ ધર્માત્મા, દાનવીરો, યોદ્ધાઓ, વિદ્વાનો દ્વારા સુશોભિત, જેમાં મોટા મોટા મહોત્સવો થાય—તેવા જિનમંદિરોથી સુસજ્જિત 'ચમ્પા' નામની નગરી છે.

આ ચંપાનગરીમાં જનતાના પુણ્યથી પ્રતાપવાન, ધર્માત્મા, વિવેકી, ચતુર અને સચ્ચરિત્ર 'ચન્દ્રવાહન' નામનો રાજા હતો, જેને પ્રાણોથી પ્યારી, સમસ્ત સુલક્ષણોથી સુશોભિત, પુણ્યશાળી, લક્ષ્મી જેવી શ્રેષ્ઠ લક્ષ્મીવતી નામની રાણી હતી. આ રાજાને ત્યાં નાગશર્મા નામનો પુરોહિત હતો. જે કુશાસ્ત્રોનો જ્ઞાતા, કૂર હૃદયી, જૈનધર્મનો દ્રોહી, મહાન મિથ્યાદૃષ્ટિ હતો. તેને રૂપવતી ત્રિદેવી નામની સ્ત્રી હતી અને તેને લક્ષ્મી જેવી સુંદર નાગશ્રી (સુકુમાલનો પૂર્વભવ) નામની પુત્રી થઈ. આ નાગશ્રી વિવેક, રૂપ, સુંદરતા, જ્ઞાન અને વિજ્ઞાન આદિ ગુણોથી સંયુક્ત હતી અને દેવકન્યા જેવી સુશોભિત હતી.

એક દિવસ આ નાગશ્રી અનેક બ્રાહ્મણ કન્યાઓ સાથે કીડા કરતી નગરની બહાર ઉદ્યાનમાં બનેલા નાગમંદિરમાં મૂઢબુદ્ધિથી પુણ્યલાભની કામના કરતી થકી નાગદેવતાને પૂજવા ગઈ. તે ઉદ્યાનમાં તે નાગશ્રીએ કોઈ પૂર્વમાં બાંધેલા પુણ્યકર્મના ઉદયે અનેક ઋદ્ધિધારી, વિદ્વાન, મહાજ્ઞાનરૂપી સમુદ્રના પારગામી, સંસારીજીવોના

મિથ્યાદષ્ટિ નાગજ્ઞર્મા પુરોહિતની પુત્રી નાગાશ્રી નગરની બહારના ઉદ્યાનમાં નાગમંદિરમાં મૂઢબુદ્ધિથી પૂજા કરવા ગઈ ત્યારે ત્યાં સૂર્યમિત્ર અને અગ્નિભૂતિ નામના બે મુનિઓને જોતા તેમને ભક્તિથી વંદન કરે છે.

કલ્યાણમાં તત્પર, સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્ચારિત્ર તથા તપરૂપ ધનવાળા, ધ્યાન અને અધ્યયનમાં લીન, પ્રાસુક (નિર્જીવ) સ્થાનમાં બેઠેલા એવા સૂર્યમિત્ર અને અગ્નિભૂતિ નામના બે મુનિરાજને જોયા. તે નાગપૂજા પૂર્ણ કરી મુનિ મહારાજ પાસે જઈ તેમના ચરણકમળમાં ભોળપણથી જ પ્રણામ કરી તેમની નિકટ જઈને બેસી ગઈ. શ્રી સૂર્યમિત્ર મુનિરાજે પોતાના જ્ઞાનથી, તે નાગશ્રીના પૂર્વજન્મનું વૃતાંત તથા થવાવાળી સદ્ગતિને જાણી તેને સંબોધન કરી કહ્યું—હે પુત્રી! સ્વર્ગના કારણભૂત સમ્યગ્દર્શન સહ ગૃહસ્થધર્મને તું ધારણ કર, જેનાથી તું આ ભવમાં સુખ પામીશ અને પરલોકમાં પણ તારો મહાન અભ્યુદય થશે, કારણ કે ધર્મથી જ ત્રણલોકમાં બધા સુખ મળે છે અને ધર્માત્માઓના સેંકડો મનોરથ પોતાની મેળે સિદ્ધ થઈ જાય છે.

મદ્ય, માંસ, મધુ અને પાંચ ઉદમ્બરફળના ત્યાગથી, જુગાર, ચોરી આદિ સાત વ્યસન છોડવાથી, અહિંસા અણુવ્રત, સત્ય અણુવ્રત, અચોર્ય અણુવ્રત, બ્રહ્મચર્ય અણુવ્રત અને પરિગ્રહપરિમાણ અણુવ્રત—આ રીતે આ પાંચ અણુવ્રતોને ધારણ કરવાથી ગૃહસ્થધર્મ થાય છે. આત્મદર્શનરૂપ સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક વ્રતી ધર્માત્મા મરીને સ્વર્ગમાં જ જાય છે. (મિથ્યાદૃષ્ટિ) અવ્રતી હિંસાદિ મહાપાપોથી નરકગતિ અથવા પશુગતિમાં ભ્રમણ કરે છે. માટે જે પ્રાણી પોતાનું કલ્યાણ ચાહતા હોય તો તેમણે સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક અવ્રતી ન રહીને, દુરાચારોને છોડીને ઉપરોક્ત વ્રત ગ્રહણ કરવા. શ્રેષ્ઠ સમ્યગ્દર્શનરૂપ આચરણનું નામ જ વાસ્તવમાં ધર્મ છે. સૂર્યમિત્ર મુનિરાજના મુખેથી આ ઉપદેશ સાંભળી નાગશ્રી બોલી—હે સ્વામિન્! તે ક્યા ક્યા વ્રતો છે કે જે સુખ ઈચ્છવાવાળા મનુષ્યો પાળે છે? નાગશ્રીનું આ વાક્ય સાંભળી તે મુનિરાજ બોલ્યા હે પુત્રી! સાચા દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની શ્રદ્ધા કરવી અને કુદેવાદિની શ્રદ્ધા છોડવી તે સમ્યગ્દર્શન છે. હવે તારા કલ્યાણ માટે હું તે વ્રતોનું સ્વરૂપ કહું છું. તે તું સાંભળ!

આ રીતે મુનિ ભગવંતે સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન સાથે અહિંસાદિ વ્રતોનું તથા તેના ફળોનું સ્વરૂપ તથા આ સમ્યગ્દર્શન—સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્ચારિત્ર વિના જીવ કેવા પાપો કરે છે—કેવા દુઃખો ભોગવે છે તે બધું વિસ્તારથી સમજાવ્યું.

હે પુત્રી! આ સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક પાંચ અણુવ્રત બન્ને લોક માટે કલ્યાણકારી છે. તેનાથી અહીં સુખ અને પરલોકમાં સ્વર્ગાદિ સુખ મળે છે તેને તું પ્રસન્નતાપૂર્વક ગ્રહણ કર. આ પાંચ અણુવ્રત સુખ અને ગુણોના નિધાન છે. તેને શ્રેષ્ઠ આચરણ દ્વારા જે પાળે છે, તે અચ્યુત સ્વર્ગ સુધીના સુખ ભોગવી મનુષ્ય જન્મ પામીને રત્નત્રયધારી થઈને મોક્ષને પામે છે. આ રીતે જાણી તથા માની, સ્વર્ગ મોક્ષસુખને કરવાવાળા જિનેન્દ્ર

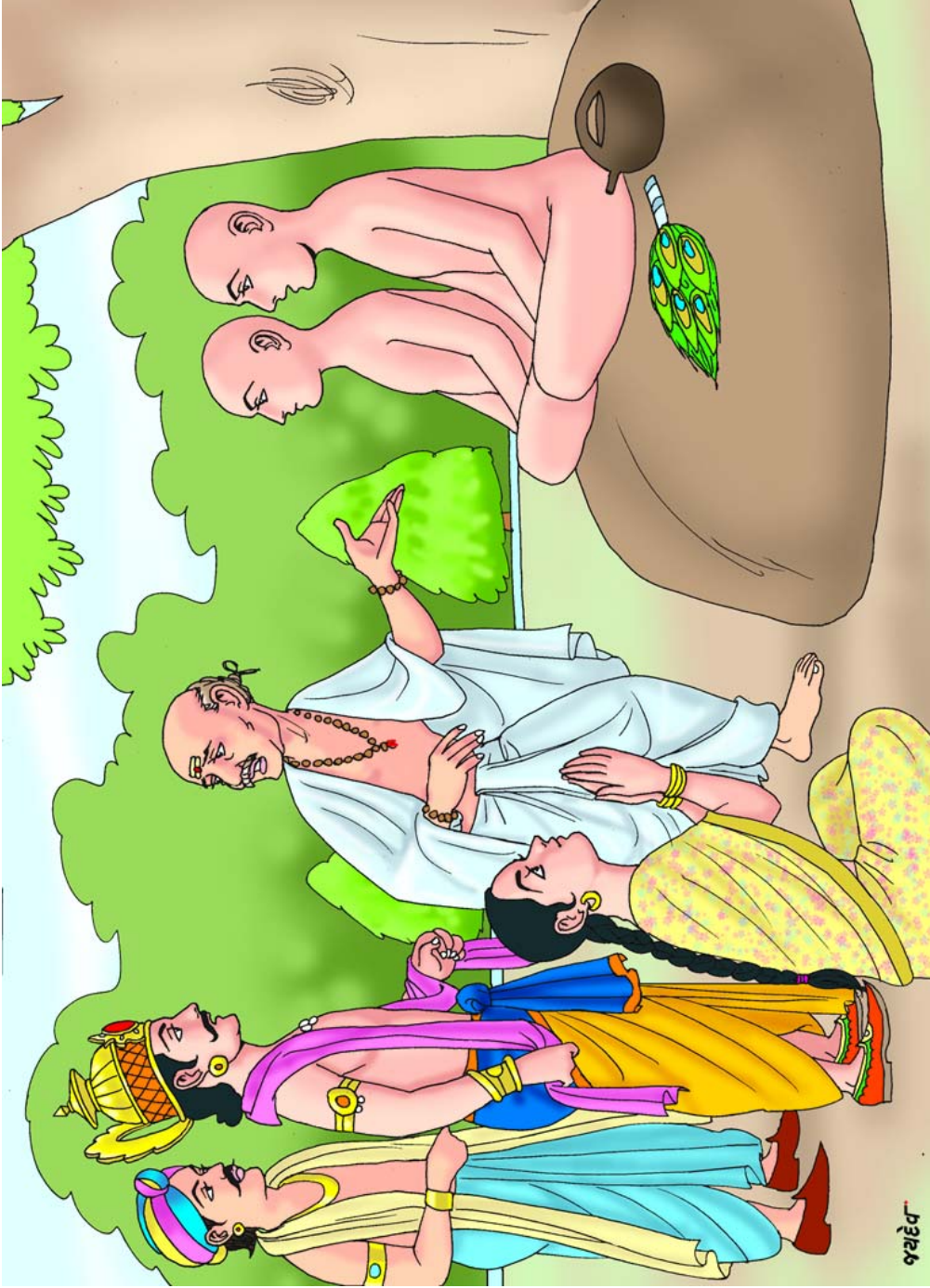
ભગવાન દ્વારા કહેલા આ સારભૂત વ્રતોનું પાલન કરવું જોઈએ. આ જ વ્રત ત્રણલોકમાં સુખના દાતા અને ધર્મરૂપી વૃક્ષના મૂળ છે. પોતાનું હિત ઈચ્છવાવાળા પ્રાણીઓએ ચંચળ અને પ્રતિસમય ઘટતી આયુમાં એકક્ષણ પણ આ વ્રતો વિના ન જવા દેવી જોઈએ.

તે નાગશ્રી કન્યાએ મુનિરાજના ચરણોમાં નમસ્કાર કરી અતિશ્રદ્ધા સાથે મુનિરાજના ઉપદેશથી પ્રભાવિત થઈ પાંચ અણુવ્રત ધારણ કર્યાં. અવધિજ્ઞાનના બળથી ભાવી ઘટનાઓને જાણીને નાગશ્રી વ્રત લઈને જઈ રહી હતી ત્યારે મુનિરાજે તેને શિક્ષા આપી કે પુત્રી! તારા પિતા તને આ વ્રત છોડાવી દેવા માટે ઘણો પ્રયત્ન કરશે, પણ દેવોને દુર્લભ તું આ વ્રતને છોડતી નહીં, કેમકે વ્રતોના આચરણરૂપી ધર્મથી સ્વર્ગ અને મોક્ષની સંપદા મળે છે અને ખ્યાતિ, કીર્તિ આદિ બધું પોતાની ઈચ્છાનુસાર પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. જે લોકો વ્રત લઈને તેનો ભંગ કરે છે તે નીચ સેંકડો સંકટ ભોગવતા થકા પરલોકમાં પણ દુર્ગતિમાં રખડ્યા કરે છે, માટે જો તું તારા પિતાના આગ્રહથી વ્રતોને ધારણ કરવામાં અસમર્થ થઈ જાય, તો તું મારા આ વ્રતો મને આવીને સોંપી જજે. મને મારા વ્રત પાછા આપ્યા પહેલા તેનો ભંગ કરતી નહીં. નાગશ્રીએ મુનિરાજની આ શિક્ષા સાંભળીને કહ્યું કે હે જગતના કલ્યાણ કરવાવાળા તાત! આપે જેમ કીધું છે તેમ જ થશે. આટલું કહીને નમસ્કાર કરી પોતાના ઘરે ગઈ, પરંતુ નાગશ્રી સાથે જે અન્ય કન્યાઓ હતી તેમણે પહેલાં જ નાગશ્રીના પિતા નાગશર્મા પુરોહિતને આ વ્રત કહી દીધી હતી કે નાગશ્રીએ દિગંબર જૈન સાધુઓના ચરણકમળમાં નમસ્કાર કરી તેમનાથી કાંઈક જૈનધર્મનાં વ્રત લીધાં છે. ત્યારે નાગશર્મા ક્રોધથી પ્રજ્વલિત થઈ ગયા અને પોતાની પુત્રી નાગશ્રીને દુર્વચનો સાથે કહ્યું કે પુત્રી ! તેં ભોળપણમાં આ બહુ ખોટું કામ કર્યું છે. નગ્ન મુનિને નમસ્કાર કરી તેમનાથી વ્રત પણ લઈ લીધા ? તારે આપણા કુળમાં ચાલતા વેદ-પુરાણોમાં કહેલા યજ્ઞ-કર્માદિ ધર્મને જ પાળવો જોઈએ, જે બ્રાહ્મણોને ઉચિત છે. જિનેન્દ્ર દ્વારા કહેલ જીવદયામયી ધર્મ વ્રતાદિ પાળવા બ્રાહ્મણોના કુળને યોગ્ય નથી, માટે તેં જે વ્રત લીધાં છે તે છોડી દે. આ વ્રત તો તે લોકોને સ્વર્ગ, મોક્ષને દેવાવાળા છે, આપણને ક્યારેય નહીં. નાગશ્રીએ પિતાના આ વચન સાંભળીને કહ્યું કે પિતાજી! લીધેલા વ્રત તો દુર્બુદ્ધિ લોકો જ છોડે છે, કેમકે વ્રત લઈને છોડવાથી નિંદા અને મહાપાપ થાય છે અને પરલોકમાં સદા દુર્ગતિઓમાં ભ્રમણ કરવું પડે છે. માટે સ્વર્ગમોક્ષને કરવાવાળા મેં અંગીકાર કરેલા આ સારભૂત વ્રતોને હું મારા કલ્યાણની દૃષ્ટિથી નહીં છોડું. તેના પિતા નાગશર્મા પોતાની પુત્રીના આવાં વચનો સાંભળી ક્રોધથી પ્રજ્વલિત થઈને કહ્યું—કાં તો તું આ વ્રત

છોડી દે અથવા મારા ઘરમાંથી બહાર નીકળી જા. નાગશ્રીએ પોતાના પિતાના આ દુરાગ્રહને જાણીને ચિત્તમાં અત્યંત દુઃખી થઈ કીધું—પિતાજી ! મારી એક વાત સાંભળો, તે આ છે કે હું વ્રત લઈને પાછી આવતી હતી ત્યારે મુનિરાજે મને કીધું કે જે આ વ્રત મેં તને દીધા છે તે તારા પિતા છોડાવશે. જો એવું જ થાય તો જે વ્રત તું મારી પાસેથી લઈ જાય છે તે પાછા મને સોંપી જજે. માટે જો આ વ્રત છોડાવવા માગતા હો તો તેમના વ્રત તેમને પાછા સોંપી દેવા ઘો.

પુત્રીનાં આ વચન સાંભળી પિતા નાગશર્માએ કહ્યું કે એ ઠીક છે મને મંજૂર છે. આમ કહીને મુનિરાજના વચનોની નિંદા કરતો થકો પુત્રીની સાથે લઈને વ્રતોને પાછા દેવા ઘરેથી પોતે પણ નીકળી ગયો. જ્યારે પિતા-પુત્રી રસ્તે જઈ રહ્યા હતા ત્યારે રસ્તામાં હિંસક, અસત્ય બોલવાવાળા, ચોરી કરવાવાળા, અબ્રહ્મસેવન કરવાવાળા અને પરિગ્રહ લોભી વિવિધ વ્યક્તિઓને રાજા તરફથી દંડ દેવાનો પ્રસંગ જોઈ નાગશ્રીએ તેમના પિતાને તે દરેક પ્રસંગ પર કહ્યું કે મુનિ મહારાજે જે વ્રત મને દીધાં છે તેમાં શું ખોટું કર્યું? તેનાથી તો મારું જીવન જ વિવિધ પ્રકારના દંડોના દુઃખથી બચી જાય છે. એવો એમાં લાભ બતાવી તેને પ્રાણાંત સુધી ન છોડવાના હેતુથી પિતાજીને પ્રત્યેક પ્રસંગ પર નિવેદન કરતી હતી. તેમાંથી પિતાજી તેને પ્રત્યેક પ્રસંગ પર એક એક વ્રતની અનુમતિ આપતા હતા. અંતમાં જ્યારે કોઈપણ વ્રત મુનિરાજને પાછા દેવાનું ન રહ્યું તો નાગશ્રીના પિતાએ કહ્યું કે—તે યતિને શીઘ્ર જઈને ફટકારવો જોઈએ. માટે તે દિગંબર યતિની ભર્ત્સના (ફટકાર) માટે આપણે અવશ્ય ત્યાં જઈશું. એમ કહેતાં મુનિરાજ બિરાજિત હતાં તે સ્થાન પર પહોંચ્યા.

દૂર ઊભા રહીને જ તેણે મુનિરાજને કઠોર અને નિંદનીય વચનો કહેવાનું શરૂ કર્યું અને કહ્યું કે હે દિગંબર ! તેં મારી પુત્રીને પાંચ પ્રકારનાં વ્રત આપ્યાં છે તે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ દ્વારા કહેલાં શાસ્ત્રોથી વિપરીત છે, તો તેં કેવી રીતે આપી દીધાં ? આ બ્રાહ્મણની દીકરી છે. તેથી તમારાં દ્વારા દીધેલાં વ્રત સર્વથા અયોગ્ય છે. તમારે વેદશાસ્ત્રોનો પણ વિચાર કરવો જોઈએ. આ સાંભળી ભવિષ્યજ્ઞાતા યોગીરાજે મધુર સ્વરથી દ્વિજજાતિઓના હિતાર્થે કહ્યું કે મારી જ પુત્રીને આ સમ્યગ્દર્શન સહ પાંચ વ્રત જે ધર્મના બીજ અને દયાના મૂળ છે, તે દીધાં છે, એમાં તારું શું બગડી ગયું? મુનિરાજના આ વચન સાંભળી ક્રોધથી જ્વલિત થઈ નાગશર્માએ કહ્યું કે નાગશ્રી તમારી પુત્રી કેવી રીતે થઈ શકે? મુનિરાજે ઉત્તર દીધો કે દ્વિજ ! આ નાગશ્રી અવશ્યમેવ મારી પુત્રી છે. તેમાં કોઈ સંદેહ નથી, હું અસત્ય બોલતો નથી. નાગશ્રી

નાગશર્મા પુરોહિત રાજ પાસે ફરિયાદ કરે છે કે સૂર્યમિત્ર મુનિ નાગશ્રીને પોતાની પુત્રી તરીકે ખતાવે છે તે સાંભળી રાજ મુનિ પાસે સત્ય જાણવા આવે છે.

સામ્યભાવ ધારણ કરી વ્રતોનું પાલન કરવામાં તત્પર થઈ મુનિરાજના ચરણકમળમાં પ્રણામ કરી તેમની સમીપ બેસી ગઈ.

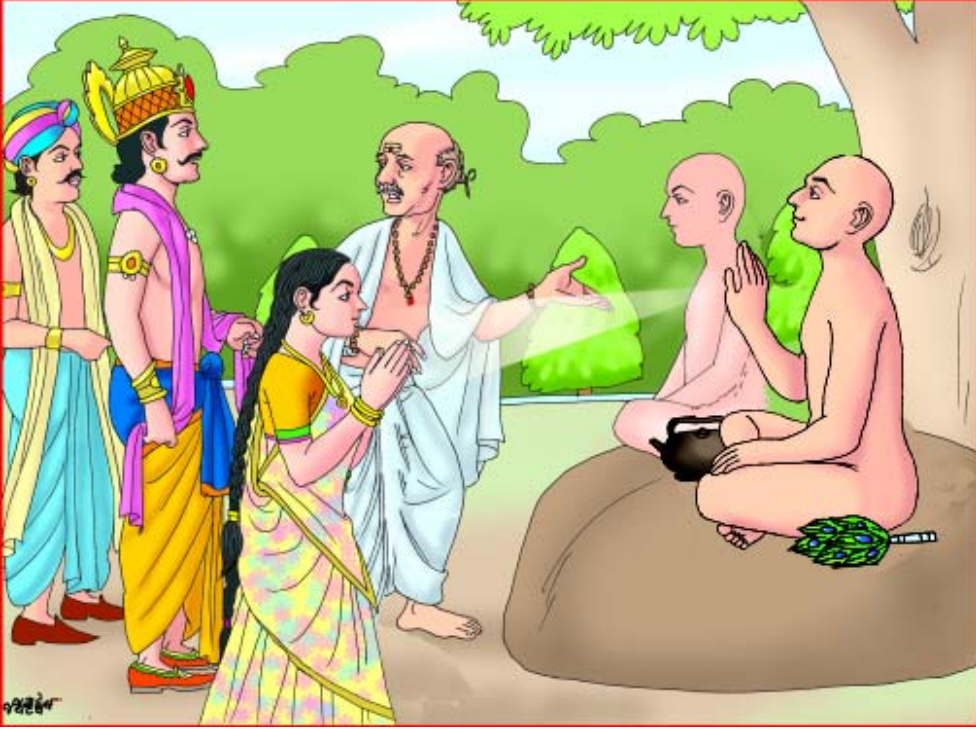
નાગશર્મા રાજા પાસે ન્યાય માગવા ગયો. નાગશર્માએ અત્યંત ક્રોધિત થઈ રાજાને પ્રાર્થના કરી અને કીધું કે મહારાજ! એક દિગંબર જૈન સાધુ મારી નાગશ્રી પુત્રીને પોતાની પુત્રી છે એમ કહીને અસત્ય અને બળપૂર્વક મારી પાસેથી છીનવી રહ્યો છે. રાજાની સભામાં બધા સદસ્યોને ખૂબ આશ્ચર્ય થયું. વિચાર કરવામાં મહાયતુર રાજાએ વિચાર્યું કે સુમેરુ પર્વત ચલાયમાન થઈ જાય અથવા અગ્નિ શીતલ થઈ જાય પરંતુ યોગીજન ક્યારેય ખોટું ન બોલે. નિર્ગ્રંથ સાધુઓએ પરિગ્રહનો પણ ત્યાગ કરી દીધો છે. તેમને મિથ્યાભાષણથી શું પ્રયોજન? તેમ છતાં એ વાત પણ પ્રસિદ્ધ છે કે નાગશ્રી નાગશર્મા બ્રાહ્મણની જ પુત્રી છે. એમ વિચાર કરી રાજા ચંદ્રવાહન મુનિરાજની નિકટ ગયા. ઘણા લોકો આશ્ચર્યકારી વિવાદ સાંભળવા અને કેટલાક તમાશો જોવા નગરની બહારના ઉદ્યાનમાં પહોંચ્યા.

સૂર્યમિત્ર મુનિરાજને જોઈ રાજાએ નમસ્કાર કર્યા ને બેસીને મુનિરાજને પ્રશ્ન કર્યો કે સ્વામિન્! સત્યવ્રતધારી મુનિરાજના મુખેથી નિકળેલાં વચન ક્યારેય અન્યથા ન હોઈ શકે—એ વાત હું બરાબર જાણતો હોવા છતાં મારા ચિત્તમાં ઉત્પન્ન થયેલા સંદેહને દૂર કરવા આપને પૂછું છું કે “આ નાગશ્રી જે આપના ચરણોની નિકટ બેઠી છે તે કોની પુત્રી છે?” મુનિરાજે ત્યાં બેઠેલ વિદ્વજનોની વચ્ચે કહ્યું કે “હું સત્ય કહું છું કે આ મારી પુત્રી છે.” નાગશર્માએ લાલ આંખ કરી કહ્યું રાજન્! અત્યંત ભક્તિપૂર્વક નાગદેવતાની આરાધના અને પૂજાના ફળસ્વરૂપે આપના જ નગરમાં મેં મારી પત્નીથી આ પુત્રી પ્રાપ્ત કરી છે, શું અન્ય બેઠેલા નગરવાસીઓ આ વાતને નથી જાણતા? આ સાધુ તો બ્રહ્મચારી છે એને પુત્રી ક્યાંથી હોય ?

ત્યારબાદ મુનિરાજ બોલ્યા—હે રાજન્! જો આ કન્યા આમની જ હોય તો શું તેણે તેને વ્યાકરણાદિ શાસ્ત્ર ભણાવ્યાં છે? કેમ કે પઠન-પાઠન અને શાસ્ત્રજ્ઞાનથી અજ્ઞાનની હાનિ થાય છે. નાગશર્માએ કહ્યું—મેં તો અત્યાર સુધી કાંઈ ભણાવ્યું નથી. ત્યારે યોગીરાજે કહ્યું કે તો આ તમારી પુત્રી કેવી રીતે થઈ ગઈ? નાગશર્મા બોલ્યા કે જો તમે તેને ભણાવી હોય તો તમે શું ભણાવ્યું તે કહો. યોગીરાજ બોલ્યા—મેં અનેક શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રને પાર આને પહોંચાડી દીધી છે અને મારા આ કથનમાં રંચમાત્ર સંદેહ નથી.

રાજા ચંદ્રવાહને પણ આશ્ચર્યસહિત મુનિરાજને નમસ્કાર કરી કહ્યું કે

સ્વામિન્ ! જો આપે આ નાગશ્રી કન્યાને ભણાવી છે તો શાસ્ત્ર-પઠનની પરીક્ષા અપાવો જેનાથી યથાર્થ વાતની ખબર પડે ? રાજાની વાત સાંભળી યોગીરાજે પોતાની અદ્ભુતવાણીથી કહ્યું કે રાજન્ ! હમણાં જ આના દ્વારા સમસ્ત શાસ્ત્રોની પરીક્ષા અપાવું છું. મુનિરાજે ભરી સભામાં—જેમાં મોટા-મોટા વિદ્વાનો ઉપસ્થિત હતા, ત્યારે કન્યા નાગશ્રીને આશીર્વાદ આપી પોતાની દિવ્યવાણીથી કહ્યું કે હે વાયુભૂતિ ! મેં

મુનિરાજ સૂર્યમિત્રની આજ્ઞાથી શાસ્ત્રોના પાઠ બોલતી નાગશ્રી

સૂર્યમિત્રે રાજગૃહ નામના નગરમાં ઘણા શાસ્ત્ર ભણાવ્યાં હતાં. તે બધા શાસ્ત્રોની વિદ્વાનો અને રાજાને આ સમય પરીક્ષા આપો જેથી બધાનો સંદેહ દૂર થઈ જાય.

એટલું કહેતા જ નાગશ્રી પોતાની દિવ્યવાણીથી સરસ્વતીની જેમ અનેક શાસ્ત્રોનો પાઠ કરવા લાગી અને જે કોઈ વિદ્વાન પ્રશ્ન કરતા હતા તેનો યુક્તિ-પ્રમાણપૂર્વક ઠીક-ઠીક (બરાબર) ઉત્તર આપવા લાગી. આ શાસ્ત્ર પરીક્ષાથી રાજાને ઘણું જ આશ્ચર્ય થયું. ત્યારબાદ ચંદ્રવાહન રાજાએ મુનિરાજને નમસ્કાર કરી કહ્યું કે સ્વામિન્ ! આ નાગશ્રી આપની જ પુત્રી છે, આ બ્રાહ્મણની નહીં. પરંતુ મને તથા ઉપસ્થિત અન્ય લોકોને મનમાં સંદેહ જરૂર છે કે આપે નાગશ્રીને પરીક્ષા અપાવી અને નાગશ્રીને

‘વાયુભૂતિ’ કહીને સંબોધન કર્યું તેનું શું કારણ છે? તેનું બધાને બહુ આશ્ચર્ય છે.

રાજાના આ પ્રશ્નથી સૂર્યમિત્ર મુનિરાજે ઉત્તર આપ્યો કે હે રાજન્! પૂર્વભવમાં, આ જે નાગશ્રી છે તે વાયુભૂતિ જ હતો. (સુકુમાલનો પૂર્વભવ નં. ૭) આ સાંભળી રાજાએ મુનિરાજને નમસ્કાર કરી સવિનય કહ્યું કે ભગવાન્! કૃપા કરી નાગશ્રીના પૂર્વભવનું વર્ણન કરો. યોગીરાજ બોલ્યા રાજન્! અન્ય ઉપસ્થિત ભવ્યજીવોની સાથે પોતાના મનને વશીભૂત કરી વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન કરનારી નાગશ્રીની કથા હું કહું છું તો બધા સત્પુરુષ સાંભળો.

આ ભરતક્ષેત્રમાં વત્સદેશમાં કૌશાંબી નામની નગરી છે ત્યાં અતિબલ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને મનોહારી નામની પ્રિયરાણી હતી અને તેને ત્યાં સોમશર્મા નામનો શાસ્ત્રજ્ઞાતા પુરોહિત હતો. સોમશર્માની કાશ્યપી નામની સ્ત્રી હતી, તેના બે પુત્રો હતા—મોટો અગ્નિભૂતિ અને નાનો વાયુભૂતિ. આ બન્ને પુત્રોને બાલ્યકાળમાં ખૂબ લાડ લડાવ્યા, ખવડાવ્યું-પીવડાવ્યું અને પિતાએ તેમને ભણાવવાનો પ્રયત્ન પણ ઘણો કર્યો પરંતુ તે ભણ્યા નહીં. તે બન્નેના પિતા સોમશર્મા મરી ગયા, રાજાએ અજાણતાં આ બન્ને મૂર્ખોને જ પુરોહિત પદ આપી દીધું. આ બન્ને બ્રાહ્મણપુત્ર સુખપૂર્વક રહેતા થકા કામ-ભોગ સુખોમાં આસક્ત થઈ ગયા, શાસ્ત્રજ્ઞાનથી તો રહિત હતા જ.

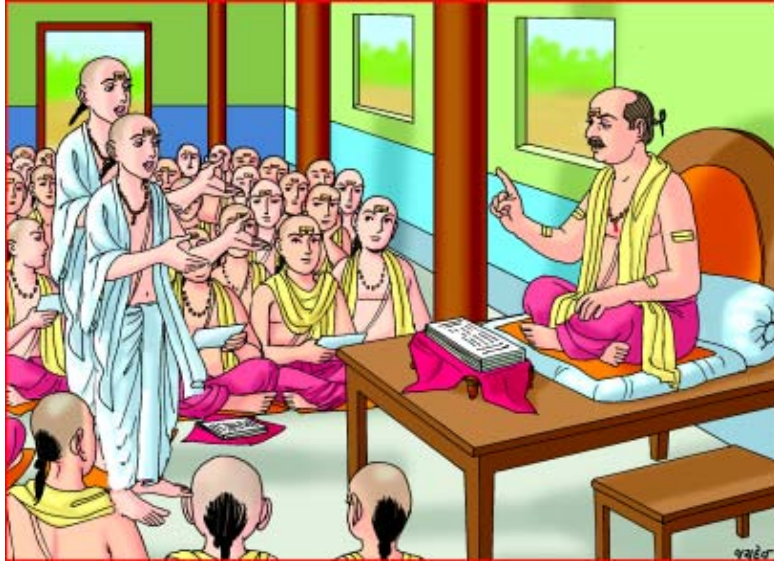
તે દિવસોમાં અનેક દેશોમાં ભ્રમણ કરતાં કરતાં ન્યાય શાસ્ત્રસંબંધી વિવાદથી અનેક વાદી વિદ્વાનોનું અભિમાન ચૂર કરવાવાળા ‘વિજયચિહ્ન’ નામના એક વિદ્વાને રાજમહેલ પર એક સૂચના ચોટાડી દીધી કે જે રાજપુરોહિત હોય તે મારી સાથે વિવાદ કરે. રાજપુરોહિત સિવાય અન્યને વિવાદ કરવાનો અધિકાર નથી. આ સૂચનાપત્રના કારણે અન્ય વિદ્વાનોએ વાદ-પત્ર ન લીધું ત્યારે રાજા અતિબલે આ બન્ને ભાઈઓને બોલાવીને આજ્ઞા કરી કે તમે વાદપત્ર લ્યો અને વિજયચિહ્ન વાદી સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરો. તે મૂર્ખ બ્રાહ્મણપુત્રોએ તે વાદ-પત્ર લઈને ફાડી નાખ્યું. એટલે રાજા અતિબલે તેમને મહામૂર્ખ સમજી પુરોહિતપદેથી હટાવી દીધા અને સૌમિલ નામના બીજા બ્રાહ્મણને રાજપુરોહિતનું પદ આપ્યું.

તે બન્ને માનભંગથી અતિ દુઃખી થયા અને આજીવિકા નષ્ટ થઈ જવાના વિચારથી તેઓ કહેવા લાગ્યા કે અમને અમારા પિતાશ્રીએ ભણાવવાનો ઘણો પ્રયત્ન કર્યો હતો પરંતુ અમે મંદભાગી ભણી ન શક્યા. અત્યંત મૂર્ખ જ રહી ગયા અને કુમાર્ગામી થઈ ગયા. આમ વિચાર કરી તે બન્ને શ્રુતજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા અત્યંત ઉત્સુક

થઈ ગયા અને જલ્દી દેશાંતર જઈને ભણવાનો દેઢ નિશ્ચય કરી લીધો.

આ બન્નેની માતા કાશ્યપી પોતાના કલ્યાણ માટે શિક્ષાભ્યાસ માટે બન્નેને અત્યંત ઉત્સુક જોઈને બોલી—હે પુત્રો! રાજગૃહ નગરમાં સુબલ નામનો રાજા અને તેની સુપ્રભા નામની સ્ત્રી છે. તેમનો સૂર્યમિત્ર નામનો પુરોહિત છે, તે મારો ભાઈ છે અને જ્ઞાન વિજ્ઞાનથી સંપન્ન અને વિદ્વાનોમાં શિરોમણિ છે, તે તમારા મામા થાય છે અને તમારા હિતૈષી છે. જો તમને શાસ્ત્રાભ્યાસ માટે વાસ્તવમાં ઈચ્છા છે તો તમારે તેની પાસે જઈ શીઘ્ર ભણવાનું શરૂ કરવું જોઈએ. પોતાની માતાની વાત સાંભળી બન્ને વિદ્યાના ઈચ્છુક ભાઈઓ રાજગૃહી પહોંચ્યા અને બ્રાહ્મણોમાં શ્રેષ્ઠ સૂર્યમિત્રને નમસ્કાર કરી કહ્યું કે મામા! અમને અમારા પિતાજીએ ભણાવવાનો ઘણો પ્રયત્ન કર્યો પણ અમે મૂર્ખ જ રહ્યા, રમતમાં રહીને કાંઈ પણ ભણી ન શક્યા. પિતા ગુજરી ગયા બાદ અમારું પદ રાજાએ બીજાને આપી દીધું. હવે અમને અમારી માતાએ આપની પાસે ભણવા મોકલ્યા છે. આપ જ અમારું હિત કરવાવાળા છો. આપ અમને ભણાવો, જેથી અમે શાસ્ત્રજ્ઞ થઈ અમારું ખોવાયેલું પદ ફરી પ્રાપ્ત કરી શકીએ.

વિદ્વાન સૂર્યમિત્ર પુરોહિતે પોતાના હૃદયમાં વિચાર્યું કે તેઓ લાડ-પ્યારના કારણે પોતાના પિતા પાસે ન ભણી શક્યા. હવે જો હું પણ તેમને સારું ભોજન આપીશ તો આ લોકો રમતીયાળ થઈ જશે અને કાંઈ ભણી નહીં શકે અને એમની કાર્ય-સિદ્ધિ પણ નહીં થાય. એમ વિચારી સૂર્યમિત્રે કહ્યું કે જ્યારે મારે કોઈ બહેન જ નથી તો તમે

મામા સૂર્યમિત્ર પાસે શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરતા અગ્નિભૂતિ અને વાયુભૂતિ

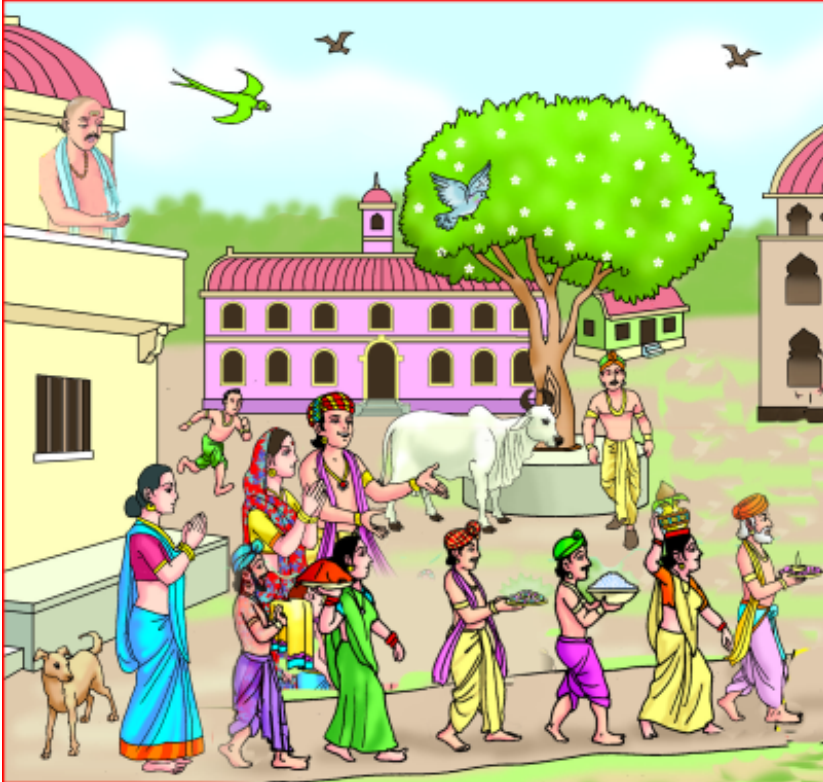
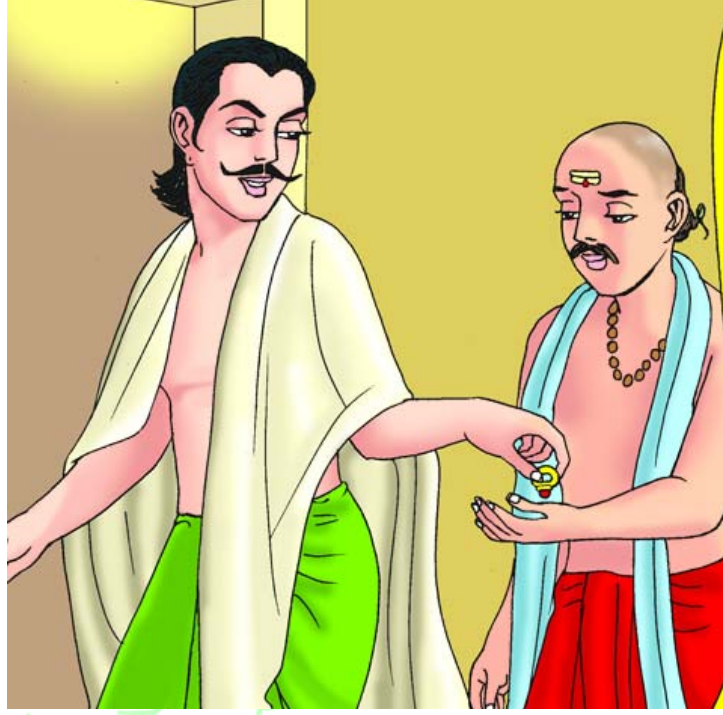
ભાણેજ ક્યાંથી આવ્યા? મારો તમારી સાથે મામા-ભાણેજનો કોઈ સંબંધ નથી તો પણ તમે અન્ય બ્રાહ્મણોના ઘરેથી ભિક્ષા માગી ભોજન કરતા રહેશો અને ભણતા રહેશો તો હું ભણાવીશ અન્યથા નહીં. તેમણે સૂર્યમિત્ર વિદ્વાનની વાત સ્વીકારી ભણવાનું શરૂ કર્યું અને અલ્પસમયમાં જ પ્રમાદરહિત થઈ પરમ આદરથી અનેક શાસ્ત્રો ભણી ગયા અને મહાવિદ્વાન થઈ ગયા.

જ્યારે તે અનેક શાસ્ત્રોમાં પારંગત થઈ ગયા અને ઘરે જવા લાગ્યા તો સૂર્યમિત્ર વિદ્વાને તેમને વસ્ત્રાદિક આપી વિદાય કરતા કહ્યું કે હું તમારો હિતૈષી મામા જ છું, પરંતુ જો હું તમને તમારી પિતાની જેમ અહીં પણ લાડ-પ્યાર કરીને પોતાના ઘરમાં જ ભોજનાદિ કરાવું તો તમે ક્યારેય ભણત નહીં એટલે મેં તમને કહી દીધું કે હું તમારો મામા નથી. મામા સૂર્યમિત્રની વાત સાંભળી અગ્નિભૂતિએ તેમની પ્રશંસા કરી અને કહ્યું કે આપ અમારા પિતા જ છો. આપે જે કર્યું તે બધું હિતકારી અને પથ્ય છે. આપે અમારો જન્મ સફળ કરી દીધો અને જ્ઞાનદાનથી આજીવિકાનો ઉપાય પણ કરી દીધો. વિદ્યા અને ધર્મના દાનથી કોઈ મોટું દાન નથી. જે વિદ્યા અને ધર્મના દાતારનો ઉપકાર ન માને તે મૂર્ખ અને કૃતઘ્ની છે. કલ્યાણના કારણભૂત ઉપકારને ન માનવો તે કૃતઘ્નતા અને મૂર્ખતા છે. એવા જે કૃતઘ્ની મૂર્ખ હોય છે તે પાપીઓના પાપથી તેમની ભણેલી બધી વિદ્યા નષ્ટ થઈ જાય છે. તે અહીં તો મહામૂર્ખ હોય જ છે પણ પરલોકમાં પણ દુર્ગતિના પાત્ર બને છે.

અગ્નિભૂતિએ તો આ રીતે પોતાના મામાનો ઘણો ઉપકાર માની સ્તુતિ કરી પરંતુ વાયુભૂતિએ દુર્ગતિ આપવાવાળી મામાની નિંદા કરતાં કહ્યું કે—તું અમારો કેવો મામો છે, તું તો મહાનીચ, નિર્દય અને ચંડાલ જેવો છે. તેં અમને ભિક્ષાથી ભોજન કરાવ્યું. અહીંયા આચાર્ય કહે છે—કે આ બન્ને સહોદર છે છતાં બન્નેમાં કેટલું અંતર છે? આ વાતથી જણાય છે કે કર્મોની ગતિ વિચિત્ર છે. ત્યારબાદ તે બન્ને પોતાના નગરમાં જઈને રાજાની પાસે ગયા. રાજાને આશીર્વાદ આપ્યા અને પોતાની બુદ્ધિથી રાજાને શાસ્ત્ર કૌશલ્યનો પરિચય આપ્યો. રાજાએ પણ સન્માનપૂર્વક તેમનું જીવનું પદ આપ્યું અને તેઓ સંપત્તિશાળી બની સુખપૂર્વક રહેવા લાગ્યા.

બન્ને ભાણેજોના ગમન બાદ એક દિવસ રાજગૃહી નગરીના રાજા સુબળે બહુમૂલ્ય રત્નોની વીંટી પહેરી હતી. જ્યારે તે સ્નાન પહેલાં તેલ-મર્દન માટે તૈયાર થયા તો રત્નોની આભા બગડી ન જાય તે માટે વીંટી કાઢીને સૂર્યમિત્ર પુરોહિતને સોંપી. પુરોહિતે પોતાની આંગળીમાં પહેરી લીધી અને ઘરે ચાલ્યો ગયો. ઘરે જઈને

સૂર્યમિત્ર પુરોહિતને
રાજા સુખળ સ્નાન
કરવા જતા
મૂલ્યવાન વીંટી
સાચવવા આપે છે.

લોકોને વનની
તરફ જતા
જોતા વીંટી ગૂમ
થઈ જવાથી
ચિંતાતુર
પુરોહિત
સૂર્યમિત્ર

તેણે સંધ્યાતર્પણાદિ બ્રાહ્મણકર્મ કરી જ્યારે રાજદરબારમાં જવા તૈયાર થયો ત્યારે આંગળીમાં વીંટી ન જોઈ તેથી તે બહુ ઉદાસ થઈ ગયો. તેણે પરમબોધ નામના વિદ્વાન જ્યોતિષી નિમિત્તજ્ઞાનીને સ્વયં બોલાવી પૂછ્યું કે મારા હાથમાંથી સુવર્ણ-રત્નમયી વીંટી પડી ગઈ છે, તે મળશે કે નહીં? તે નિમિત્તજ્ઞાનીએ કહ્યું કે મળી જશે પણ તેની ચિંતા ન ગઈ કેમકે તેને તે વીંટી રાજાને પાછી આપવાની હતી. તે ચિંતાથી વ્યાકુળ થઈ પોતાના મહેલની ઉપર ગયા. નગરની બહાર ઉપવનમાં જતા એક મોટા સંઘ સહિત, ભવ્ય જીવોને સંબોધન કરવાવાળા, ત્રણલોકના દેવોથી પૂજિત ચરણવાળા, મતિશ્રુતઅવધિજ્ઞાનના ધારી, જગતનું હિત કરવાવાળા, જગતથી વંદિત, જગતથી સ્તુત્ય

નં ૬.

વીંટી ખોવાઈ જવાથી
ગભરાઈ ગયેલો
સૂર્યમિત્ર પુરોહિત
સુધર્માચાર્ય પાસેથી તે
વીંટી વિષે પૂછે છે.
અવધિજ્ઞાની મુનિ
તેને વીંટીનું સ્થાન
ખતાવે છે.

સુધર્મ નામના આચાર્યને જોયા. તેમણે તે આચાર્યને જોઈને વિચાર્યું કે—આ જ્ઞાનવાન સાધુ છે—તે મારી વીંટીની વાત જરૂર જાણતા હશે, તે માટે તેમને એકાન્તમાં પૂછવું જોઈએ. કાલલબ્ધિથી સૂર્યાસ્તના થોડા સમય પહેલાં વીંટી વિષે જાણવા માટે આચાર્ય-સંઘની નજીક આવ્યા. જ્ઞાન ઋદ્ધિ આદિ ગુણોના સાગર, પોતાના શરીરથી નિસ્પૃહ, મોક્ષની સિદ્ધિને ઇચ્છવાવાળા યોગીને જોઈ લજજા અને અભિમાનથી પ્રશ્ન કરવામાં અસમર્થ થઈ જતાં, પણ પોતાના કાર્યની સિદ્ધિ માટે તેમની આસપાસ આંટા મારવા લાગ્યા. અવધિજ્ઞાનના યોગથી પરોપકારી સુધર્માચાર્યએ તેને નિકટભવ્ય જાણીને કહ્યું કે—હે સૂર્યમિત્ર! રાજાની વીંટી આંગળીમાંથી પાડીને તું ચિંતિત થઈ ગયો છો અને મારી પાસે પોતાની ચિંતા મટાડવા આવ્યો છો? સૂર્યમિત્ર પુરોહિતે પોતાની માનસિક ચિંતા અને સંપૂર્ણ વાત જાણી આશ્ચર્યાન્વિત થઈ યોગીરાજને કહ્યું—‘હા!’ સૂર્યમિત્રે મુનિરાજને નમસ્કાર કરી કહ્યું કે સ્વામિન્! જ્યાં વીંટી પડી છે તે જગ્યા બતાવો. ત્રણજ્ઞાનરૂપી નેત્રવાળા યોગીરાજે જવાબ આપ્યો—વિદ્વન્! તારા મહેલની પાછળના ઉદ્યાનમાં તળાવમાં જ્યારે તું સૂર્યને અર્ધ આપી રહ્યો હતો ત્યારે તારા હાથની આંગળીમાંથી વીંટી નીકળીને સરોવરના કમળની કળીમાં પડી ગઈ છે અને અદૃશ્ય હોવા છતાં અત્યારે પણ તેમાં જ પડી છે. તું તેની ચિંતા છોડી દે અને મારા વચનમાં વિશ્વાસ કર.

પુરોહિતે આ વાત સાંભળી અને ત્યાં જઈને જોયું તો એ રીતે જ મળી અને રાજાને સોંપી. હૃદયમાં ઘણું આશ્ચર્ય થયું અને વિચાર્યું કે આ સમસ્ત જ્ઞાનીઓમાં શ્રેષ્ઠ, આખાં વિશ્વને જાણવાવાળા અનુપમ જ્ઞાની છે. માટે આ યોગીરાજની આરાધના કરી બધું ઇષ્ટ મેળવવું જોઈએ. તેથી મારી સત્પુરુષ વિદ્વાનોમાં ઘણી આરાધના થશે. બધા મને માનશે, ખૂબ ઐશ્વર્ય વધશે અને ઉત્તમ પદ મળશે. આ રીતે ધનાદિકના લોભથી ગુરુની નિકટ વિદ્યા શીખવા ગયો અને તે યોગીને હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરી કે હે ભગવન્! મારી પર દયા કરી અને સમસ્ત પદાર્થોને પ્રત્યક્ષ દેખાડવાવાળી આ દુર્લભ વિદ્યા મને પણ આપવાની કૃપા કરો. આ સાંભળી જ્ઞાની મુનિરાજે કહ્યું—આ ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા નિર્ગ્રંથ દિગંબર જ્ઞાની સિવાય કોઈને પ્રાપ્ત ન થાય, માટે જો તારે આ વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવી હોય તો મારી જેમ તું પણ સમ્યક રત્નત્રયરૂપ અંતરંગ શુદ્ધિમય નિર્ગ્રંથ દિગંબર મુનિધર્મ અંગીકાર કર.

આ રીતે તે સૂર્યમિત્ર બ્રાહ્મણ વિદ્યાલાભ માટે મુનિવર પાસે જઈને નમસ્કાર કરી બોલ્યો—હે ભગવન્! મેં સ્વાર્થસિદ્ધિ માટે આ નિર્ગ્રંથ દિગંબર વેષ ધારણ કર્યો છે.

મુનિરાજે પણ ત્રણલોકમાં કલ્યાણ કરવાવાળી, જગતને વંદનીય જૈનદીક્ષા તે બ્રાહ્મણને આપી. સૂર્યમિત્રે મુનિને નમસ્કાર કરી પ્રાર્થના કરી કે ભગવન્! આ વિદ્યા હવે મને દયા કરીને આપો. ત્યારે મુનિરાજે કહ્યું કે કેવળ નગ્ન થઈ જવાથી કાંઈ થોડી વિદ્યા સિદ્ધ થઈ જાય છે? ત્યારે બ્રાહ્મણે ઉદ્યમપૂર્વક બુદ્ધિથી ગુરુ પાસે ચારેય અનુયોગ ભણવાનું શરૂ કર્યું. પુણ્ય-પાપ અને ધર્મના ફળ પ્રગટ કરવા માટે સિદ્ધાંત અને ધર્મનું કારણ પ્રથમાનુયોગ આદિ ચારેય અનુયોગ શીખ્યા. તેમાં તે સૂર્યમિત્રે (અ) લોક-અલોક વિભાગ, એના સંસ્થાન, સાત નરકોના દુઃખ, સ્વર્ગાદિનું સુખ, સંસારની સ્થિતિનો દીપક એવો કરણાનુયોગને (બ) મુનિરાજ અને ગૃહસ્થોનું આચરણ, મહાવ્રતો, અશુવ્રતો, શીલવ્રતો આદિના ફળ બતાવતા ચરણાનુયોગને, (ક) છ દ્રવ્ય, સાત તત્ત્વ, પાંચ મિથ્યાત્વ, સત્યઅસત્યમતોની પરીક્ષા, પ્રમાણ ન્યાદિ સમજાવવાવાળા દ્રવ્યાનુયોગને પણ ગુરુમુખે શીખ્યા. દ્રવ્યાનુયોગ શાસ્ત્ર ભણવાથી તે સૂર્યમિત્ર બ્રાહ્મણ વિદ્વાન સમ્યગ્દષ્ટિ થઈ ગયો. તેને હેય-ઉપાદેયનું જ્ઞાન થઈ ગયું. મેં કુમાર્ગામીઓ દ્વારા કહેલા અસત્ય, અશુભ કુતત્ત્વોને ભણવામાં વૃથા કેટલો સમય વીતાવ્યો, જેનો મને ખેદ છે. આજે આ જૈનદીક્ષાથી હું કૃતકૃત્ય થઈને મોક્ષમાર્ગનો પથિક બની ગયો અને પાપોથી દૂર હટી પવિત્ર થતો ત્રણ જગતમાં પૂજ્ય બની રહ્યો છું.

આ રીતે સૂર્યમિત્ર પુરોહિત વિદ્વાન, હસ્તરેખાની જેમ સંપૂર્ણ હેય-ઉપાદેયના જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય સાથે મુનિયોગ્ય સહજ આચરણરૂપ વીતરાગી મોક્ષ-પથિકની ઉગ્ર સ્થિતિવંત બન્યો અને ભગવંત સુધર્માચાર્ય ગુરુ મુનિરાજ સૂર્યમિત્રને આચાર્યપદવી આપી સ્વયં જિનકલ્પી એકલવિહારી મુનિ ભગવંત બની નિજકલ્યાણ હેતુ ઉત્કૃષ્ટ વીતરાગ રત્નત્રયમય ક્ષપકશ્રેણીરૂપ અંતરંગ પ્રચંડ ઉજ્જવલતા પ્રાપ્તિ કરતા થકા મોક્ષ પામ્યા.

હવે સૂર્યમિત્ર આચાર્ય ભવ્યજીવોના કલ્યાણ માટે ધર્મોપદેશ દેતાં અનેક સ્થાનોમાં વિહાર કરતાં કરતાં કૌશામ્બી નગરીમાં આહાર માટે પ્રવેશ કર્યો. તેમના ગૃહસ્થાવસ્થાના ભાણેજ તથા શિષ્ય અગ્નિભૂતિએ તેમનું પડગાહન કર્યું અને નવધા ભક્તિપૂર્વક દાતાના સાત ગુણો યુક્ત થઈ વિધિપૂર્વક મહામુનિ શ્રી સૂર્યમિત્ર આચાર્યને આહાર દીધો. જ્યારે વીતરાગી મહામુનિ શ્રી સૂર્યમિત્ર આહાર ગ્રહણ કરી જઈ રહ્યા હતા, ત્યારે અગ્નિભૂતિ બ્રાહ્મણે કહ્યું કે હે ભગવન્! વાયુભૂતિ મારો નાનોભાઈ ક્રોધ, માયાચારાદિ અનાચાર કરતો થકો ધન ઉપાર્જન કરે છે અને આપની નિંદા પણ કરે છે તો આપ એને સમજાવો કેમ કે જગતના જીવોને સમજાવી માર્ગમાં લાવવાનું કાર્ય

पोताना पतिने पाछो लाववा माटे सभभवती लाली सोमदत्ताने गुस्साथी लात भारतो वाचुभूति

આપનું જ છે—આપ જ સમર્થ છો. આચાર્ય મહારાજે કહ્યું કે અત્યારે તેની પાસે જવું યોગ્ય નથી. પછી અગ્નિભૂતિએ કહ્યું કે હે સ્વામિન્! મારા અનુરોધથી આપે તેને સમજાવવો જોઈએ પછી તો જે હોનહાર હશે તે થશે.

બધા સાથે સામ્યભાવ રાખવાવાળા આચાર્ય મહારાજ અગ્નિભૂતિના આગ્રહથી વાયુભૂતિ પાસે ગયા. વાયુભૂતિ પાપીએ પાપના ઉદયથી તેમને જોઈ મુનિ જાણી કડવા અને ખોટા વચનોથી કોધિત થઈ તેમની ઘણી નિંદા કરી. કડવા વેણથી મહામુનિની નિંદા કરવાથી અલ્પાયુમય અશુભ તિર્યચગતિનો બંધ બાંધી લીધો. ઠીક જ છે, જેવી જેની હોનહાર હોય તેવી જ તેને સામગ્રી મળી જાય છે.

ક્ષમાદિ ગુણોના ધારક આચાર્ય સૂર્યમિત્ર મહારાજ સમતાભાવની અધિક વૃદ્ધિ માટે વનમાં ચાલ્યા ગયા. અગ્નિભૂતિએ મનમાં વિચાર્યું કે આનો દોષી હું જ છું, કેમકે હું જ પરાણે મુનિરાજને વાયુભૂતિ પાસે લઈ ગયો. મુનિ નિંદાથી જે પાપ લાગ્યું એનો ભાગી હું છું, કેમકે કૃત-કારિત-અનુમોદનાથી એ ત્રણેથી સરખાં જ પાપ અને પુણ્ય થાય છે. હવે મારે આનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું જોઈએ કે આ પાપની વિશુદ્ધિ માટે ઘરને જેલ જેવું તથા બંધુજનોને શત્રુ સમાન જાણી તેમને છોડી સંયમ ધારણ કરવો જોઈએ.

અગ્નિભૂતિ મહાવ્રતોને અંગીકાર કરવા જ્યારે વનમાં ચાલ્યો ગયો ત્યારે તેની પત્ની સોમદત્તાને ઘણું દુઃખ થયું. તે ઉદાસ થઈ વાયુભૂતિ પાસે ગઈ અને શોક તથા શાંતિ માટે કહ્યું કે તે દુષ્ટતાથી મહામુનિની નિંદા કરી તેનાથી મારા પતિ અંતરમાં વૈરાગી થઈ દીક્ષિત થઈ ગયા. જ્યાં સુધી કોઈને આ વાતની ખબર ન પડે ત્યાં સુધી આપણું કર્તવ્ય છે કે આપણે જઈને તેને સમજાવીને લઈ આવીએ. જો આપણે મોડું કરશું તો પછી પાછા લાવવા અસંભવ થઈ જશે. સોમદત્તાની વાત સાંભળી વાયુભૂતિને ઘણો જ ક્રોધ આવ્યો અને તેણે ક્રોધમાં આંધળો બની પોતાની ભોજાઈના મોઢા પર લાત મારી. આ રીતના માર અને ફટકારથી સોમદત્તાને પણ પોતાના અને બીજાનો નાશ કરવાવાળો ક્રોધ આવ્યો અને નિંદનીય કર્મ કરવાવાળા જગતમાં નિંદા નિદાનબંધ કર્યું કે અત્યારે હું અસમર્થ અબળા છું અને અત્યારે તો આ અપરાધના ફળસ્વરૂપે તારું કાંઈ બગાડી નથી શકતી, પરંતુ આવતા જન્મમાં હું એવી થઈશ કે તારા પગ તોડીને ખાઈશ તે નિશ્ચય સમજજે.

તત્પશ્ચાત્ તે વાયુભૂતિ વીતરાગી દેવ-ગુરુ-ધર્મ પ્રતિ અનાદર, તિરસ્કાર આદિ અત્યંત મિથ્યાત્વ-અનીતિ, અન્યાયના ફળ સ્વરૂપે (સુકુમાલનો પૂર્વભવ ૬), ગધેડીના ભવમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી તે આર્તરોદ્ર ધ્યાનપૂર્વક મરી તે જ નગરમાં (સુકુમાલનો

પૂર્વભવ પ)ભૂંડનું બચ્ચું થયો. ત્યાં તાડન, મારન ભૂખ પ્યાસ આદિ દુઃખ કે જે વીતરાગી દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રના પ્રતિ અત્યંત ઘૃણા-તિરસ્કાર, અપમાનના ફળમાં મળ્યા—તે ભોગવતાં અલ્પ આયુષ્યમાં મરીને તે જ નગરમાં ચાંડાલના ઘરમાં ભયંકર મોઢાવાળી(સુકુમાલનો પૂર્વભવ ૪) કુતરી થયો. ત્યાં પણ દુઃખ ભોગવતો થકો કૌશામ્બી નગરીમાં (સુકુમાલનો પૂર્વભવ ૩)ચંડાળી થયો. આ બધા ભવ અલ્પ આયુષ્યવાળા થયા.

એકવાર ધર્મપરાયણ સૂર્યમિત્ર અને અગ્નિભૂતિ મુનિરાજ ભૂમંડલમાં વિહાર કરતા કરતા ત્યાં આવ્યા. સૂર્યમિત્ર મુનિરાજને તો ઉપવાસ હતો તે તો વનમાં રહી ગયા. પરંતુ અગ્નિભૂતિ મુનિરાજ શરીરની સ્થિતિ અર્થે આહાર લેવા વનમાંથી ચંપાનગરીમાં આવ્યા. માર્ગમાં જતાં અનેક ફળોથી ભરેલ જાંબુના વૃક્ષ નીચે ઊભેલી, દુઃખથી પીડિત ચંડાળીને જોઈ. તે ચંડાળીને જોતાં અગ્નિભૂતિ મુનિરાજ પણ કંઈક દુઃખિત થઈ ગયા અને સ્નેહ તથા દુઃખથી તેમની આંખોમાં આંસુ આવી ગયા. શ્રી અગ્નિભૂતિ મહારાજ તે ચંડાળીને જોતાં, પોતાની આવી અવસ્થા જોઈ વનમાં પાછા ચાલ્યા ગયા. શ્રી અગ્નિભૂતિએ પોતાના ગુરુ મહારાજને નમસ્કાર કરી પૂછ્યું, પ્રભો ! ચંડાળીને જોતાં મને શોક કેમ થયો ? મારી આંખમાં આંસુ કેમ આવ્યા. આ શોક આદિ દુઃખોનું કારણ શું છે ? કૃપા કરીને મને કારણ કહો. સૂર્યમિત્ર મુનિરાજે કહ્યું કે ધીમન્ ! આ ચંડાળી તારો ભાઈ વાયુભૂતિનો જીવ છે. તેણે મારી નિંદા કરી અને તે નિંદાજનિત પાપથી તે જ વાયુભૂતિ પર્યાયમાં પણ મહાન કુષ્ટ વ્યાધિનું દુઃખ ભોગવી અને થોડા સમયમાં મરી અનેક તિર્યચગતિમાં રખડી જગતમાં નિંદનીય નેત્રહીન, કુરૂપ ચંડાળી થયો છે. પૂર્વ જન્મના સ્નેહ સંબંધથી તને આ શોક અને દુઃખ થયું છે.

અગ્નિભૂતે ! તું એક વાત હજી સાંભળ ! કે તારા ભાઈ વાયુભૂતિનું મરણ આજે જ થવાનું છે. તેને સંબોધન કરી મુક્તિપૂર્ણ વાક્યોથી તેના કલ્યાણ માટે તેને વ્રતપૂર્વક સંન્યાસ તું જ કરાવી શકે છે. શ્રી ગુરુ મહારાજનાં આવાં વાક્ય સાંભળી પરોપકારી અગ્નિભૂતિ મહામુનિએ ઉત્તમવાણી દ્વારા સંબોધન કરતાં ચંડાળીને કહ્યું— બેટી ! તું દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રના નિંદાના પાપથી તિર્યચગતિમાં દુઃખ ભોગવી હવે આ નીચકુળમાં ઉત્પન્ન થઈ મહા દુઃખ ભોગવી રહી છો. હવે તું પાપોને નષ્ટ કરવાવાળા ધર્મને ગ્રહણ કર. તે ધર્મની સિદ્ધિ માટે સાચા દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પ્રતિ વિનય ભક્તિયુત થઈ મધ, માંસ, મધુ અને પાંચ ઉદમ્બર ફળોનો ત્યાગ કર. ચારેય પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કર. તું મારું માનીને સંન્યાસ લઈ લે કેમ કે તારું આજે જ મરણ થવાનું છે. માટે તું

પોતાના કલ્યાણ માટે મેં જે કહ્યું તે તું શીઘ્ર કર. તે ચાંડાળીએ પણ અગ્નિભૂતિ મુનિરાજના વચનાનુસાર વ્રત ગ્રહણ કર્યા અને ભોજનાદિનો ત્યાગ કરી સંન્યાસ ધારણ કર્યો.

તે જ સમયે તે નાગશર્મા બ્રાહ્મણની પત્ની ત્રિદેવી, પુત્રીની પ્રાપ્તિની ઈચ્છાથી ઉત્સવ સહિત તે નાગોને પૂજવા આવી રહી હતી. તેણે માર્ગમાં ઊભેલી ચાંડાળી—જે વાયુભૂતિનો જીવ છે અને અગ્નિભૂતિ મુનિરાજના ઉપદેશથી સમાધિમરણ કરી રહી હતી—તેણે વાજાની આડંબરની ધ્વનિ સાંભળી નિદાન કર્યું કે મેં જે વ્રતપૂર્વક સંન્યાસ લીધો છે તેના ફળરૂપે આ નાગશર્માની પત્ની ત્રિદેવીની દીકરી થાઉં અને બીજી ગતિ ન મળે—આવું નિદાન કર્યું.—આ બધું કુબુદ્ધિનું જ ફળ છે.

આ આખું વૃતાંત શ્રી સૂર્યમિત્ર મુનિરાજ પાસેથી સાંભળી રાજા ચંદ્રવાહન, નાગશર્મા પુરોહિત, ત્યાં ઉપસ્થિત સુબલ રાજા તેમનો ભત્રીજો અતિબલ આદિ નાગશ્રી (સુકુમાલ પૂર્વભવ) અને અનેક રાણીઓ સાથે જે લોકો ત્યાં આવ્યા હતાં તેમણે સાંભળ્યો, તેથી બધાએ વૈરાગ્યયુક્ત થઈ મહાવ્રત, અર્જિકા, ક્ષુલ્લિકા આદિએ પોતાની શક્તિ અનુસાર વિવિધ રત્ન ગ્રહણ કર્યા અને ધર્મમાં ઉદ્યમવંત બન્યા. આ રીતે ભગવાન સૂર્યમિત્ર મુનિરાજનો સંઘ ઘણો મોટો થઈ ગયો. તે સંઘસહિત વિવિધ તપ કરતા વિહાર કરતા હતા અને સહુ પોત-પોતાના ભાવોની વિશુદ્ધતાથી આયુષ્ય પૂર્ણ કરી વિવિધ પ્રકારના દેવ થયા. નાગશ્રી આદિએ સ્ત્રીલિંગનો છેદ કરી મહર્ષિક (સુકુમાલ પૂર્વભવ-૧) આદિ થયા. ત્યાં તે તીર્થંકરદેવોના કલ્યાણક ઉજવવા તથા દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની પૂજા આદિ ધર્મકાર્યોમાં રત થયા. નિદાન ૬.

ભગવાન સૂર્યમિત્ર અને અગ્નિભૂતિ મહામુનિ ભગવંતોએ વિશેષ રત્નત્રયની શુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી, વિશેષ શુક્લધ્યાન દ્વારા ઘાતિકર્મોનો નાશ કરી કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું. દેવોએ સમવસરણની રચના કરી અને દિવ્યધ્વનિ દ્વારા તેમણે મોક્ષમાર્ગનો પ્રકાશ કરી અલ્પ સમયમાં સિદ્ધદશા પ્રાપ્ત કરી.

જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં વિનયવાન શ્રેષ્ઠ ધર્માત્માઓથી સંયુક્ત અવંતિદેશ છે. તેમાં વિભૂતિવાળી ઉજ્જયિની નગરીમાં ધર્મિષ્ઠ વૃષભાંક નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે જ નગરીમાં પુણ્યોદયથી સમસ્ત લક્ષણોથી સુશોભિત, ધર્મકાર્યમાં આગળ સુરેન્દ્રદત્ત નામના મહાન ધનવાન શેઠ રહેતા હતા. આ શેઠની પ્રેમપાત્ર, મનોહર યશોભદ્રા નામની પત્ની હતી. પુણ્યોદયથી તેમના ઘરમાં સુવર્ણ, ચાંદી, પરિવાર, કુટુંબ આદિ બધા પ્રકારની વિભૂતિઓ હતી. માત્ર કુલદીપક કોઈ પુત્ર નહોતો.

એક દિવસ મતિ, શ્રુત, અવધિજ્ઞાનના ધારી શ્રેષ્ઠમતિ વર્ધમાન નામના મુનિરાજ વિહાર કરતાં કરતાં નગરીના ઉદ્યાનમાં પધાર્યા. રાજા વૃષભાંકે સૂચનાર્થે નગરમાં ડાંડી પિટાવી અને હર્ષપૂર્વક નગરજનો સાથે મુનિ વંદનાર્થે પ્રસ્થાન કર્યું. ડાંડીનો અવાજ સાંભળી યશોભદ્રા શેઠાણીએ પોતાની સખીને પૂછ્યું કે આ ડાંડી શાની પિટાણી છે? સખીએ ઉત્તર આપ્યો કે નગરમાં મુનિરાજ પધાર્યા છે. રાજાએ જનતાને સૂચન કરવા ભેરી વગાડી છે.

યશોભદ્રા પણ આ વાત સાંભળી પૂજાની સામગ્રી લઈને પોતાની અભિષ્ટ સિદ્ધિ માટે મુનિરાજના દર્શને ગઈ. મુનિરાજને બિરાજિત જોઈ રાજાદિ બધાએ વંદના, પૂજા કરી અને યશોભદ્રા પણ વંદના, પૂજા કરી પોતાના યોગ્યસ્થાને બેસી ગઈ. મુનિરાજના મુખથી દયાપ્રધાન અને જગતનું કલ્યાણ કરવાવાળું વ્યાખ્યાન સાંભળી યશોભદ્રા શેઠાણીએ મુનિરાજને પ્રશ્ન કર્યો કે આપ કહો કે મને પુત્રપ્રાપ્તિ થશે કે નહીં? આ સાંભળી મુનિરાજ બોલ્યા મહાન, ધીર, વીર, દિવ્યરૂપધારી, ગુણોનાં સમુદ્ર, મહાન ભાગ્યશાળી, જગતમાં માન્ય, સંપૂર્ણ કાર્ય કરવામાં સમર્થ, એવો પુત્ર તારે ત્યાં જન્મશે. કિંતુ તારો પતિ ત્યાં સુધી જ ઘરમાં રહેશે. (જ્યાં સુધી તે પુત્રનું મુખ નહીં જોવે) પુત્રનું મુખ જોતાં જ સંપૂર્ણ લક્ષ્મીને છોડી તપોવનમાં જઈને સંયમ ગ્રહણ કરી લેશે અને તારો તે ભાવી પુત્ર પણ એટલો જ ધર્માત્મા હશે કે મુનિરાજના દર્શન અને વચન માત્ર સાંભળીને જ તે ધીર-વીર પુરુષોને યોગ્ય દુર્ધર તપ અંગીકાર કરી લેશે.

આ બાજુ શેઠાણીને શુભ પુણ્યોદયથી ગર્ભ રહી ગયો અને તે ઘરના એક ખૂણામાં બેસી રહેતી હતી. કોઈને પણ ગર્ભાધાનની વાત જણાવતી ન હતી. નવ મહિના પૂર્ણ થઈ જતાં પોતાના દિવ્ય ભૂમિગૃહમાં (જમીનની અંદરનું ગૃહ) જઈને એક દેદીપ્યમાન ભાગ્યશાળી પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે જીવ પૂર્વભવમાં 'નાગશ્રી' હતો. તે જ જીવ દેવગતિથી અહીંયા આવી શેઠાણીને ત્યાં આ પુત્ર થયો.

અપવિત્રતાથી ભરેલ પ્રસૂતિવસ્ત્રોને શેઠાણીની દાસી ઘર બહાર ધોવા માટે લઈ ગઈ અને તે વસ્ત્રોને ધોતી હતી ત્યારે એક બ્રાહ્મણે જોઈને હૃદયમાં વિચાર કર્યો કે જરૂર આજે શેઠને ત્યાં પુત્રજન્મ થયો છે. તે કારણે આ નોકરાણી આ કપડાં ધોવા લાવી છે. તે બ્રાહ્મણે શેઠને જઈને કહ્યું કે તમારા મહાન પુણ્યના ઉદયથી તમારા ત્યાં પુત્ર થયો છે. શેઠે પુત્રનું મુખ જોયું અને બ્રાહ્મણને વધામણીના ઈનામરૂપે ઘણી સંપત્તિ આપી અને બધી લક્ષ્મીને તૃણ સમાન ગણી છોડતા થકા તપશ્ચરણ માટે વનમાં જઈને શ્રીગુરુ પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી મોક્ષ દેવાવાળું તપશ્ચરણ શરૂ કર્યું.

યશોભદ્રાએ પુત્રજન્મોત્સવની ખુશાલીમાં જિનાલયમાં જિનેન્દ્રદેવનો મહોત્સવ ઠાઠમાઠથી પૂજા આદિ કરી બંધુજનોનો સત્કાર કરતા થકા આનંદ સાથે ઊજવ્યો અને અત્યંત કોમલ અંગ હોવાથી પુત્રનું નામ “સુકુમાર”(સુકુમાલ) રાખ્યું. નામકરણ સંસ્કારવિધિ બાદ બાળક સુકુમાલ બીજના ચંદ્રની જેમ નેત્રોને આનંદકારી દેદીપ્યમાન કાંતિસમૂહ સાથે વધવા લાગ્યો. તે બાળક સુકુમાલ દિવ્ય લક્ષણો અને આભૂષણાદિ તથા શરીરની કાંતિ તેજ આદિથી કુમાર અવસ્થામાં દેવકુમાર જેવો શોભતો હતો. સુકુમાલની માતા સદા ચિંતિત રહેતી હતી કે બાળક ક્યાંક મુનિદર્શન ન કરી લે કેમકે—તેને મુનિરાજના વચનોમાં વિશ્વાસ હતો, કે મુનિદર્શન થતાં જ કુમાર તપ સ્વીકાર કરી લેશે. માટે મુનિદર્શનથી બચીને રહે તે માટે માતા યશોભદ્રાએ રત્નોથી જડિત એક સુવર્ણમયી સર્વતોભદ્ર મહેલ તૈયાર કરાવ્યો. તેના ચારે તરફ ચાંદીના બત્રીસ નાના મોટા મહેલો કરાવ્યા. તે મહેલોમાં ચારે તરફ દ્વારપાલ નિયુક્ત કરી દીધા અને મોહનીયકર્મથી અંધ બનીને તેણે મહેલની ચારે તરફ મુનિરાજને આવવાની મનાઈ કરી દીધી.

તે સુકુમાલ પોતાની ઈચ્છાથી ક્રીડા તથા આમોદ-પ્રમોદ કરતો થકો, દિવસ-રાતનો ભેદ પણ જાણતો ન હતો. નાત-જાતના ભેદને પણ જાણતો નહોતો. ન તો તેને ઠંડી-ગર્મી આદિ પીડાની પણ ખબર પડતી હતી. તે સંપૂર્ણ દુઃખોથી રહિત અને સુખમાં મગ્ન ઈન્દ્રની જેમ રહેવા લાગ્યો. યશોભદ્રાએ સુકુમાલને વિવાહયોગ્ય જાણી ચતુરિકા, ચિત્રા, રેવતી, પદ્મિની, મણિમાલા, સુશીલા, રોહિણી, સુલોચના, સુદામા આદિ ૩૨ શ્રેષ્ઠી કન્યાઓ સાથે ખૂબ ધામધૂમથી સર્વતોભદ્ર મહેલમાં વિધિ સહ વિવાહ કર્યા. સુકુમાલના માતા યશોભદ્રાએ સુકુમાલના વિવાહ બાદ બત્રીસેય પુત્રવધૂઓને એક એક મહેલ સુખપૂર્વક રહેવા માટે આપ્યો. તે સુકુમાલ પુણ્યવાન સ્ત્રીઓની સાથે નિરંતર વિષયભોગ ભોગવતો, સર્વથા ચિંતારહિત થઈ ઈન્દ્રસમાન સુખના સમુદ્રમાં મગ્ન થઈ વ્યતીત કાળને પણ જાણતો ન હતો.

એક દિવસ એક પરદેશી વ્યાપારી રત્નોથી જડેલી એક શાલ (રત્નકંબલ) વેચવા માટે આવ્યો અને તેણે નગરીના રાજા વૃષભાંકને બતાવી. આ શાલ બહુમૂલ્ય હતી. વ્યાપારીએ જે તેનું મૂલ્ય માગ્યું તે દેવા રાજા અસમર્થ હતો. તેથી પાછી આપી દીધી. ત્યારપછી વ્યાપારીએ રત્નકંબલ ધનાઢ્ય શેઠાણી યશોભદ્રાને ખરીદવા માટે બતાવ્યું. યશોભદ્રા શેઠાણીને તે રત્નકંબલ ગમી ગયું અને ખરીદી લીધું. યશોભદ્રાએ તે પોતાના પુત્ર સુકુમાલને યોગ્ય જાણી તેને આપી દીધું.

શ્રી સુકુમાલે તેને જોઈ અને હાથ લગાડી જાણ્યું કે આ તો બહુ કઠણ છે તેથી મારા ઉપયોગને લાયક નથી. તેણે મૂકી દીધું અને ટૂંકડે-ટૂંકડા કરાવી પોતાની ઉર સ્ત્રીઓના પગની મોજડીમાં જડાવી દીધું અર્થાત્ રત્નકંબલની મોજડી કરાવી દીધી. તે ઉર સ્ત્રીઓમાં એક સુદામા નામની સ્ત્રી હતી તે રત્નજડિત મોજડી પહેરીને મહેલની ઉપર છતમાં ગઈ. ત્યાં થોડીવાર બેસી અને જ્યારે પાછી આવવા લાગી તો પશ્ચિમદ્વાર મંડપમાં તે કાઢેલી મોજડી ભૂલીને પોતાના મહેલમાં આવી ગઈ. મહેલની છતમાં પડેલ મોજડીને માંસ સમજીને એક ગીધ ઉપાડી ગયું અને રાજા વૃષભાંકના ઘણા ઉંચા મહેલ પર જઈને ખાવા માટે ચાંચ મારી. તે તો કઠોર રત્ન હતું. કેવી રીતે ખવાય? ગીધે ખાવા માટે ઘણો પ્રયત્ન કર્યો પરંતુ ન ખાઈ શક્યો તેથી તેને ક્રોધ આવ્યો અને ત્યાં જ ફેંકીને ઉડી ગયું.

કોઈ સમયે રાજાએ તે રત્નકંબલ જડિત મોજડી જોઈ ત્યારે તેણે આશ્ચર્યમાં મગ્ન થઈ પૂછ્યું કે આ સુંદર મોજડી કોની છે? આ રીતે પૂછતાં રાજાને ઉત્તર મળ્યો કે—મહાન લક્ષ્મી અને સૌખ્યના ધારક સુકુમાલની પત્નીની આ મોજડી છે. રાજાને ઘણું આશ્ચર્ય થયું અને સુકુમાલને જોવાની ઈચ્છા થઈ અને તેને મળવા તે જ સમયે ચાલી નીકળ્યો. જ્યારે યશોભદ્રાને ખબર પડી કે રાજા વૃષભાંક આવી રહ્યા છે તો ઘણા ઠાઠ-માઠથી રાજાનું સ્વાગત કરી પોતાના ઘરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સ્વર્ણમયી સિંહાસન બિછાવી તેના પર બેસાડ્યા. રાજાને નજરાણું ભેટ કરીને પૂછ્યું કે આપને અહીં પધારવાનું કારણ શું છે? ત્યારે રાજા વૃષભાંકે કહ્યું કે તમારા પુત્રને મળવા અહીં આવ્યો છું. બીજું કંઈ કારણ નથી. યશોભદ્રાએ માનસન્માનની વ્યવસ્થા કરી રાજા સાથે પુત્રની મુલાકાત કરાવી. સુકુમાલના રૂપ અતિશયને જોઈ રાજા પ્રભાવિત થયા. તેણે પોતાના આસનના અર્ધભાગમાં સુકુમાલને બેસાડ્યા અને અતિ પ્રસન્ન થયા.

યશોભદ્રાએ ત્યારબાદ પ્રાર્થના કરી કે મહારાજ! આજ આપે મારા ઘરે જ ભોજન ગ્રહણ કરવું પડશે—રાજાએ તેમની પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કર્યો. રાજાએ સુકુમાલ સાથે સુવર્ણપાત્રમાં ભોજન કર્યું. ભોજન પશ્ચાત્ રાજાએ શેઠાણી યશોભદ્રાને કહ્યું કે તમારા પુત્ર સુકુમાલને ત્રણ રોગ છે, જેનો ઈલાજ કરાવવો જોઈએ. રાજાની વાત સાંભળી યશોભદ્રાએ કહ્યું કે મહારાજ! તે ત્રણ વ્યાધિઓ કઈ છે? તે કહેવાની કૃપા કરો ! ત્યારે રાજાએ કહ્યું—એક તો તેનું આસન સ્થિર નથી, ચલાયમાન રહે છે. બીજું તેની આંખોમાં પાણી આવે છે અને ત્રીજું એક એક ચોખ્ખો વીણી વીણીને ખાય છે. રાજાએ કહેલ ત્રણેય વ્યાધિઓ સાંભળી યશોભદ્રાએ કહ્યું કે આપે જે વ્યાધિઓ બતાવી તે વ્યાધિઓ નથી.

સુકુમાલના માતા યશોભદ્રાએ કહ્યું—મહારાજ! આ મારો પુત્ર સદૈવ અત્યંત કોમળ દિવ્ય શય્યા પર જ સુવે છે અને તેવી જ ગાદી પર બેસે છે. આજ જે આપની સાથે આ સિંહાસન પર બેઠો છે તે આપના પધારવાથી મંગલરૂપ સરસોં નાખી તે સિંહાસન પર પડી ગઈ છે, તે આ મારા અતિ કોમલાંગ પુત્રને વાગી રહી હતી, તે કઠોર વસ્તુના કારણે તેનું આસન ચલાયમાન થતું હતું. તે કોઈ રોગ નથી.

આંખોમાં પાણી આવવાનું કારણ એ છે કે સુકુમાલ સદૈવ રત્નોના દીપકના પ્રકાશમાં જ રહે છે. તેણે રત્નોની પ્રભા સિવાય કોઈ પ્રભા જોઈ નથી. આપના પધારવાથી જે મંગલરૂપ આરતી કરી તેમાં ઘી બાળવામાં આવ્યું. તે પ્રકાશના કારણે તેના નેત્રોમાં પાણી આવી ગયું કેમકે તેના નેત્ર એવી તેજ પ્રભા સહન નથી કરી શકતા.

ચોખાના દાણા ગોતી ગોતી ખાવાનું કારણ તે છે કે જે ચોખા તે ખાય છે તેને સૂર્યાસ્તના સમયે સરોવરમાં ભીની કમળની કળીમાં મૂકવામાં આવે છે. જ્યારે ચોખા અત્યંત સુગંધિત અને કોમળ થઈ જાય ત્યારે પ્રાતઃકાળમાં તેને ધોઈને ભાત બનાવવામાં આવે છે, પરંતુ આજ આપના પધારવાથી થોડા વધુ ચોખા જોઈતા હતા તો તે ચોખા સાથે બીજા સાધારણ ચોખા બનાવી લીધા. તે ખાવાથી તેને અરુચિ થઈ તેથી અરુચિપૂર્વક એક એક દાણો વીણી વીણીને ખાતો હતો. માટે રાજન્! આપે જેને બિમારી ગણી તે બિમારી નથી. રાજાને યશોભદ્રાની વાત સાંભળી ખૂબ જ આશ્ચર્ય થયું. શેઠાણીએ રાજાને રત્નાભૂષણ, વસ્ત્રાદિ અનેક ભેટ આપી વિદાય આપતાં સ્તુતિ કરી. રાજાએ પણ તે સુકુમારનું નામ અવંતિસુકુમાર (આખી પૃથ્વીમાં કોમળ-નાજુક) રાખી દીધું. એવી રીતે અવંતિસુકુમારની ત્રણલોકમાં કીર્તિ ફેલાઈ ગઈ, તે પોતાના પુણ્યોદયથી સુખ ભોગવતો હતો.

એક દિવસ સુકુમાલના મામા ધર્મબુદ્ધિ, જગતહિતેષી મહામુનિ યશોભદ્રાએ અવધિજ્ઞાનથી જાણી લીધું કે હવે સુકુમારનું આયુષ્ય થોડું રહ્યું છે. પૂર્વભવથી ચાલ્યા આવતા સંબંધથી મહામુનિરાજે સુકુમાલના હિતનો વિચાર કર્યો. અહો! સાધના માટે આટલી દુર્લભ આયુ આમ જ ચાલી ગઈ હવે તેને સંયમ લેવો જોઈએ. આમ વિચારી શ્રી યશોભદ્ર મહારાજે તેને સંબોધવા ચાતુર્માસ યોગ ગ્રહણ કરી સુકુમાલના મહેલની નજીક ઉદ્યાનમાં દેદીપ્યમાન ઊંચું જિનમંદિર હતું ત્યાં પદાર્પણ કર્યું. તે વનપાલકે માતા યશોભદ્રાને સમાચાર આપ્યા કે જિનાલયમાં મહામુનિ પધાર્યા છે.

યશોભદ્રા જિનાલયમાં પહોંચી અને ભગવાન્ પોતાના ભ્રાતા યશોભદ્ર

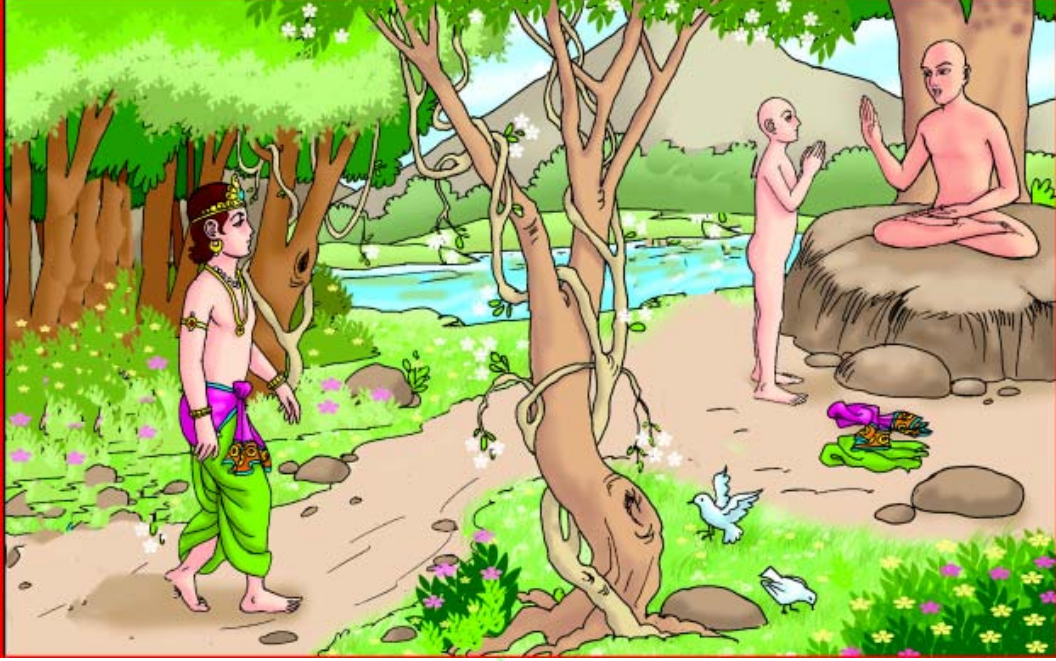
यशोलमद्र मुनिटाजने मंदिट तेमज नगरथी याल्या जवा माटे विनंती कस्ती यशोलमद्रा शेठाली

મુનિરાજને નમસ્કાર કરી બોલી કે સ્વામિન્ ! મારે પ્રાણોથી પ્યારો એક જ પુત્ર છે. જો તે આપના શબ્દ સાંભળી લેશે તો તે જિનદીક્ષા લઈને તપસ્વી બની જશે. જેથી મને ખૂબ આર્તધ્યાનનું કારણ બની મારું મૃત્યુ પણ થઈ શકે છે. માટે આપ દયા કરી કોઈ બીજે સ્થાને ચાલ્યા જાવ. અહીંયા ન રહો. મુનિરાજે ઉત્તર દીધો—આજ અમારા ચાતુર્માસયોગનો દિવસ છે. જીવદયાપાલન કરવાવાળાને ક્યાંય જવું ઉચિત નથી. ત્યાં સુકુમાલે તે મુનિરાજને દૂરથી પોતાના મકાનના ગોખમાંથી જોયા. તેને તે મુનિરાજનું જીવન પસંદ આવ્યું.

શ્રી યશોભદ્ર મહારાજે જ્ઞાનનેત્રથી જાણી લીધું કે સુકુમાલની આંખો ખૂલી ગઈ છે તેને બોલાવવા માટે પ્રજ્ઞપ્તિવાણીથી સંપૂર્ણ ત્રણલોકનું વર્ણન શરૂ કર્યું. પહેલાં તો વૈરાગ્યભાવ ઉપજાવવા માટે અધોલોકના દુઃખોનું વર્ણન કર્યું પછી મધ્યલોકનું વર્ણન કર્યું અને અચ્યુત સ્વર્ગના પદ્મગુલ્મ વિમાનમાં પદ્મનાભદેવની મહાન વિભૂતિનું અને સંપદાનું પોતાની વાણીમાં વર્ણન કર્યું. જેના સાંભળવામાત્રથી સુકુમાલને જાતિસ્મરણ થયું. સુકુમાલને પોતાના બધા પૂર્વભવોની ઘટનાઓનું જ્ઞાન થઈ ગયું, તેણે ઈન્દ્રિયસુખો અને સંસારથી વૈરાગ્યભાવ ધારણ કરી વિરક્તચિત્ત બની વિચાર કર્યો કે અહો ! વિષયોની પીડાની શાંતિ માટે જે શરીર દ્વારા આ ભોગ ભોગવાય છે તે શરીર તો અત્યંત નિઃસાર, ચલાયમાન, મળમૂત્ર, વિષ્ટા આદિથી ભરેલ છે. મેં આટલા સમય સુધી આ શરીરને વૃથા પાળ્યું-પોષ્યું, વાસ્તવમાં હું મહાન મૂર્ખ છું. જે નરભવ પામીને પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરતો નથી તેનું યમરૂપી શત્રુએ ગળુ પકડી રાખ્યું છે અને તે દુર્ભાગ્યથી ક્ષણમાત્રમાં દુર્ગતિરૂપ સમુદ્રમાં પડી જાય છે.

સુકુમાલે વિચાર કર્યો કે આ મહેલમાંથી નીકળવાનો મને અત્યારે કોઈ ઉપાય દેખાતો નથી. કેમકે મહેલ ઘણો ઊંચો છે અને દ્વારના દરવાજા મોટા, તથા મજબૂતીથી બંધ છે તેથી કેમ નીકળવું ! પરંતુ તે વૈરાગ્ય માટે તત્પર તપશ્ચરણની માટે તૈયાર હતો. તેણે ત્યાંથી નીકળવાના ઉપાયની શોધમાં એક કપડાનું પોટલું જોયું. સુકુમાલે તે કપડાના પોટલામાંથી કપડાં કાઢી એક બીજા સાથે બાંધી લાંબી રસ્સી બનાવી થાંભલા સાથે બાંધીને લટકાડી દીધી અને શુભભાવોના ઉદયથી તેને પકડી નીચે જમીન પર ઉતરીને મુનિરાજ યશોભદ્ર મહારાજ પાસે પહોંચી ગયો.

તેણે મુનિરાજને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી માથું નમાવી નમસ્કાર કરી પોતાના જોડેલા બંને હાથથી સંયમ પ્રદાન કરવાની પ્રાર્થના કરી અને કહ્યું કે ભગવન્ ! વિષયોમાં આસક્તિના કારણે સંયમ અને તપશ્ચરણ વગર મારા આટલા દિવસ વૃથા ચાલ્યા

વનમાં મુનિરાજને શોધીને તેમની પાસે ભગવતી જિનદીક્ષા ગ્રહણ કરતા મુનિરાજ સુકુમાલ ગયા. હવે મારું મોહરૂપી વિષ ઉતરી ગયું છે અને હું જાગી ગયો છું. હવે આપ કૃપા કરી મુક્તિની માતાસ્વરૂપ ભગવતી જિન દીક્ષા મને આપવાની કૃપા કરો. કેમકે તેનાથી જ કલ્યાણનો લાભ થશે અને કલ્યાણની ખાણ પણ તે જ છે.

સુકુમાલની આ પ્રાર્થના સાંભળી યશોભદ્ર મહારાજે કહ્યું કે હે ભદ્ર! તેં આ બહુ જ સારો વિચાર કર્યો છે કે કેમકે હવે તારું આયુષ્ય માત્ર ત્રણ દિવસ જ શેષ રહ્યું છે. શ્રી સુકુમાલે મુનિરાજના મુખેથી આ વાત સાંભળી તે જ વખતે સમસ્ત અંતરંગ, બહિરંગ પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી જિનમુદ્રા ગ્રહણ કરી લીધી અને ખાદ્ય, સ્વાદ્ય, લેહ્ય અને પેય—ચારેય પ્રકારના આહારનો પણ ત્યાગ કરી સંન્યાસ ગ્રહણ કરી લીધો. પ્રાતઃકાળે જ સંન્યાસ ધારણ કરી શ્રેષ્ઠ ધ્યાનની આરાધના માટે તેઓ બીજા વનમાં ચાલ્યા ગયા. અત્યંત ભયાનક નિર્જન પ્રદેશમાં દેહમાં બધા પ્રકારના મમત્વનો ત્યાગ કરી નિશ્ચલ શરીરને પૃથ્વી પર ઊભો કરી પ્રાયોપગમન—એવો કઠોર સંન્યાસ ધારણ કરી લીધો. યશોભદ્ર મુનિરાજ પણ ચાતુર્માસ યોગ સમાપ્તિ થઈ જવાથી સંકલેશ નિવારણાર્થે તેઓ જિનમંદિરમાંથી વનમાં ચાલ્યા ગયા.

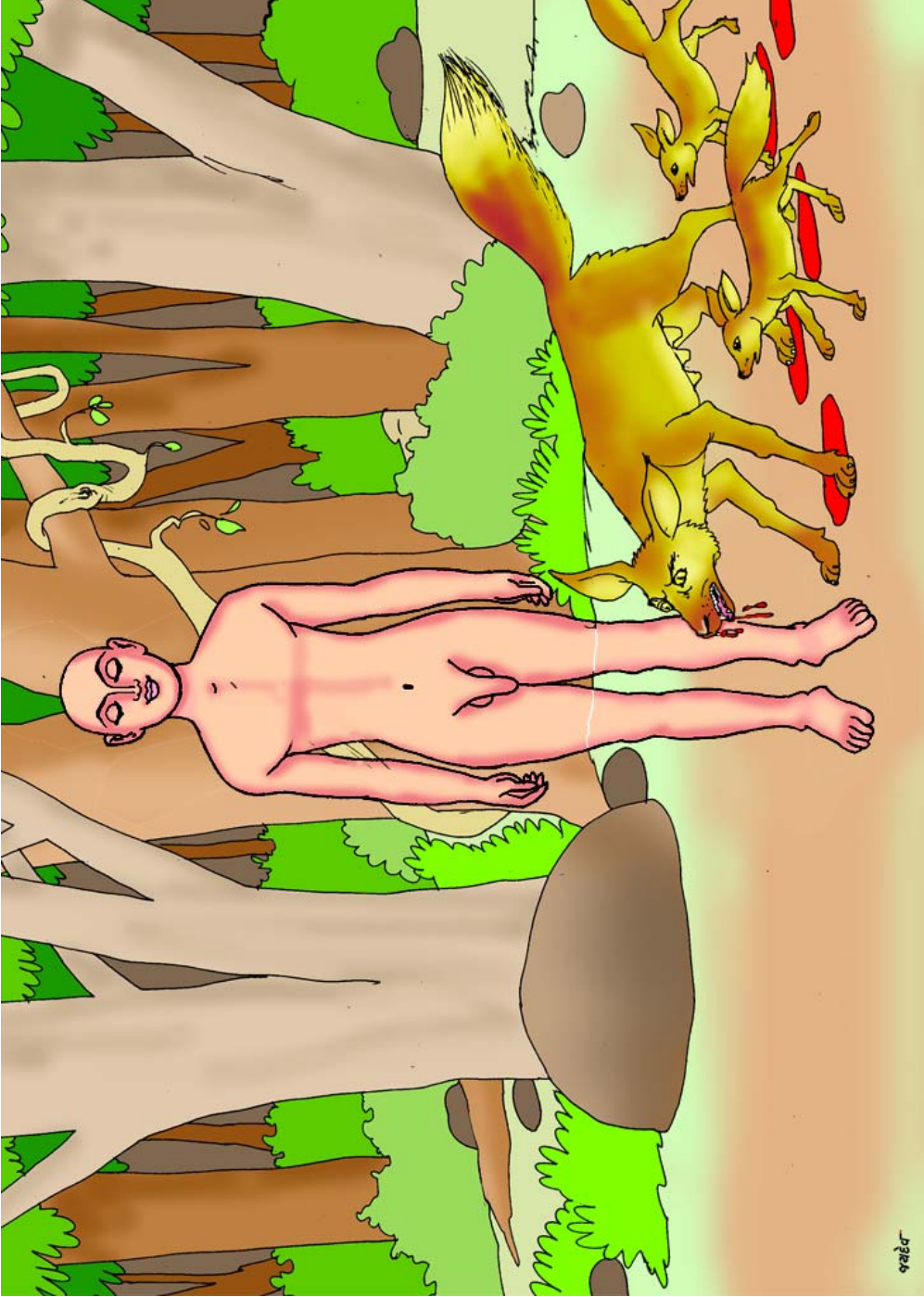
આ બાજુ અલ્પ સમયમાં મહેલોમાં જ્યારે તેમની ૩૨ સ્ત્રીઓએ પોતાના પતિને ન જોયા તો આમ તેમ શોધ કરી પણ તે ન મળ્યા. ત્યારે તેઓએ દુઃખથી વ્યાકુલિત

થઈને પોતાની સાસુ માતા યશોભદ્રાને કહ્યું કે—માતાજી! આપના પુત્ર અને અમારા પ્રાણાધાર દેખાતા નથી, મહેલમાંથી ક્યાં ચાલ્યા ગયા તે ખબર નથી. યશોભદ્રાએ સમાચાર સાંભળ્યા તો તે મૂર્છિત થઈ ગયાં. બધા સ્વજન, બંધુજન રડવા લાગ્યા. ૩૨ સ્ત્રીઓ રોવા લાગી. જ્યારે તેમનો શીતોપચાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે હોશ આવ્યા અને શોધ કરવાનું શરૂ કર્યું. યશોભદ્રાએ આમ-તેમ જોતાં થાંભલે લટકતી એક વસ્ત્રમાળા જોઈ. તે જાણી ગઈ કે મારો પુત્ર આને પકડીને નીચે ઉતર્યો છે અને જરૂર સુકુમાલ તે મુનિ પાસે ગયો છે તેથી તે ચૈત્યાલય ગયા. જ્યારે ચૈત્યાલયમાં યશોભદ્ર મુનિરાજને ન જોયા તો બંધુજનો શોકાકુલિત બની બધી જગ્યાએ ગોતવા લાગ્યા.

અહીં તો બધા કુટુંબીજન શોકસાગરમાં મગ્ન હતા, ત્યાં સુકુમાલસ્વામી નિર્જન વનમાં હલન-ચલન રહિત ઠુંઠની જેમ ઊભા છે. વિદ્વાન, નિર્મલ આશયવાળા, પોતાના શરીરની વૈયાવૃત્યથી પણ નિરપેક્ષ તેઓ બાર ભાવનાઓના ચિંતવનમાં લીન થઈ ધ્યાન કરતા હતા.

સુકુમાલની પૂર્વભવની ભાભી અગ્નિભૂતિ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સોમદત્તા જેના મુખ પર પૂર્વભવનો વાયુભૂતિ, (જે અત્યારે સુકુમાલ છે તે સુકુમાલ)ના જીવે લાત મારી હતી. તે સંસારમાં અનેક ત્રસ સ્થાવર યોનિયોમાં ભ્રમણ કરી પાપકર્મના ઉદયથી તે વનમાં જ્યાં કે સુકુમાલમુનિ ધ્યાન લગાવીને ઊભા છે ત્યાં શિયાળણી થઈ હતી. (બ્રાહ્મણ પત્ની સોમદત્તા) જ્યારે કોમલ અંગધારી મહાન કોમલાંગ સુકુમારજી વનમાં આવ્યા ત્યારે તેમના અત્યંત કોમલ પગમાંથી રક્તની ધારા વહેવા લાગી હતી. ક્યાં તે નાજુકપણું કે સરસવના દાણા પણ વાગતા હતા અને ક્યાં આ કઠોર સંયમ ધારણ. તે સુકુમાલસ્વામીના પગમાંથી વહેતી રુધિરની ધારા તે શિયાળણીએ ચાટી. તેને રુધિરનો સ્વાદ આવી ગયો. તે સુકુમાલસ્વામીને નિશ્ચલ ઊભા જોઈ પૂર્વજન્મનો ક્રોધ અને નિદાનના દોષથી સુકુમાલસ્વામીના જમણા પગને ક્રોધિત થઈ ખાવા લાગી. શિયાળનું બચ્ચું પણ હતું તે પણ ડાબા પગને ખોતરી ખાવા લાગ્યું. જ્યારે સુકુમાલજીના પગને ખોતરી ખોતરીને ખાવા લાગ્યા તો તેમના કોમળ અંગોમાં તીવ્ર વેદના થઈ. દાહ્યવસ્તુને અગ્નિ મળવાથી પ્રદીપ્તતા પ્રાપ્ત થાય તેમ સુકુમાલજીએ તે વેદના અને પરિષદ ઉપસર્ગને જીતવા જેમ ચિદાનંદ સ્વભાવની અખંડતા અને પૂર્ણતાના ધ્યાનરૂપ બાર ભાવનાઓનું ચિંતવન કર્યું જેનાથી તેમનો વૈરાગ્ય અતિ પ્રચંડતાને પામ્યો.

આ રીતે અનિત્ય, અશરણાદિ બાર ભાવનાઓના ચિંતવનરૂપ નિજ ચૈતન્ય અને

સુક્તુમાલ(પૂર્વભવમાં વાચુભૂતિ)ની પૂર્વભવની ભાભી(વર્તમાનમાં શિયાળાથી) નિદાન કર્યા અનુસાર તેમનો પગ ખાય છે.

સુખરૂપ સ્વભાવના ધ્યાનથી શ્રી સુકુમાલસ્વામીના હૃદયમાં વીતરાગભાવ અતિ દૃઢતમ થઈ ગયો. તેમણે પોતાનો આત્મા અને શરીરને સર્વથા ભિન્ન જાણી નિર્વિકલ્પ ચિત્તથી પરમ ધીર-વીરતાની સાથે ઉત્કૃષ્ટ ધ્યાન કર્યું. તે પોતાના આત્માના ધ્યાનથી શિયાળ દ્વારા થયેલ વેદનાને ન તો ગણકારી ન તો ચિત્તમાં ખેદ કર્યો, તથા પોતાના નિજ સ્વભાવના બળથી ઘોર ઉપસર્ગમાં ચલાયમાન ન થયા અને વજ્ર જેવા અભેદ અને અચળ ઊભા રહ્યા. તે પાપિણી શિયાળણીએ પોતાના બચ્ચા સાથે શ્રી સુકુમાલજીના બન્ને ગોઠણ સુધીના પગ ખાઈ લીધા. બીજે દિવસે થોડું થોડું કરી જાંઘ સુધી ખાધું અને ત્રીજે દિવસે અર્ધરાત્રિના સમય સુધી પેટને ચીરફાડ કરી ખાધું. શરીરના અંદર જે આંતરડા હતા તે પણ ખેંચી ખેંચીને ખાવા લાગી. આ બાજુ સુકુમાલસ્વામીએ ઉત્તમ પ્રકારે ચારે આરાધનાનું ધ્યાન કરતાં કરતાં અને ધર્મધ્યાન તથા સમાધિપૂર્વક યત્નથી દેહત્યાગ કર્યો. પોતાની ઘણી શક્તિથી-યોગશક્તિથી ઘણા પાપકર્મોનો નાશ કરી, પરમ પુણ્યના બળપૂર્વક મુક્તિરાણીની સખીસ્વરૂપ મનોહર, સંપૂર્ણકાર્યોની સિદ્ધિ આપવાવાળી સર્વાર્થસિદ્ધિ નામની સ્વર્ગભૂમિ શ્રી સુકુમાલજીને પ્રાપ્ત થઈ.

ઘોર ઉપસર્ગને જીતવાવાળા સુકુમાલસ્વામીના માહાત્મ્યથી સ્વર્ગલોકમાં દેવો અને ઈન્દ્રોનાં આસન કંપાયમાન થયાં. જ્યારે ઈન્દ્રો અને દેવોને તે મહામુનિ સુકુમાલના કાળધર્મનું જ્ઞાન થયું તો આશ્ચર્યસહિત તેમની હર્ષપૂર્વક સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. અહો ! ગુણોની ખાણ, ધીર, વીર, ત્રણેલોકમાં વંદનીય, જ્ઞાની, ભવ્યજીવોમાં અગ્રેસર, પૂજનીય શ્રી સુકુમાલજી મહામુનિ ધૈર્યશાળી છે. જેમણે આટલું કોમળ શરીર હોવા છતાં આવો કઠિન અને ઘોર ઉપસર્ગ જીતી લીધો. દેવો સહિત ઈન્દ્રો સુકુમાલજીની પૂજા કરવા આવ્યા. દેવ દુંદુભિઓ વાગી, જય જય આદિ શબ્દોથી આકાશ ગુંજી ઉઠ્યું. આ રીતે ઘણા હર્ષ સાથે તે પૃથ્વી પર આવ્યા. ઈન્દ્રએ આવી ઘણી વિભૂતિ સાથે અને ભક્તિથી દિવ્ય સામગ્રી દ્વારા સુકુમાલસ્વામીના શરીરની પૂજા કરી. જ્યારે દેવો તથા ઈન્દ્રો દ્વારા શબ્દ અને અનેક પ્રકારના વાજાંત્રોનો અવાજ સાંભળ્યો તો માતા યશોભદ્રા તથા બંધુઓએ જાણ્યું કે તે સુકુમાલ યોગિરાજે તપ ગ્રહણ ખરી સમાધિમરણ કર્યું છે. તે માતા આદિ જે સુકુમાલસ્વામીના વિયોગથી આર્તધ્યાન અને રુદન કરી રહ્યાં હતાં તે છોડી ઈન્દ્ર અને દેવો જય જયકાર કરતાં હતાં તેની સાથે આનંદપૂર્વક સ્તુતિ કરવા લાગ્યા.

આવા સુકુમાલસ્વામી મુનીન્દ્રને ત્રિકાલ કોટિ-કોટિ વંદના. તે સદા જયવંત રહો અને અમારા પર નિરંતર કૃપા વરસાવો.

ભગવાન નેમિનાથ પાસે દીક્ષા ધારણ કરતા પાંચ પાંડવો, તથા સુભદ્રા, દ્રૌપદી વગેરે રાણીઓ

પાંચ પાંડવ

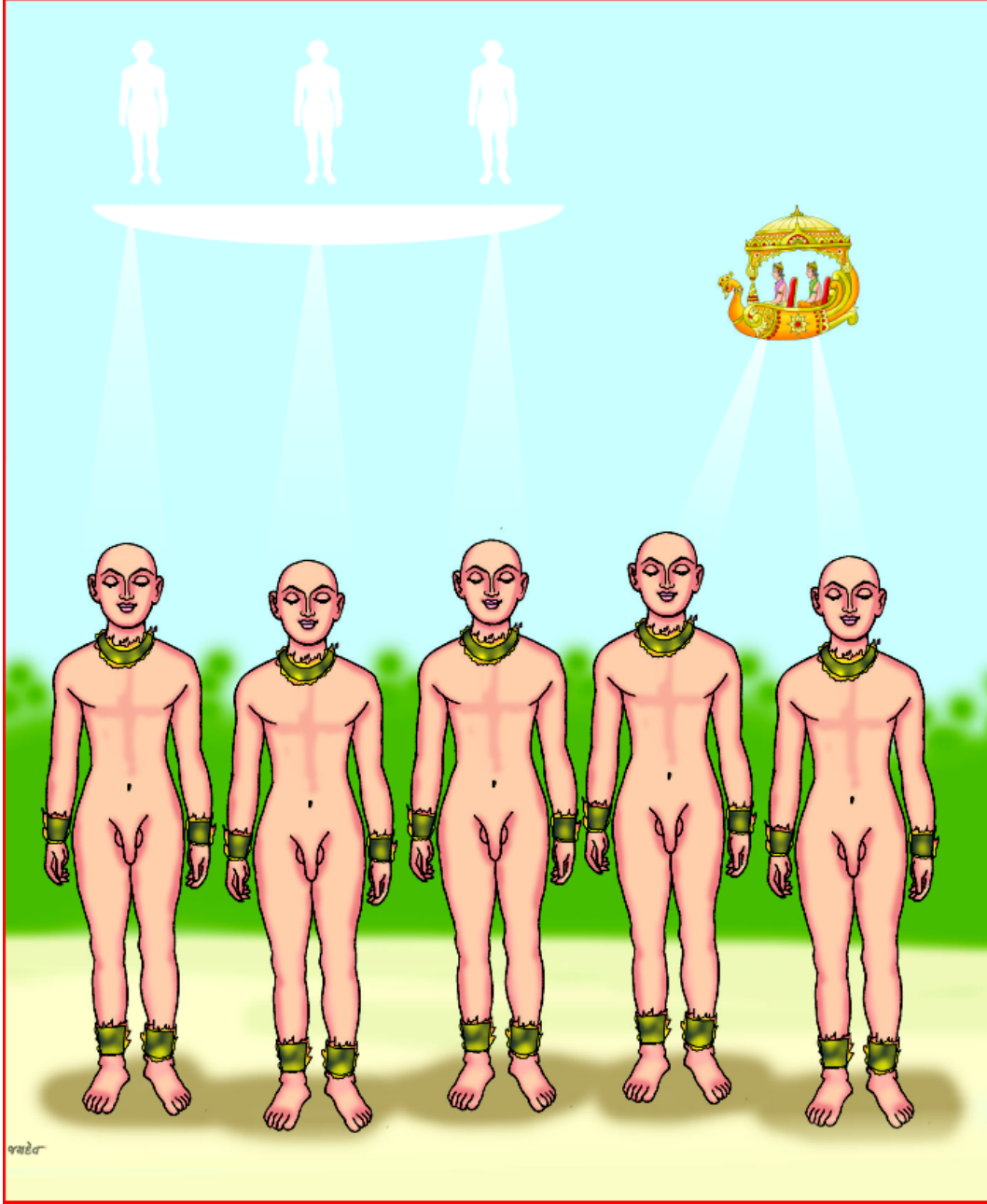
લોહમયી આભૂષણ ગઢકે, તાતે કર પહરાયે;
પાંચોં પાંડવ મુનિકે તન મેં, તો ભી નાહિં ચિગાયે.
યહ ઉપસર્ગ સહો ધર ચિરતા, આરાધન ચિત ધારી;
તો તુમરે જિય કૌન દુઃખ હૈ? મૃત્યુ-મહોત્સવ ભારી.

પાંડવગણ શ્રી નેમિનાથ પ્રભુના સમવસરણમાં તેમના મુખે પોતાના પૂર્વ-ભવનું વૃત્તાંત સાંભળી ઘણા પ્રસન્ન થયા અને તેમનો ઉદ્વેગ એકદમ શમી ગયો.

ત્યારબાદ પરમ આદરણીય શ્રી નેમિનાથ ભગવાનને નમસ્કાર કરી પાંડવોએ કહ્યું—પ્રભો! આ સંસારમાં પ્રાણી પોતાના કૂર કર્મો દ્વારા અનેક પ્રકારનાં દુઃખ દાવાનળમાં બળી રહ્યાં છે. આ બધું ભીષણ, અન્યાય, જઘન્ય કર્મોમાં ઓતપ્રોત રહેવાથી થાય છે. જો આપના પુનિત ચરણોનો આશ્રય સાંસારિક ભવ્યજીવોને મળી જાય તો શીઘ્ર તેઓ સંસારરૂપી મહાસાગરથી પાર ઉતરી જાય. ભગવન્! પાપકર્મોએ અમને ગાઢ અંધકારમાં રાખ્યા છે. કૃપા કરી આપ ધર્મરૂપી દીપક બતાવી આ દુર્ભેદ અંધકારમાંથી અમારી રક્ષા કરો. અમારા કલ્યાણનો માર્ગ આપ સુગમ અને નિર્બાધ બનાવી દો જેથી અમે અનાયાસ જ સંસાર સાગર તરી જઈએ.

ત્યારબાદ પાંડવોએ ભગવતી જિન-દીક્ષા ગ્રહણ કરવા માટે ભગવાનને પ્રાર્થના કરી અને દીક્ષા લેવા તૈયાર થઈ ગયા. પોતાની રાજ્યસત્તા સુયોગ્ય પુત્રોના હાથમાં આપી દીધી. ત્યારબાદ ક્ષેત્ર-વસ્તુ ઈત્યાદિ બાહ્ય તથા મિથ્યાત્વ આદિ અભ્યંતર પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી કેશલોચ કર્યો અને તેર પ્રકારના ચારિત્રને ધારણ કરી જિન-દીક્ષા ધારણ કરી લીધી. પાંડવોની સાથે કુંતી, સુભદ્રા, માદ્રી, દ્રૌપદી આદિ પ્રતિષ્ઠિત મહિલાઓએ પણ રાજમતી અર્જિકા પાસે જઈને દીક્ષા માટે પ્રાર્થના કરી અને કેશ-લોચ કરીને જિન-દીક્ષા (આર્યિકા વ્રત) સંયમ ગ્રહણ કર્યો.

તત્પશ્ચાત્ યુધિષ્ઠિરે કોઈપણ પ્રકારના કષ્ટ સહન કર્યા વિના અતિ દુર્ઘ્ન (ત્રણ કષાયરૂપ) મોહરૂપી શત્રુને પોતાને આધીન કરી લીધો. ભીમસેને પણ (તે જ પ્રકારે તે) મોહને વશ કર્યો. અર્જુને ધૃતિપૂર્વક મુક્તિરૂપી પત્ની પ્રાપ્ત કરવાનો સંકલ્પ કર્યો.

પાંચ પાંડવ મુનિરાજો શત્રુંજય ઉપર ધ્યાન કરી રહ્યા છે ત્યારે તેમના ઉપર ઘોર ઉપસર્ગ થાય છે તેમાંથી પ્રથમ ત્રણ પાંડવ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરે છે અને બે સર્વાર્થસિદ્ધિમાં દેવ થાય છે.

માદ્રીના બન્ને પુત્રોએ પણ દ્રવ્ય, પર્યાય આદિનું જ્ઞાન કરી પરિગ્રહને નષ્ટ કર્યો અને નાસિકાના અગ્રભાગે ધ્યાન લગાડી ઉગ્ર તપ સાધનામાં લીન થઈ ગયા. પાંડવોએ દંઢતાપૂર્વક પાંચ મહાવ્રત, પાંચ સમિતિ, પંચેન્દ્રિયોની અવશતા, કેશલોચ, નગ્ન રહેવું, સ્નાન ન કરવું, પૃથ્વી પર સુવું, દાંત સાફ ન કરવા, દિવસમાં એકવાર ઊભા ઊભા ભોજન કરવું આદિ મૂલ ગુણોનું પાલન કર્યું. આ લોકોએ છ-છ, સાત-સાત ઉપવાસ કર્યા અને પારણાના દિવસે 'અલ્પાહાર' ગ્રહણ કરી અવમૌઢ્ય કર્યું. પોતાના ઉગ્ર તપના પ્રભાવે કર્મના બળને અત્યંત નષ્ટ કરી દીધું. તપસ્યાનો અલૌકિક પ્રભાવ છે. તપ સાધનાથી પુરુષને માટે કોઈ વસ્તુ અલભ્ય નથી હોતી. પાંડવ ઘણા વિચારક અને ધર્માત્મા હતા. બધા પ્રાણીમાત્ર સાથે એમને મૈત્રીભાવ રહેતો હતો. તેઓ પોતાનાથી અધિક ગુણવાનો સાથે પ્રમોદભાવ, દરિદ્ર અને દુઃખી જીવો પ્રત્યે કરુણાભાવ તથા વિરુદ્ધ ચેષ્ટાવાળાઓ સાથે મધ્યસ્થ ભાવ રાખતા હતા. તે દ્વાદશ ભાવનાઓનું ચિંતવન કરી સદા આત્મભાવનાઓમાં લીન રહેતા હતા. પાંડવોએ શુદ્ધ-બુદ્ધ નિરંજન તથા ચિન્મય આત્મામાં લીન થઈને ઘૈર્ય સાથે ઘોર ઉપસર્ગ સહીને પરિષહને જીત્યા. આ રીતે વિહાર કરતાં તથા તપ સાધના કરતાં તેમનો ઘણો સમય વ્યતીત થઈ ગયો. અંતમાં પાંડવો સૌરાષ્ટ્રદેશમાં પહોંચ્યા. ત્યાં પહોંચીને શત્રુંજયગિરિ પર ધ્યાનમાં લીન થઈ કાયોત્સર્ગ કરવા લાગ્યા. અત્યંત અલ્પ સમયમાં જ તે લોકો કઠિનથી કઠિન ઉપસર્ગ જીતવા માટે પણ તૈયાર હતા. ત્યારબાદ શરીરથી પૃથક અક્ષય પરમાત્માનું તેઓએ ધ્યાન કર્યું. તાત્પર્ય એમ છે કે પાંડવ પરમ તપસ્વી અને પરમયોગી થઈ ગયા.

એક દિવસની વાત છે કે એકાએક ત્યાં દુર્યોધનનો ભાણેજ કુરચિત્ત કુર્મુધર અપરનામ યવર્ધન આવ્યો. જે એના નામથી જણાય છે તેવો જ કૂર હતો. જ્યારે તેણે પાંડવોને જોયા તો તેના મનમાં પાંડવોને મારી નાખવાની ઈચ્છા જાગ્રત થઈ. તેણે વિચાર્યું કે આ લોકો મારા મામા (દુર્યોધન)ને મારીને અહીંયાં છુપાયા છે, યોગ્ય છે કે આમને કોઈપણ ઉપાયે મારી નાખવા જોઈએ. અવસર પણ સારો છે. આ સમયે પાંડવો ધ્યાનમાં મગ્ન છે. યુદ્ધ પણ નહીં કરી શકે. સમસ્ત બદલો આજે જ લઈ લઈશ.

એમ વિચારી તેણે લોઢાના આભૂષણ તૈયાર કરાવ્યા તથા આભૂષણોને અગ્નિમાં તપાવીને તપેલા લોઢાના આભૂષણ પાંડવોના અંગ પ્રત્યંગમાં પહેરાવ્યા ત્યારે તેમનું શરીર લાકડાની જેમ બળવા લાગ્યું અને તેમાંથી ધૂમાડો નીકળવા લાગ્યો. પાંડવોએ તીવ્ર વેદના સહન કરી તથા બળતા શરીરનું દુર્લક્ષ્ય કરીને આત્મધ્યાનનો

આશ્રય લીધો. અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ તથા સત્યધર્મના ધ્યાનથી તે લોકોએ આત્માનો વિશેષ આશ્રય લીધો. આગ વધતી ગઈ અને મહાભયંકરરૂપ ધારણ કર્યું. તેમણે વિચાર્યું કે અગ્નિ મૂર્તિમાન છે તેથી મૂર્તિમાન શરીરને બાળી શકે છે—આત્માને નહીં. આત્મા તો નિરંજન છે. આત્માની સ્થિતિ ત્રણ પ્રકારના કર્મોથી પૃથક છે. આત્મા દેહની બરાબર (જેવડો) હોવા છતાં તેનાથી સર્વથા જુદો છે. આત્મા અને પરના સ્વરૂપનો વિચાર કરતાં પાંડવગણ કર્મ-શત્રુના વિનાશ માટે અનિત્યાનુપ્રેક્ષા આદિ દ્વાદશ અનુપ્રેક્ષાઓનું ચિંતવન કરવા લાગ્યા. દ્વાદશ અનુપ્રેક્ષાના ચિંતવન પછી પાંડવોનો વૈરાગ્ય નિશ્ચિતરૂપથી અચલ-સ્થિર થઈ ગયો.

પર્યાપ્ત કારણ મળવાથી ઉચિત પરિવર્તન થઈ જાય છે તથા તે પરિવર્તન શ્રેષ્ઠ પુરુષોના શીલ સ્વભાવને સ્થિર અને અપરિવર્તનીય બનાવી દે છે. આ વાત અહીંયાં પણ બની. બધા પાંડવોએ પોતાના શરીરને તૃણ જેવાં એકદમ તુચ્છ સમજી લીધાં. મનોયોગના એકાન્ત આશ્રયથી અતિ અલ્પકાળમાં ત્રણ પાંડવ ક્ષપકશ્રેણી ચઢ્યા. તે ત્રણે એ નિર્વિકલ્પ મનથી શુદ્ધ અન્તઃકરણ કરી આત્માનું ધ્યાન કર્યું. અધઃકરણ આદિ કરણોરૂપ આરાધના કરતાં અપૂર્વકરણમાં પહોંચી ગયા. ત્યારબાદ તેઓએ અનિવૃત્તિકરણ પ્રાપ્ત કર્યું. આ રીતે યુધિષ્ઠિર, ભીમ અને અર્જુન બધા ઘાતી-અઘાતી કર્મપ્રકૃતિઓનો નાશ કરી સિદ્ધ થયા.

જ્યારે દેવતાઓને ખબર પડી કે ત્રણ પાંડવોને એકસાથે કેવળજ્ઞાન થયું છે તથા નિર્વાણ પામ્યા છે તો તે બધા દેવ ત્યાં ભેગા થયા અને તે ઉપલક્ષમાં નિર્વાણ-મહોત્સવ મનાવ્યો.

શેષ બન્ને ભ્રાતા નકુલ અને સહદેવ મનમાં થોડી અસ્થિરતા રહી જવાના કારણે ઉપસર્ગ સહન કરતાં શરીર પરિત્યાગ કરી સ્વર્ગલોકમાં સર્વાર્થસિદ્ધિના અધિકારી થયા અને અહમિંદ્રપદ પામ્યા. ત્યાં ૩૩ સાગરપર્યંત અતુલનીય સ્વર્ગસુખનો ઉપભોગ કરશે. ત્યારબાદ ત્યાંથી ચ્યવીને મનુષ્ય થશે અને આત્મસાધના કરી કઠિન તપ દ્વારા મોક્ષ પ્રાપ્ત કરશે.

પાંડવ—સિદ્ધ તથા મહા તપસ્વી મુનિન્દ્રોને કોટિ-કોટિ વંદના.

શીલ શિરોમણિ શેઠ સુદર્શન

જબ સેઠ સુદર્શનકો મૃષા દોષ લગાયા;
રાનીકે કહે ભૂપને સૂલીપૈ ચઢાયા;
ઉસ વક્ત તુમ્હે સેઠને નિજ ધ્યાનમે ધ્યાયા,
સૂલીસે ઉતાર ઉસ્કો સિંહાસનપૈ બિઠાયા.

ઘણાં વર્ષો પહેલાં એક મુનિરાજ નિર્જન વનમાં શિલા ઉપર યોગમુદ્રામાં બેઠા હતા. આગમના પ્રકાશમાં અંતઃચક્ષુ દ્વારા તે પોતાના આત્મધ્યાનપૂર્વક છઠ્ઠા-સાતમા ગુણસ્થાને ઝૂલી રહ્યા હતાં. ભયંકર ઠંડી ઋતુમાં તે નગ્ન દિગંબર મુનિએ ઘેર્યરૂપી ધાબળો (કંબલ) ઓઢેલો હતો અને આત્માને શરીરથી ભિન્ન સમજી મનને એકાગ્ર કરવાના પુરુષાર્થમાં તન્મય હતા. ત્યાં એક ગોવાળિયો નીકળ્યો. ઉઘાડા શરીરે બેઠેલા મહાસાધુને જોઈ તે મનમાં વિચારવા લાગ્યો કે—

અહો! આ મહાત્મા કેવા છે? તેની પાસે નથી ચાદર કે નથી લંગોટી. આવી ભયંકર ઠંડીમાં જ્યાં ઘરમાં બેસી ધાબળામાં મોઢું ઢાંકીએ તો પણ દાંત કડ-કડ બોલે છે અને બહાર નીકળતાં હાથ-પગ ધ્રુજે છે. ઓહ! સૂર્ય અસ્ત થઈ ગયો. રાત્રિ પિશાચિની પોતાના અંધકારમાં બધાને ગ્રસિત કરવાવાળી છે. હવે થોડી ક્ષણો બાદ ફેલાયેલા હાથેય નહીં દેખાય. ઠંડી-ઠંડી હવા વહી રહી છે. હમણાં તુષાર-કણ પડવા લાગશે અને જોતજોતામાં જ વરસાદની જેમ વૃક્ષોના પાંદડામાંથી પાણી ટપકવા લાગશે. સવાર થતાં સુધીમાં ધુમ્મસ છવાયેલું રહેશે. અહા! વગર વસ્ત્રે આ મહાત્મા કઈ રીતે જીવિત રહેશે?

અનેક પ્રકારના વિચારોના ઝૂલામાં ઝૂલતો તે ગોવાળ થોડી વાર માટે ત્યાં સ્તબ્ધ ઊભો જ રહ્યો, ફરી જોવે છે કે મારી ગાય ભેંસો તો બહુ દૂર ચાલી ગઈ છે, તેથી જલ્દી જલ્દી પગ ઉપાડીને શહેરની બાજુ આગળ વધ્યો. શેઠજીની ગૌશાળામાં ગાયોને પહોંચાડી ઘરે જઈ થોડી લાકડીઓ અને આગ લઈને મુનિરાજની નિકટ આવ્યો. ભક્તિથી પ્રણામ કર્યાં. ફરી મુનિરાજની પાસે બેસી લાકડા સળગાવી સ્વયં તાપતો રહ્યો.

એક ગોવાળિયો ભક્તિવશ મુનિરાજની ઠંડી દૂર કરવા ઉપચાર કરે છે. પ્રાતઃકાળે મુનિરાજ તે ગોવાળિયાને કરુણાથી 'ઇમો અરિહંતાણં'નો મંત્ર આપે છે.

આ રીતે તે આખી રાત જાગીને મુનિની પાસે અગ્નિ સળગાવી તેમની શીત બાધા દૂર કરવામાં જ રહ્યો. તેને પોતાને ઠંડી લાગે છે કે નહીં તેનું ભાન ન હતું. બસ! એક જ ધુન હતી કે કોઈપણ રીતે મુનિરાજને ઠંડી ન લાગી જાય. પૂર્વદિશામાં સૂર્ય ઉદિત થઈ ગયો હતો, પરંતુ એવું લાગતું હતું કે જાણે સૂર્યદેવતાને પણ ઠંડી લાગે છે જેથી ધુમ્મસરૂપી ધાબળાથી પોતાનું મુખ ઢાંકી દીધું હતું. ધીરે ધીરે સૂર્યદેવતાએ પોતાનો પ્રકાશ અને પ્રતાપ એક સાથે ભૂમંડલ પર ફેલાવી દીધો. મુનિરાજ પોતાનું ધ્યાન સમાપ્ત કરી તેમની નિકટ રહેલા ભવ્ય ગોવાળને જોવા લાગ્યા અને ઉપદેશ આપ્યો કે—

હે ભદ્રે ! હું તને એક મંત્ર આપું છું તું તારા દરેક કાર્યમાં પહેલાં આ મંત્ર બોલજે “ણમો અરિહંતાણં”.

ગોવાળ હાથ જોડી ગુરુનો પ્રસાદ સમજી ઘણી શ્રદ્ધાથી તે મંત્રને સાંભળતો અને પુનઃ ઉચ્ચારણ કરતો “ણમો અરિહંતાણં, ણમો અરિહંતાણં”

ફરી મુનિરાજ કહેવા લાગ્યા આ મંત્ર તને સંસારથી પાર ઉતારશે માટે આ મંત્ર ક્યારેય છોડી નહીં દેતો. હંમેશા આનું ઉચ્ચારણ કરજે.

તે ગોવાળ પણ પ્રસન્ન થઈને વારંવાર ગુરુચરણોમાં વંદન કરતો અને મંત્ર ઉચ્ચારણ કરતો હતો. મુનિ તેને આશીર્વાદ આપી સ્વયં પણ “ણમો અરિહંતાણં” મંત્રનું ઉચ્ચારણ કરતાં આકાશમાર્ગે વિહાર કરી ગયા.

“અહો ! આ મંત્ર કેવો ચમત્કારી છે. જુઓ તો ખરા ! મહાત્માજી આ મંત્ર બોલતાં બોલતાં આકાશમાં ઊડી ગયા.

આ પ્રસંગથી તેને આ મંત્ર પર ઘણી જ શ્રદ્ધા થઈ ગઈ અને તે સવારના એ મંત્ર જપતાં જપતાં ઘરે આવ્યો. સ્નાન, ભોજનાદિ પ્રત્યેક કાર્ય કરતાં તે ગોવાળ આ મંત્રનું ઉચ્ચારણ કરતો હતો. શેઠ વૃષભદાસે જોયું કે ઘરના પ્રત્યેક કાર્ય કરતાં મારો નોકર આજે “ણમો અરિહંતાણં” આ મંત્ર બોલે છે તેથી પ્રસન્ન થઈને પૂછ્યું— સુભગ, તને આ મંત્ર કોણે દીધો ?

ગોવાળે કહ્યું—શેઠજી મેં ગઈ કાલે રાત્રે જંગલમાં એક મહાત્માની સેવા કરી હતી તેઓ બિલકુલ નગ્ન શરીરે બેઠા હતા. મેં અગ્નિ પ્રગટાવી તેમની ઠંડી દૂર કરી હતી. તેમણે પ્રસન્ન થઈને આ પ્રસાદ આપેલ છે. તેમણે કીધું હતું કે તું ઘરના દરેક કામ કરતાં આ બોલ્યા કરજે, છોડતો નહીં, તેથી આજે હું દરેક કાર્ય કરતાં આ મંત્ર બોલું છું.

તે ગોવાણિયો મુનિના આદેશ અનુસાર મંત્રનો વારંવાર જાપ કરે છે તે બોધ શેઠ-શેઠાણી ખૂબ જ પ્રસન્નતા અનુભવે છે.

શેઠે કીધું—બહુ સારુ, સુભગ તું ઘણો ભાગ્યશાળી છો કે તને આવો ગુરુપ્રસાદ મળ્યો. સાચે જ આ મંત્રથી પ્રત્યેક જીવ સંસારસમુદ્ર પાર કરી શકે છે. જો તું આજથી સામેવાળા મકાનમાં આવી જા. ત્યાં જ રહેજે અને ટૂટેલી-ફૂટેલી ઝૂંપડીનો મોહ છોડી દે. ગોવાળ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો—

‘અરે ! આજ શેઠજી મારા ઉપર આટલા પ્રસન્ન થઈ રહ્યા છે....મને પોતાનું પાકું મકાન રહેવા માટે આપે છે. અહો ! આ મંત્રનું ફળ તો મને આજે જ મળી ગયું.

શેઠ વૃષભદાસ શેઠાણી જિનમતીને કહે છે—જુઓ, આ ગોવાળ પ્રત્યેક કાર્ય કરતાં મહામંત્રના પ્રથમપદનું ઉચ્ચારણ કરે છે. આ કોઈ હોનહાર જીવ દેખાય છે...હવે તું આને દરરોજ સારું-સારું ભોજન આપતી રહેજે.

શેઠાણી કહે છે ખરેખર, આજ હું સવારથી જોઈ રહી છું આ નોકર ઘણી ભક્તિ સાથે મંત્ર બોલે છે, આનું ભવિષ્ય બહુ ઉજ્જવળ દેખાય છે.

શેઠજી ભોજન આદિથી નિવૃત્ત થઈ ચાલ્યા ગયા. ગોવાળ પણ ખુશી ખુશી થતો શેઠજીના બતાવેલ મકાનમાં સપરિવાર આવીને રહેવા લાગ્યો. ખૂબ રુચિથી ઘર અને ગાય-ભેંસોની સંભાળ રાખતો પોતાનો સમય વ્યતીત કરતો હતો.

એક દિવસ જંગલમાં ગાય-ભેંસ ચરાવતો હતો ત્યારે અકસ્માતથી થોડી ભેંસો નદીને પેલે પાર ચાલી ગઈ. તેને લાવવા તે નદીમાં કૂદી પડ્યો. કૂદતી વખતે પણ

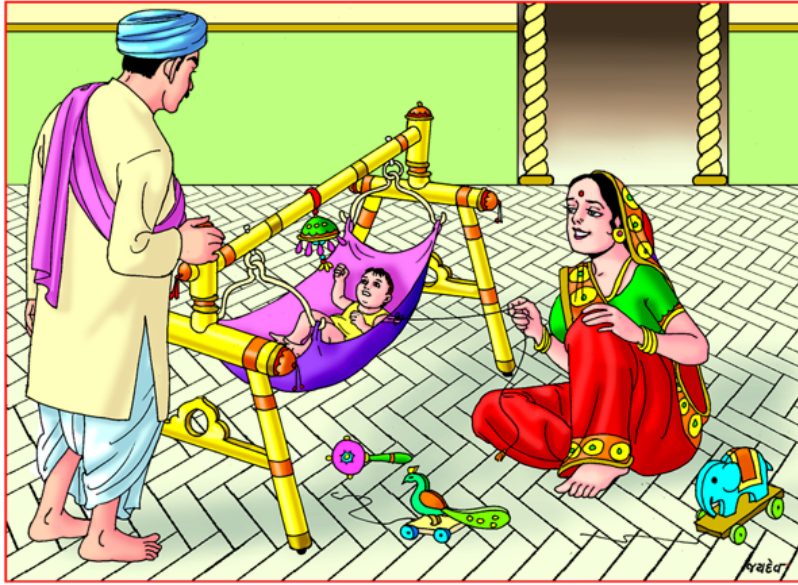
એકવાર તે ગોવાળિયો નદી પાર ચાલી ગયેલી ભેંસોને લેવા માટે નદીમાં તરીને જતો હતો ત્યારે અકસ્માતે તેનું મૃત્યુ થાય છે.

‘ણમો અરિહંતાણં’નું ઉચ્ચારણ ચાલુ હતું. અકસ્માતે નદીમાં કૂદતી વખતે પેટમાં એક તીક્ષ્ણ લાકડી ધૂસી ગઈ અને તેના પ્રાણ નીકળી ગયા. મરતી વખતે મહામંત્રનું ઉચ્ચારણ કરતાં-કરતાં તે શાંતિથી આ નશ્વર કાયાને છોડી પરલોક ગયો. આ બાજુ સમય પર ગાય-ભેંસ શેઠના ઘરે આવી ગઈ. ગોવાળને ન જોતાં શેઠજી તેને ગોતવા ગયા. તે મરી ગયો જાણીને શેઠનાં પત્ની રોવા લાગ્યાં. શેઠ વૃષભદાસ બધાને સાંત્વના દેતાં તેના ગુણોનો વિચાર કરતાં ઘરે ગયા.

આ બાજુ ગોવાળ પવિત્ર મંત્રના પ્રભાવથી મનમાં શેઠના પુત્ર થવાની ઈચ્છાથી તે ગોવાળ મરીને તે જ શેઠનો પુત્ર થયો. તેનું નામ સુદર્શન રાખ્યું. સુદર્શનનો જન્મ થતાં શેઠને ત્યાં ખૂબ વૃદ્ધિ થવા લાગી. તેમની આબરૂ, ધન, વૈભવ અને સંપત્તિ બેહદ વધી ગઈ. સાચું છે—

“પુણ્યવાન જે નર થાય તે, યશ, વૈભવ, સુખ પામે છે,
જ્યાં જ્યાં તેઓ જાય છે, સુખથી સમય વીતાવે છે.”

કેટલાક સમય પછી સુદર્શન મોટો થયો. તે જ નગરીમાં સાગરદત્ત શેઠ રહેતા હતા. તેમની સ્ત્રીનું નામ સાગરસેના હતું. મનોરમા તેમની દીકરી હતી. તે સુંદર હતી. તેની સાથે સુદર્શનના વિવાહ થયા; સુદર્શને ગૃહસ્થજીવનમાં પ્રવેશ કર્યો. યુગલ જોડી આનંદથી દિવસ વીતાવતી હતી.

તે ગોવાળિયો તે જ શેઠને ત્યાં પુત્ર તરીકે જન્મ લે છે. તેનું નામ સુદર્શન રાખવામાં આવે છે.

એક દિવસ શેઠ વૃષભદાસ સમાધિગુપ્ત મહામુનિના દર્શનાર્થે ગયા. તેમના પર મુનિરાજના ધર્મોપદેશનો એટલો ઊંડો પ્રભાવ પડ્યો કે તે સમસ્ત ધન-વૈભવ સુખ છોડી દીક્ષા લઈને તપસ્વી થઈ ગયા. હવે સુદર્શન પર ગૃહ, પરિવાર, ગૃહસ્થીનો બધો ભાર આવી ગયો. સુદર્શનની ખ્યાતિ ફેલાવા લાગી. રાજદરબાર અને સર્વ સાધારણ બધા તેને ચાહવા લાગ્યા. સુદર્શન પણ સાંસારિક કામોમાં કુશળ હતો. સાથે સાથે તેણે જિન ભગવાનની ભક્તિમાં પોતાનો અધિકાંશ સમય આપવાનું શરૂ કર્યું. ત્યારથી તેમની ગણના ધાર્મિક પુરુષોમાં થવા લાગી. બધા તેમનો સદાચાર, શ્રાવક વ્રત વિધાન તથા દાન પુણ્યકર્મના કારણે તેની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. શેઠ બ્રહ્મચર્યવ્રત ધારણ કરી સદાચારપૂર્ણ જીવન વીતાવતા હતા.

આ રીતે રાજ દરબારમાં તેમનું સન્માન થવા લાગ્યું. મગધાધિપતિ ગજવાહન તેમને ખૂબ માનતા હતા. એક દિવસ મહારાજા સુદર્શન સાથે ઉપવનમાં ટહેલતા હતા. મહારાજા ગજવાહનની રાણી પણ સાથે હતી. રાણી શેઠ સુદર્શનના રૂપ-સૌંદર્ય જોઈને મોહિત થઈ ગઈ. તેણે પોતાની એક દાસી પાસે સુદર્શન સંબંધી જાણકારી મેળવી. દાસીએ હાથ જોડી કહ્યું—મહારાણી, તે આપની નગરીના પ્રધાન શેઠના પુત્ર છે. તેમનું નામ સુદર્શન છે. રાણીએ કહ્યું તો તો કેટલા આનંદની વાત છે કે આ રાજ્યરત્ન છે પણ તેનું સૌંદર્ય અપૂર્વ છે. મેં આજસુધી આના જેવો સુંદર પુરુષ જોયો નથી. અહા ! આમને જોતા જ મારું મન આકર્ષિત થઈ જાય છે. મને ભ્રમ છે કે સ્વર્ગના દેવ આવા સુંદર હોય કે નહીં ? અચ્છા તું જ કહે કે શેઠ કેવા લાગે છે ? શું તે આના જેટલા કોઈ સુંદર પુરુષને જોયો છે ? દાસીએ રાણીને ગમતી વાત કીધી—મહારાણીજી આપનું અનુમાન બરાબર છે, પૃથ્વી તો શું આખા ત્રિભુવનમાં આના જેવો સુંદર, પ્રભાવશાળી જુવાન ક્યાં મળે છે ? આ સાથે જ સુંદર પુરુષોમાં શિરતાજ છે. રાણીએ દાસી પોતાને અનુકૂળ છે જાણી કીધું—“અચ્છા, શું તું મારું એક કાર્ય કરી શકે છે ? સાચું માન, મેં તને પોતાની અંતરંગ દાસી સમજીને કીધું છે જો જે, આ વાત કોઈને પ્રગટ નહીં કરતી.” દાસીએ કહ્યું—“હું તો આપની દાસી છું. કહો શું આજ્ઞા છે, હું પૂરી કરવા તૈયાર છું.”

રાણીએ કીધું—તું કહે કે હું કાર્ય કરી દઈશ, તો હું કહીશ. દાસીએ ચોંકીને કીધું, “મહારાણીજી આપ વિશ્વાસ રાખો હું મારા (વશની)થી બનતી બધી વાત પૂરી કરવા પ્રસ્તુત છું. મારાથી જ્યાં સુધી થશે હું આજ્ઞાપાલન જરૂર કરીશ. ત્યારે રાણી પોતાની ભાવી આજ્ઞા પર ગર્વિત થઈ ગઈ. તે ભવિષ્યની સુંદર કલ્પના કરવા લાગી

અને રાણી વ્યગ્રતા પ્રગટ કરતા બોલી—“જો આ હું આ નવજવાન પર તન-મનથી મોહિત છું. મેં જ્યારથી એને જોયો છે ત્યારથી તે મારી નજરોમાં વસી ગયો છે. તું એવો પ્રયત્ન કર કે એ સુંદર શેઠ મારી પાસે આવે, નહીંતર મારું જીવવું અસંભવ થઈ જશે. આ ગુપ્તવાત તારા સિવાય કોઈ જાણે નહીં, નહીં તો...” કહેતાં કહેતાં રાણી ચૂપ થઈ ગઈ. દાસી તો ખૂબ ફૂલાઈ ગઈ. તેણે મનમાં વિચાર કર્યો કે “મારું ભાગ્ય પણ ચમકી ઉઠશે, હું તો માલામાલ થઈ જઈશ. રાણી તો કામથી પીડિત થઈ રહી છે હવે મારા ફાંસલામાં ફાંસાઈ ગઈ છે. અતઃ તેણે કીધું “આપ આટલી જ વાત માટે શા માટે હેરાન છો. હું તો તુર્ત જ આપના દિલના અરમાન પૂરા કરીશ. સંસારમાં કઈ એવી ચીજ છે જે આપને ન મળે. આપ વિશ્વાસ રાખો, ચિંતા ન કરો. આપના મનની મુરાદ પૂર્ણ થશે અને જલ્દી થશે.”

આ બાજુ સુદર્શન શેઠે સમ્યગ્દર્શનપૂર્વક શ્રાવકના વ્રત ધારણ કર્યા હતા. તે તો સંસારમાં રહેવા છતાં તેનાથી સ્વતંત્ર થવા માગતા હતા. તેથી તેઓ ક્યારેક ક્યારેક ધ્યાનમાં લીન રહેતા હતા. તે રાત્રિના સમયે અષ્ટમી તથા ચતુર્દશીએ સ્મશાનમાં જતા અને ધ્યાનમાં લીન રહેતા હતા. આ બાજુ રાણીની દાસી જે સુદર્શનને એકાન્તમાં મળવાનો મોકો ગોતી રહી હતી તે મોકો તેને મળી ગયો.

સૌથી પહેલાં ચોકીદારો પર પ્રભાવ દેખાડવા એક ષડયંત્ર રચ્યું. મનુષ્ય આકારની એક માટીની મૂર્તિ મહેલમાં લઈ જવા લાગી ત્યાં પહેરેદારોએ રોકી લીધી. તેણે ગુસ્સામાં આવી માટીની મૂર્તિ પછાડી અને ટૂકડે ટૂકડા થઈ ગયા. હવે દાસીએ ક્રોધ દેખાડી કડક શબ્દોમાં કીધું કે દુષ્ટ તને ખબર નથી કે મહારાણીએ નરવ્રત લીધું છે. જેમાં નર જેવા માટીના પુતળાની જરૂર હતી. તેને હું આજે લઈ જઈ રહી હતી, પણ તમે લોકોએ મૂર્તિ તોડી નાખી. હવે મહારાણીનું વ્રત કઈ રીતે પૂરું કરીશ. તે જમ્યા વગર રહેશે, હું હમણાં જ તેમની પાસે જઈ બધી જ વાતો કહીને તમને દંડ અપાવું છું. તમારા દુષ્કર્મોનો હવે બદલો ચૂકવું છું. ચોકીદાર ગભરાઈ ગયા, તેઓ દાસીને હાથ જોડી અપરાધની ક્ષમા માગવા લાગ્યા. બધા કહેવા લાગ્યા કે ક્ષમા કરો, મહારાણીથી અમને દંડ ન અપાવો.

દાસીએ કહ્યું—અચ્છા, આ વખતે માફ કરું છું. પરંતુ તમે અપરાધ તો મોટો કર્યો છે, પરંતુ તમારી હાલત જોઈ મને દયા આવે છે. હવે તમે વિચારો કે જો તમે ફરીથી ભૂલ કરી તો મારે મહારાણીના નર-વ્રતની પૂર્તિ માટે જો કોઈ માણસની જરૂર પડી, ત્યારે તમે રૂકાવટ નાખી તો શું થશે?

ચોકીદારો હાથ જોડવા લાગ્યા—“આ વખતે અમને ક્ષમા કરો. બીજી વાર તમારા કામમાં ડખલ નહીં કરીએ. તમે આવવા જવા માટે સ્વતંત્ર છો.”

દાસીએ કડકાઈથી કીધું—“અચ્છા, આ વખતે તો માફ કરી દઉં છું પરંતુ હવે આગળ ખ્યાલ રાખજો. આવું કહીને અમારા કાર્યમાં ડખલ નહીં કરતા. હું રાણીનું વ્રત પૂરું કરવા માટીનું પુતળું લઈ જાઉં છું અથવા જેવી આવશ્યકતા હશે તેમ કરીશ.

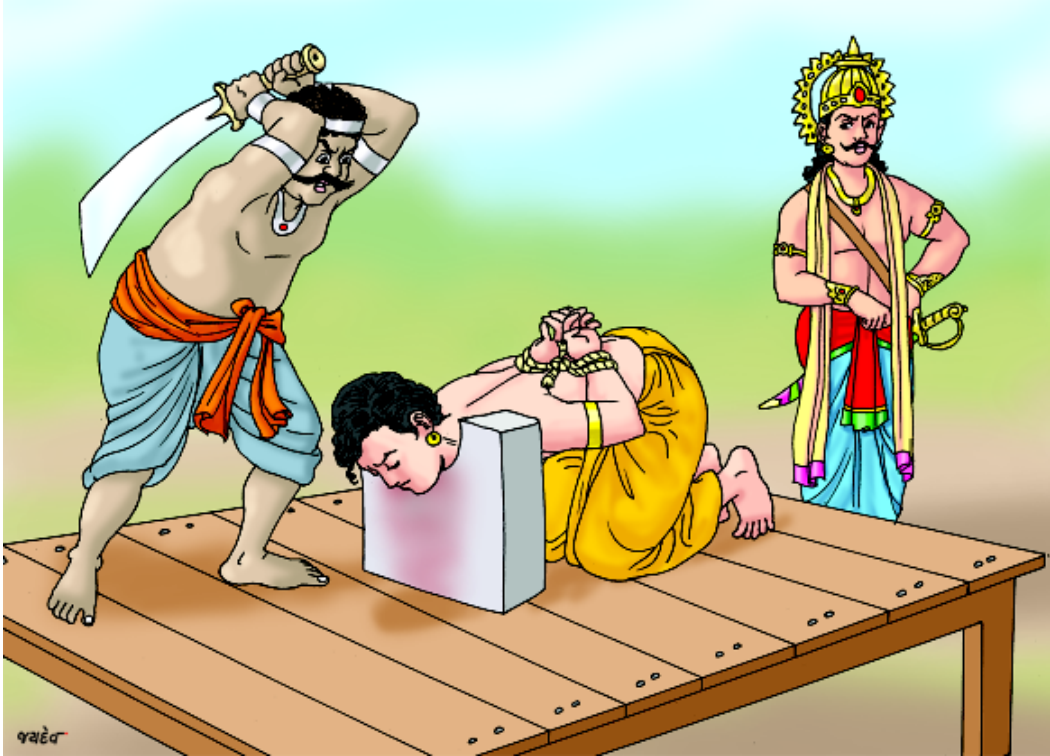
એકવાર તે દાસી સ્મશાનમાં પહોંચી ગઈ. ત્યાં જઈને તેણે જોયું કે તપસ્વી સુદર્શન ધ્યાનમાં નિમગ્ન હતા. સ્મશાનની ભૂમિ ભયંકર હતી. ચિતાઓ સળગતી હોવાથી તેની ભયંકરતા વધી ગઈ હતી. તે ભયંકર સ્મશાનમાં તપસ્વી સુદર્શન કાયોત્સર્ગમાં લીન હતા. બસ દાસીને સારો સંયોગ મળી ગયો. તે તો ફૂલાઈ જ ગઈ. તે જ સમયે તેણે તપસ્વી સુદર્શનને ઉઠાવીને રાણીના મહેલમાં પહોંચાડી દીધા.

જ્યારે રાણીએ શેઠ સુદર્શનને પોતાના ઓરડામાં જોયા તે ખૂબ જ પ્રસન્ન થઈ. તેણે પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે, મારી મનોકામના પૂર્ણ થઈ. તે તો કામવાસનામાં મસ્ત બની હતી. તેણે શેઠ સુદર્શનને કહ્યું “હે પ્રિય ! મારી મનોકામના પૂર્ણ કરો. તમારા પ્રેમાલિંગનથી મને સુખી કરો. જુઓ તમારા માટે મારે કેટલી મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડી. હવે આનંદથી સુખકીડા કરી જીવન સાર્થક કરો.” પરંતુ તપસ્વી સુદર્શન ટસથી મસ ન થયા. સંસારમાં આવા જિતેન્દ્રિય તપસ્વી, આદર્શ સદાચારી-બ્રહ્મચારી ક્યાં મળશે? રાણીની અનેક કુચેષ્ટાઓ છતાં બ્રહ્મચારી સુદર્શનનું મન વિચલિત ન થયું. તે જિન ભગવાનનું સ્મરણ કરી આ કષ્ટથી રક્ષા પામવા માટે પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા, તેઓએ પોતાના મનમાં નિશ્ચય કરી લીધો કે જો આજે મારા સદાચારની રક્ષા થઈ જાય તો હું આ સંસાર છોડી વૈરાગ્ય ધારણ કરીશ. હવે આ સંસારની ઝંઝટમાં નહીં પડું. ભલા આવા સમયમાં કોણ એવો હશે જે સુંદરીઓના અનેકો અનુનય-વિનયને આ રીતે ઠોકર મારે ! સંસારથી ભાવમુક્ત થઈને બ્રહ્મચર્યની રક્ષા કરવા માટે સુંદરીના બાહુપાશમાંથી બચી પોતાના સદાચારની રક્ષા કરવી તે તપસ્વી સુદર્શનનું જ કામ છે.

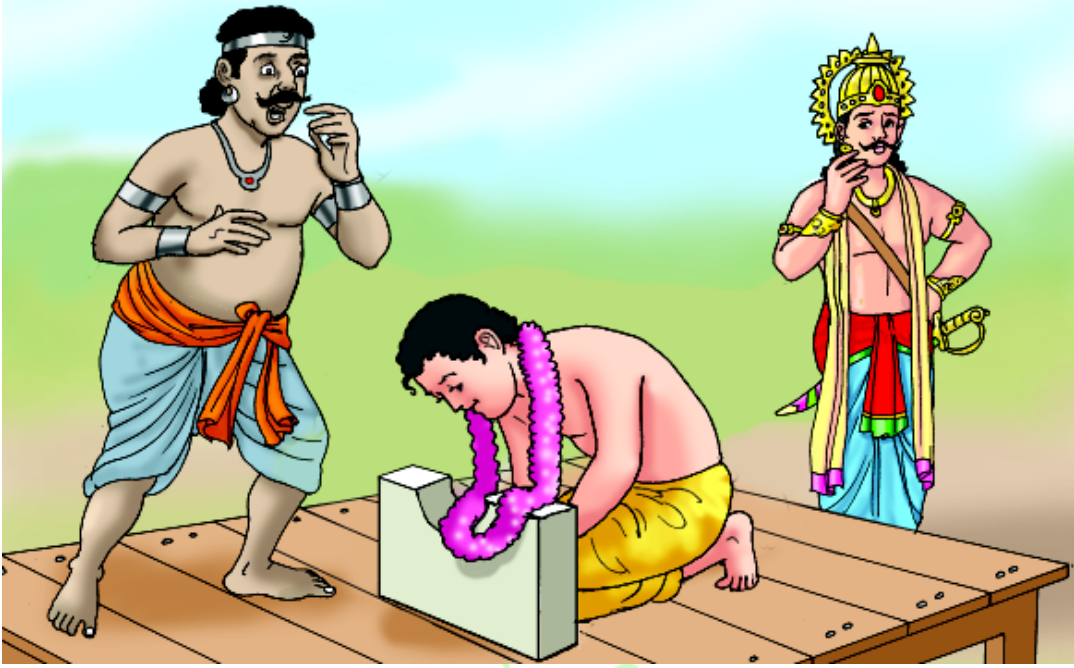
રાણી પોતાની લાખ કોશિષ કરીને થાકી ગઈ, પરંતુ સુદર્શનનું વ્રત ભંગ ન થયું. તેની બૂરી વાસના પૂરી ન થતાં તે તપસ્વી સુદર્શનને ફસાવવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગી. તેણે પોતાના શરીરમાં ઉઝરડા (ઘાવ) કરી લીધા અને મોટેથી બૂમો પાડવા લાગી. “અરે દોડો, બચાવો, પાપીના હાથે.... બસ, બસ બીજું ષડયંત્ર સફળ થયું.

તપસ્વી સુદર્શન મહેલમાં જ પકડાઈ ગયા અને પકડીને મહારાજની સામે તેમને પહોંચાડી દીધા. જુઓ આ સ્ત્રી ચરિત્ર! થોડી વાર પહેલા વાત શું હતી અને હવે શું છે? દુરાચારિણી રાણીએ પોતાની ગંદી વાસના પૂરી ન થતી જોઈ હલ્લો મચાવી નિર્દોષ બ્રહ્મચારી તપસ્વી સુદર્શનને બંદી બનાવી દીધો. મહારાજે રાણી પાસેથી સુદર્શનની કથા સાંભળી ક્રોધિત થઈ તેને ફાંસીની સજા દીધી.

આ બાજુ મહારાજનો હુકમ થયો. દુષ્ટ પાપીને મારી નાખો. ત્યાં જલ્લાદોએ તપસ્વીને સ્મશાનની ભૂમિમાં મારી નાખવા ઊભા રાખ્યા. જ્યાં જલ્લાદની તલવાર ચાલી ત્યાં સુદર્શનની ઝૂકેલી ગરદન જેમને તેમ સ્થિર રહી. તલવારનો વાર વ્યર્થ

ગજવાહન રાજાએ રાણીના ષડયંત્રમાં ફસાઈ જઈ
સુદર્શન શેઠને મૃત્યુદંડ આપવાનો હુકમ કર્યો

સુદર્શન શેઠના પુણ્ય પ્રભાવથી તલવાર ફૂલની માળા બની ગઈ.

ગયો. સુદર્શનના ગળા પર તે ફૂલ જેવું લાગ્યું. બધા આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયા. તે જ સમયે દેવોએ સુદર્શનનો જય જયકાર કરતાં સ્તુતિ કરી. “તપસ્વી તમે ધન્ય છો. આ સંસારમાં તમારા જેવો શ્રેષ્ઠ જિનભક્ત કોઈ નથી. બ્રહ્મચારી ! તમારું બ્રહ્મચર્ય અનુપમેય છે. તમારું હૃદય સુમેરુ જેવું અચલ છે. તમે અખંડ બ્રહ્મચર્યવ્રત દ્વારા અલૌકિક કામ કર્યું છે, જેની ઉપમા ત્રિભુવનના ઈતિહાસમાં ક્યાંય નહીં મળે. દેવોએ પુષ્પવર્ષા કરી અને શ્રદ્ધા-ભક્તિથી તેની પૂજા કરી.”

મહારાજને આ વાતની ખબર પડી તો મહારાજને શેઠને નિર્દોષ, શીલવ્રતી જાણી તેની સ્તુતિ, પૂજા કરી. રાણી અને દાસીને યોગ્ય સજા આપી. પરંતુ આ ઘટનાથી સુદર્શનના અંતઃસ્થલમાં અત્યંત વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. તે તે જ સમયે પોતાના પુત્ર સુકાન્તવાહનને ઘરનો ભાર સોંપી, સંસારપૂજ્ય વિમલવાહન મહામુનિ પાસે જઈ દીક્ષિત થઈ ગયા. મુનિરાજ સુદર્શન પોતાના દુર્ધર તપ દ્વારા ઘાતિયા કર્મોનો નાશ કરી કેવળ પામ્યા. અંતે તેમણે બધાને કલ્યાણમાર્ગ દેખાડી અનંત સુખધામ મોક્ષમાં વાસ કરી પટના-બિહારથી પરમાનંદ પ્રાપ્ત કર્યો.

શીલવ્રતી સુદર્શન શેઠને તથા તેમની અદ્ભુત મુનીંદ્રતાને કોટિ-કોટિ વંદન.

ગજસુકુમાર મુનિ

દેખો ગજ-મુનિકે શિર ઉપર, વિપ્ર અગિનિ બહુ બારી;
શીશ જલે જિમ લકડી તિનકો, તૌ હૂ નાહિં ચિંગારી.
યહ ઉપસર્ગ સહ્યો ધર ચિરતા, આરાધન ચિત ધારી;
તૌ તુમરે જિય કૌન દુઃખ હૈ? મૃત્યુ-મહોત્સવ ભારી.

કૃષ્ણની માતા દેવકીને ગજસુકુમાર નામનો અન્ય પુત્ર થયો. જે વાસુદેવ જેવી કાંતિનો ધારક હતો. શ્રીકૃષ્ણને અત્યંત પ્રિય હતો અને અત્યંત શુભ હતો. જ્યારે ગજસુકુમાર કન્યાઓના મનને હરી લે તેવા યૌવનને પામ્યો ત્યારે કૃષ્ણે ઉત્તમોત્તમ રાજકુમારીઓ સાથે તેના વિવાહ કરાવ્યા. સોમશર્મા બ્રાહ્મણની એક સોમા નામની અત્યંત સુંદર કન્યા હતી. જે તેની ક્ષત્રિયા સ્ત્રીથી જન્મી હતી. શ્રીકૃષ્ણે ગજસુકુમાર માટે તેનું પણ વરણ કર્યું.

જ્યારે તેના વિવાહનો સમય આવ્યો ત્યારે સમસ્ત યાદવ અતિ પ્રસન્ન થયા અને તે જ સમયે વિહાર કરતા-કરતા ભગવાન નેમિનાથ દ્વારિકાપુરીમાં આવ્યા. જ્યારે

ભગવાન આવી
દ્વારિકાપુરીના
ઉદ્યાનમાં બિરાજિત
થઈ ગયા ત્યારે
સમસ્ત યાદવો
અનેક મંગલ દ્રવ્યો
લઈને તેમની વંદના
કરવા નગરની
બહાર નીકળ્યા.
દ્વારિકામાં થવાવાળી
હલયલ જોઈ
ગજસુકુમારે કોઈ

ગજસુકુમારની મુનિદીક્ષાથી નારાજ સોમશર્મા બ્રાહ્મણે રાત્રે મુનિ ઉપર ઘોર ઉપસર્ગ કર્યો. કંચુકી (અંત:પુર રક્ષક)ને પૂછ્યું અને જિનેન્દ્ર ભગવાનની સમસ્ત હિતકારી ચેષ્ટાઓને જાણી લીધી.

ત્યારપછી ગજસુકુમાર પણ હર્ષથી રોમાંચિત થઈને સૂર્ય જેવા વર્ણવાળા રથ પર સવાર થઈ જિનેન્દ્ર ભગવાનની વંદના કરવા ગયા. ત્યાં આર્હત્ય લક્ષ્મીથી યુક્ત તથા બાર સભાઓથી વેષ્ટિત જિનેન્દ્ર ભગવાનને નમસ્કાર કરી, ગજસુકુમાર શ્રીકૃષ્ણની

સાથે મનુષ્યોની સભામાં બેસી ગયા. ભગવાન નેમિ જિનેન્દ્રએ મનુષ્ય, સુર તથા અસુરોની સભામાં ધર્મનું નિરૂપણ કર્યું, જે સંસારથી પાર ઉતરવાનો એકમાત્ર ઉપાય હતો. તથા જે સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્ચારિત્રરૂપી રત્નત્રયથી ઉજ્જવળ હતો. અવસર મળતાં અત્યંત આદરથી પૂર્ણ ઈચ્છાના ધારક શ્રીકૃષ્ણએ જિનેન્દ્ર ભગવાનને નમસ્કાર કરી શ્રોતાઓને હિતની ઈચ્છાથી તીર્થકરો, ચકવર્તીઓ, અર્ધચકવર્તીઓ, બળભદ્રો અને પ્રતિનારાયણની ઉત્પત્તિ તથા તીર્થકરોના અંતરાલ વિષે પૂછ્યું.

ભગવાનની દિવ્યધ્વનિમાં શ્રીકૃષ્ણની ઈચ્છાનુસાર ત્રેસઠ શલાકા પુરુષોમાં તીર્થકર, નારાયણ, પ્રતિનારાયણ, ચકવર્તીઓ, કલ્કી આદિનું બહુ જ વિસ્તૃત વર્ણન આવ્યું. (જો કોઈએ જોવું હોય તો હરિવંશપુરાણમાં સર્ગ ૬૦ પાના નં. ૫૭૨ પર જોઈ લેવું. વિસ્તારના ભયથી અહીં આપેલ નથી.)

ભગવાનની દિવ્યધ્વનિમાં તીર્થકર આદિનું ચરિત્ર સાંભળી ગજસુકુમાર સંસારથી ભયભીત થઈ ગયા અને પિતા પુત્રાદિ સમસ્ત બંધુજનોને છોડી ઘણા વિનયથી અને તેમની અનુમતી લઈ જિનેન્દ્ર ભગવાન પાસે પહોંચ્યા, તથા દીક્ષા ગ્રહણ કરી તપ માટે ઉદ્યત થઈ ગયા. ગજસુકુમાર માટે જે પ્રભાવતી આદિ કન્યાઓ નિશ્ચિત કરવામાં આવી હતી તે બધાએ પણ સંસારથી વિરક્ત થઈ દીક્ષા ધારણ કરી લીધી.

ત્યારબાદ એકવાર ગજસુકુમાર મુનિ રાત્રિના સમયે એકાન્તમાં પ્રતિમાયોગ લઈ બિરાજીત હતા, બધા પ્રકારની વિપત્તિઓ (બાધાઓ) સહન કરી રહ્યા હતા ત્યારે સોમશર્મા પોતાની પુત્રીના ત્યાગથી ઉત્પન્ન ક્રોધરૂપી અગ્નિના કણ્ઠોથી પ્રદીપ્ત થઈ તેમની પાસે આવ્યો અને તેણે સ્થિર ચિત્તના ધારક તે મુનિરાજના શિર પર તીવ્ર અગ્નિ સળગાવી. તે અગ્નિથી તેમનું શરીર બળવા લાગ્યું, તે જ અવસ્થામાં તે શુકલધ્યાન દ્વારા કર્મોનો ક્ષય કરી અન્તકૃતકેવળી થઈ મોક્ષ પધાર્યા.

યક્ષ, કિન્નર, ગંધર્વ અને મહોરગ આદિ સુર-અસુરે આવી તેમના શરીરની પૂજા કરી. ગજસુકુમાર મુનિના નિર્વાણના સમાચાર સાંભળી વૈરાગ્યપ્રાપ્ત ઘણા યાદવો અને વસુદેવ સિવાયના બાકીના સમુદ્રવિજય આદિ મોક્ષની ઈચ્છાથી દીક્ષિત થઈ ગયા. શિવા આદિ દેવીઓ, દેવકી અને રોહિણી સિવાયની વસુદેવની અન્ય સ્ત્રીઓ તથા કૃષ્ણની પુત્રીઓએ પણ દીક્ષા લઈ લીધી.

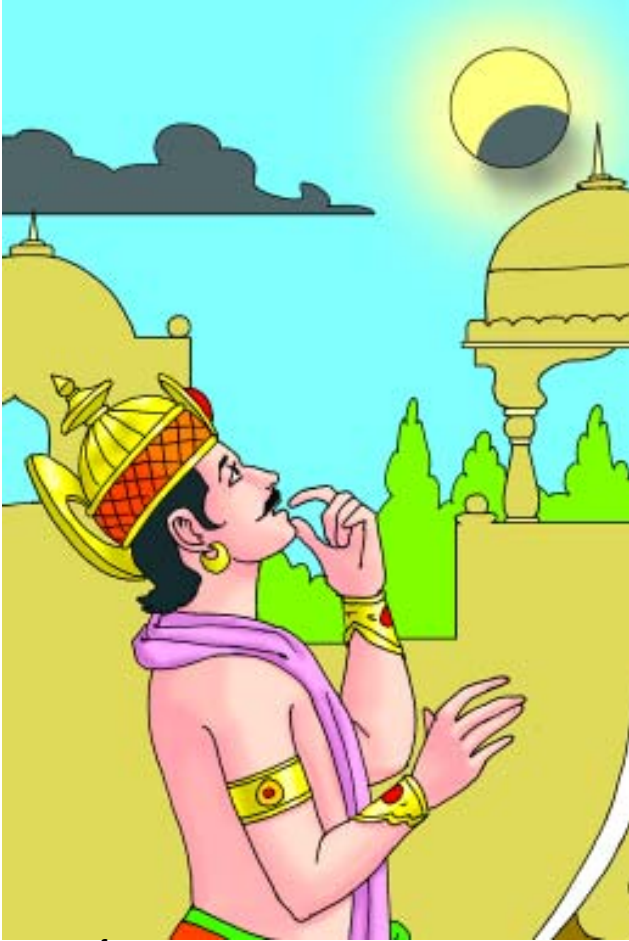
એવા ભયંકર ઉપસર્ગ વિજયી ગજસુકુમાર જિનેન્દ્ર અમારું કલ્યાણ કરે તેવી ભાવના.

સુકૌશલ મુનિરાજ

ધન્ય-ધન્ય જુ સુકૌશલ સ્વામી, વ્યાઘ્રીને તન ખાયો;
તૌ ભી શ્રીમુનિ નેક ડિગે નહિં, આતમ સોં હિત લાયો.
યહ ઉપસર્ગ સહ્યો ધર થિરતા, આરાધન ચિત ધારી;
તૌ તુમરે જિય કૌન દુઃખ હૈ? મૃત્યુ-મહોત્સવ ભારી.

એક વખત શત્રુને ભયભીત કરનારા પ્રજાવત્સલ રાજા કીર્તિધર પોતાના સુંદર

ભવન ઉપર નળકુબેર વિદ્યાધર જેવા સુખથી બેઠેલા સુશોભિત થઈ રહ્યા હતા. એકાએક તેમની દૃષ્ટિ રાહુવિમાનની નીલકાંતિથી આચ્છાદિત સૂર્યગ્રહણ પર પડી. તેને જોઈ તેઓ વિચાર કરવા લાગ્યા કે અહો! ઉદયમાં આવેલું કર્મ દૂર નથી કરી શકાતું. સૂર્ય ભીષણ અંધકારને નષ્ટ કરી ચંદ્રમંડલને કાંતિહીન કરી દે છે અને કમળોના વનને વિકસિત કરી દે છે પણ તે જ સૂર્ય રાહુને દૂર કરવામાં સમર્થ નથી. જેવી રીતે સૂર્ય અસ્ત (નષ્ટ) થઈ જાય છે તેવી જ રીતે આ યૌવનરૂપી સૂર્ય પણ જરારૂપી ગ્રહણને પ્રાપ્ત થઈ નષ્ટ થઈ જશે. મજબૂત પાશથી

સૂર્યગ્રહણને જોઈને રાજા કીર્તિધર
સંસારની અનિત્યતા વિષે વિચારે છે.

(70)

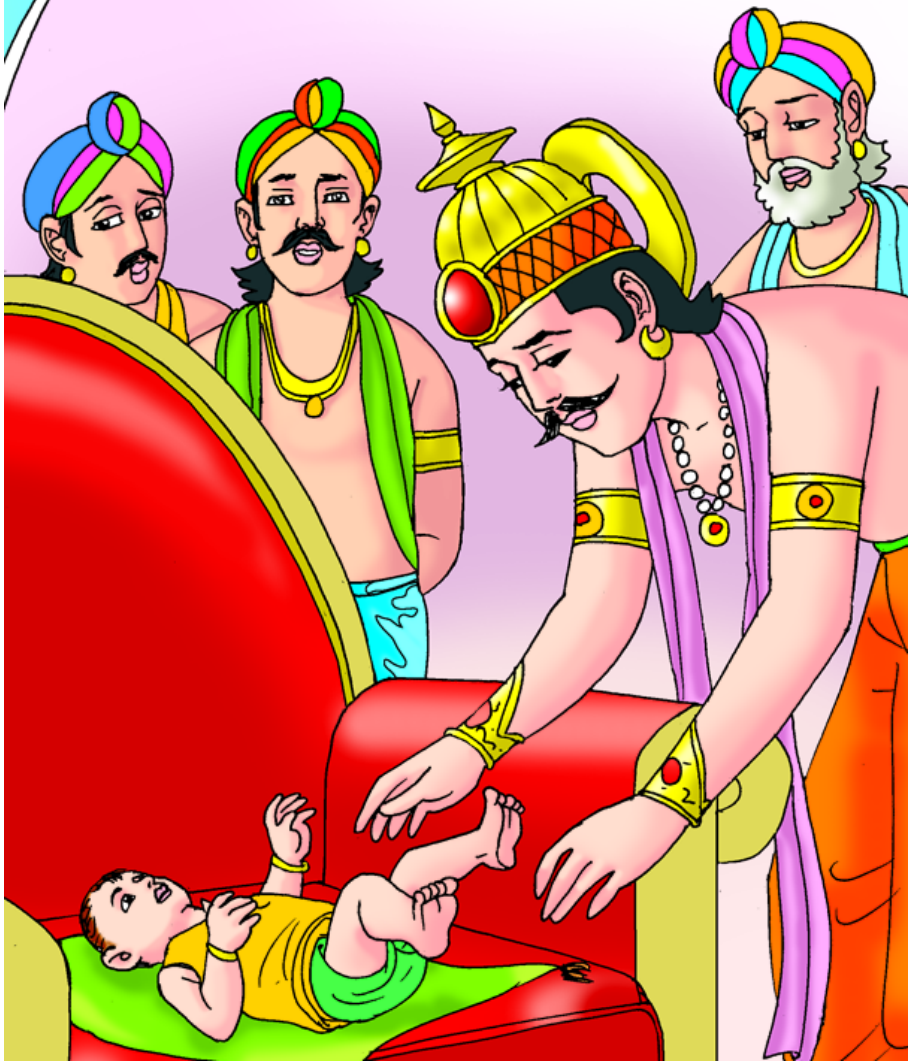
બંધાયેલ આ બિચારા પ્રાણી અવશ્ય મૃત્યુના મુખમાં જાય છે.

આ રીતે સમસ્ત સંસારને અનિત્ય માની રાજા કીર્તિધરે સભામાં બેઠેલા મંત્રીઓને કહ્યું કે—અહો મંત્રીજનો! આ સાગરાન્ત પૃથ્વીની આપ સહુ રક્ષા કરો. હું તો મુક્તિના માર્ગમાં પ્રયાણ કરું છું. રાજાના આવા વક્તવ્યથી વિદ્વાનો અને બંધુજનોથી પરિપૂર્ણ સભાને વિષાદ થઈ ગયો અને આ રીતે કીધું—હે રાજન્! આ સમસ્ત પૃથ્વીના આપ જ એક અદ્વિતીય પતિ છો. આ પૃથ્વી આપને આધીન છે તથા આપે સમસ્ત શત્રુઓને જીત્યા છે. તેથી આપ દ્વારા છોડી દેવાથી આ પૃથ્વી સુશોભિત નહીં રહે. હે ઉન્નત પરાક્રમના ધારક! હજી તો આપની નાની વય છે માટે ઈન્દ્રની જેમ રાજ્ય કરો.

તેના ઉત્તરમાં રાજાએ કીધું કે જે શરીરરૂપી સંકુલ જન્મરૂપી વૃક્ષોથી વ્યાપ્ત છે, વૃદ્ધાવસ્થા, વિયોગ અને અરતિરૂપ અગ્નિથી પ્રજ્વલિત છે તથા અત્યંત દીર્ઘ છે એવી આ વ્યસનરૂપી અટવી જોઈ મને ખૂબ જ ભય ઉત્પન્ન થાય છે. જ્યારે મંત્રીજનોને રાજાનો દેહ નિશ્ચય છે એવું લાગ્યું તો તેમણે ઘણા ઠરેલ અંગારાને સમૂલ ઠારી દઈ તેમાં કિરણોથી સુશોભિત ઉત્તમ વૈદૂર્યમણિ મૂક્યું અને તેના પ્રભાવથી ઠરેલા અંગારાઓનો સમૂહ પ્રકાશમાન થઈ ગયો. ત્યારબાદ તેઓ રત્ન ઉઠાવીને બોલ્યા હે રાજન્! જેમ રત્ન વિના અંગારાઓનો સમૂહ શોભિત નથી થતો તેમ જ આપના વિના આ સંસાર શોભશે નહીં. હે નાથ! તમારા વિના આ સમસ્ત પ્રજા બિચારી અનાથ અને વિકલ થઈ નષ્ટ થઈ જશે. પ્રજાના નષ્ટ થવાથી ધર્મ નષ્ટ થઈ જશે અને ધર્મ નષ્ટ થવાથી શું નહીં થાય? તે આપ જ કહો. માટે જે રીતે આપના પિતાશ્રીએ પ્રજાની રક્ષા હેતુ આપને રાજ્ય આપી, મોક્ષ આપવામાં દક્ષ તપશ્ચરણ કર્યું તે જ પ્રકારે આપ પણ આપના આ કુળધર્મની રક્ષા કરો.

ત્યારબાદ, કુશળ મંત્રીઓના આ રીતે કહેવાથી રાજા કીર્તિધરે નિયમ લીધો કે જ્યારે હું પુત્ર ઉત્પન્ન થવાનું સાંભળીશ તે જ સમયે મુનિઓનું ઉત્કૃષ્ટ પદ અવશ્ય ધારણ કરીશ. ત્યારપછી જેના ભોગ અને પરાક્રમ ઈન્દ્ર જેવા હતા તથા જેનો આત્મા સદા સાવધાન રહેતો હતો એવા રાજા કીર્તિધરે બધા પ્રકારના ભયોથી રહિત તથા વ્યવસ્થાથી યુક્ત દીર્ઘ કાળ સુધી પૃથ્વીનું પાલન કર્યું. પછી રાજા કીર્તિધરની બધા પ્રકારના ભયોથી રહિત તથા વ્યવસ્થાથી યુક્ત દીર્ઘકાળ સુધી સુખનો ઉપભોગ કરતી રાણી સહદેવીએ સર્વગુણોમાં પરિપૂર્ણ અને પૃથ્વીને ધારણ કરવામાં સમર્થ પુત્રને જન્મ આપ્યો.

પુત્ર જન્મના સમાચાર રાજાના કાન સુધી ન પહોંચે તે માટે પુત્ર જન્મનો ઉત્સવ કરવામાં ન આવ્યો અને તે જ કારણે કેટલાય સમય સુધી પ્રસવનો સમય ગુપ્ત રાખવામાં આવ્યો. ઉગતા ભાણ જેવો તે બાળક ચિરકાળ સુધી છુપાવીને કેમ રાખ્યો જાય! ફળસ્વરૂપ કોઈ દરિદ્ર મનુષ્યે પુરસ્કાર પામવાના લોભથી રાજાને ખબર આપી દીધા. રાજાએ હર્ષિત થઈ તેને મુગટ આદિ તથા વિપુલ ધનથી યુક્ત સો ગામ સાથે 'ઘોષ' નામનું મનોહર શાખાનગર આપ્યું. માતાના ખોળામાં સ્થિત મહા તેજપૂર્ણ તે એક પક્ષના બાળકને બોલાવી ઘણા વૈભવ સાથે પોતાના પદ પર બેસાડ્યો તથા બધા લોકોએ સન્માન કર્યું. જો કે તેના ઉત્પન્ન થયા પછી કોસલાનગરી વૈભવથી અત્યંત

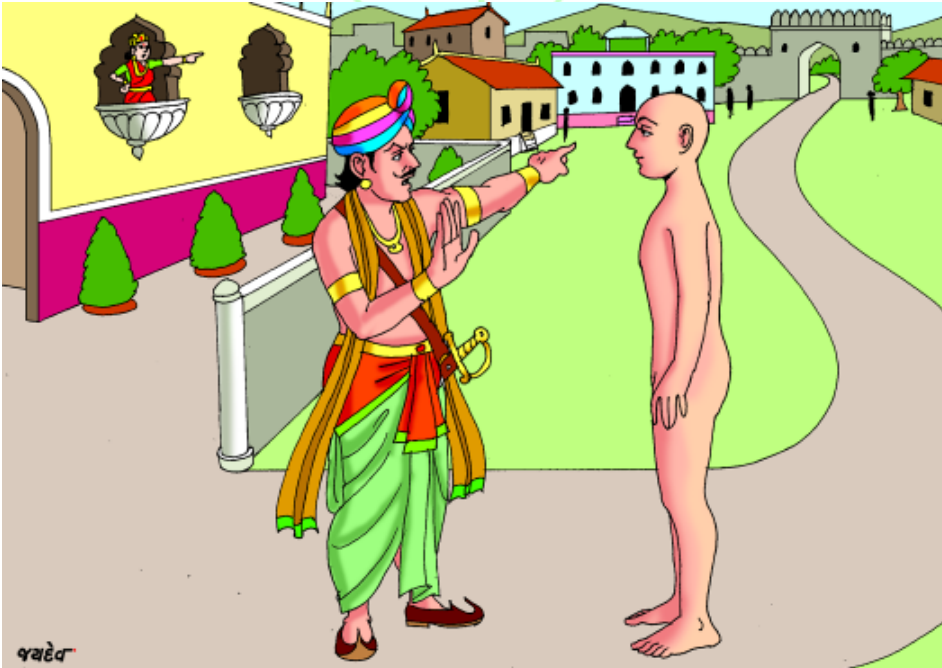

રાજા કીર્તિધર ૧૫ દિવસના નાના બાળકને રાજગાદી સોંપી પોતે દીક્ષિત થાય છે.

મનોહર બની ગઈ હતી, તેથી ઉત્તમ ચેષ્ટાને ધારણ કરનાર તે બાળકનું નામ “સુકોશલ” પાડ્યું.

ત્યારબાદ રાજા કીર્તિધર ભવનરૂપી કારાગારથી નીકળી તપોવનમાં પહોંચી ગયા અને તપ સંબંધી તેજથી વર્ષાકાળથી રહિત સૂર્યની જેમ અત્યંત સુશોભિત થવા લાગ્યા.

તેઓ (કીર્તિધર મુનિરાજ) ઘોર તપસ્વી હતા. પૃથ્વી જેવી ક્ષમાના ધારક હતા. જેનું શરીર મેલરૂપી કંચુકથી વ્યાપ્ત હતું. જેમણે માનને નષ્ટ કરી દીધો હતો, જેઓ ઉદાર સહૃદયી હતા જેનું સમસ્ત શરીર તપથી સુકાઈ ગયું હતું, જે અત્યંત ધીર હતા, કેશલોચ કરવો તેને આભૂષણ સમજતા હતા. જેમની ભૂજાઓ લાંબી હતી જે નીચેની બાજુ લટકી રહી હતી. જે યુગપ્રમાણ અર્થાત્ ચાર હાથ પ્રમાણ માર્ગમાં જોઈને ચાલતા હતા. જે સ્વભાવથી જ મત્ત હાથીની જેમ મંદગતિથી ચાલતા હતા, વિકારશૂન્ય હતા. સમાધ્યાન અર્થાત્ ચિત્તની એકાગ્રતા રહિત હતા. વિનીત હતા, લોભરહિત હતા, આગમાનુકૂળ આચાર પાળતા હતા. જેમનું મન દયાથી નિર્મળ હતું, જેઓ સ્નેહરૂપી પંકથી રહિત હતા અને મુનિપદરૂપી લક્ષ્મીથી સહિત હતા, જેમણે ચિરકાળ ઉપવાસ

કીર્તિધર મુનિના ઉપદેશથી સુકોશલ દીક્ષા લઈ લેશે તે ભયથી તેની માતા મુનિને દ્વારપાળ દ્વારા મહેલમાં આવતા રોકે છે.

ધારણ કર્યા હતા એવા કીર્તિધર મુનિરાજ ભ્રમણ કરતા થકા ગૃહોની પંક્તિક્રમથી પ્રાપ્ત પોતાના પૂર્વધરમાં ભિક્ષા માટે પ્રવેશ કરવા લાગ્યા.

તે જ વખતે તેમની ગૃહસ્થાવસ્થાની સ્ત્રી સહદેવી ઝરૂખામાં જોતી ઊભી હતી તે મુનિરાજને જોઈ પરમકોપિત થઈ ગઈ. હોઠ ચાવતી તે દુષ્ટાએ દ્વારપાળને કીધું કે આ મુનિ ઘર ફોડવાવાળો છે માટે શીઘ્ર કાઢી મૂકો. મુગ્ધ, સર્વજનપ્રિય અને સ્વભાવથી કોમળ ચિત્તના ધારક સુકુમાલ જ્યાં સુધી તેમને જોતા નથી ત્યાં સુધીમાં તેમને દૂર કરી દો. એટલું જ નહીં હું પણ નગ્ન મનુષ્યોને મહેલની અંદર જોઈશ તો હે દ્વારપાળો ! યાદ રાખો હું અવશ્ય તમને દંડિત કરીશ. આ નિર્દય જ્યારથી શિશુપુત્રને મૂકીને ગયા છે ત્યારથી આ લોકો પ્રત્યે મારો વિશ્વાસ રહ્યો નથી. આ લોકો મહાશૂરવીરોથી સેવિત રાજ્યલક્ષ્મીથી દ્વેષ કરે છે, તથા મહાન ઉદ્યોગ કરવામાં તત્પર રહેવાવાળા મનુષ્યોને અત્યંત નિર્વેદ કરાવી દે છે. સહદેવીના આવા કથન પછી જેના મુખથી દુર્વચન નીકળી રહ્યા હતા તથા જે હાથમાં વેત્ર ધારણ કરતા હતા એવા દુષ્ટ દ્વારપાળોએ તે મુનિરાજને દૂરથી જ કાઢી મૂક્યા. તેને જ માત્ર નહીં, ‘રાજભવનમાં વિદ્યમાન રાજકુમાર ધર્મશબ્દ ન સાંભળી લે’ તે ભયથી નગરમાં જે મુનિ વિદ્યમાન હતા તે બધાને નગરથી બહાર કાઢી મૂક્યા.

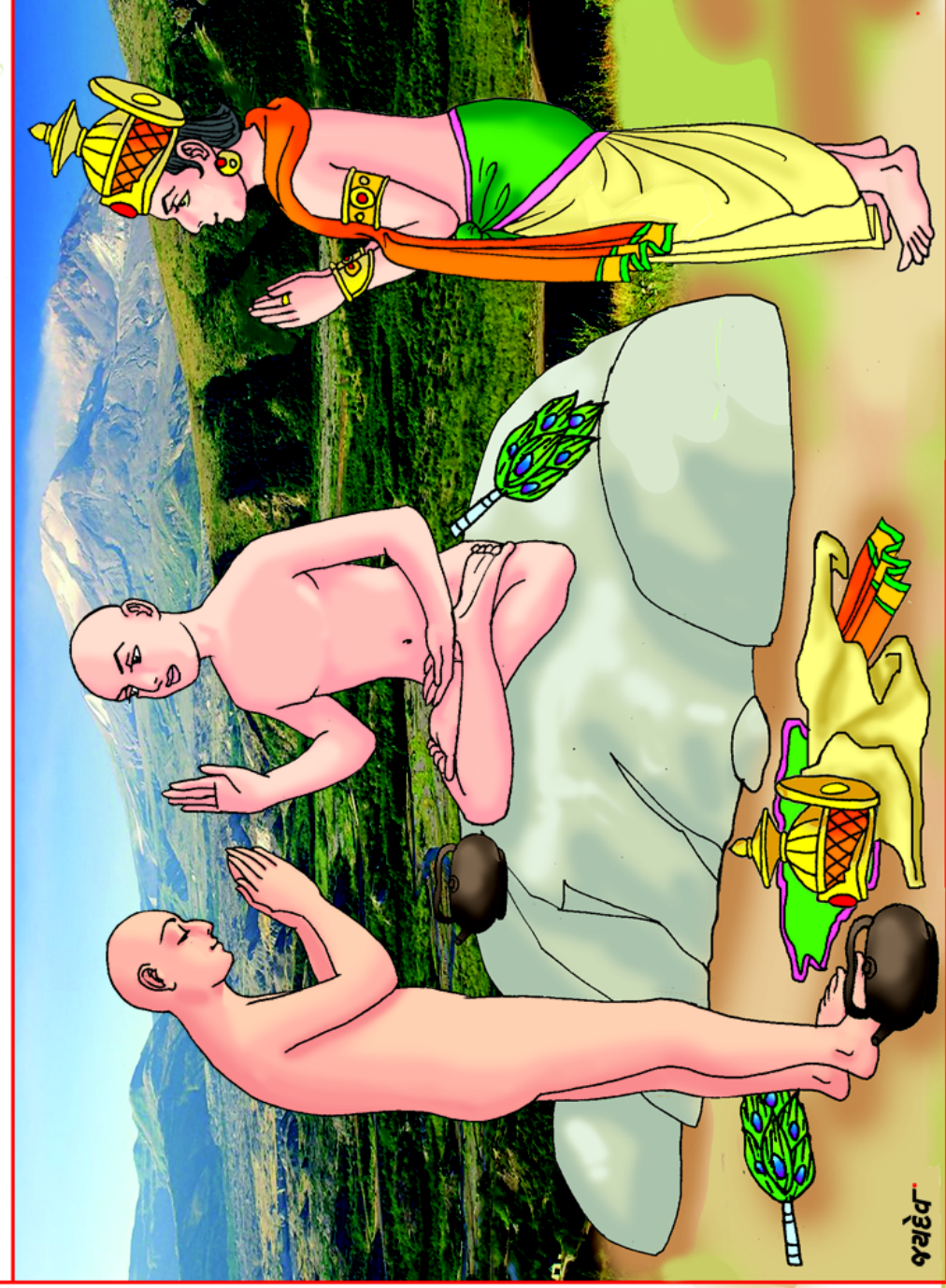
આ રીતે વચનરૂપી શૂળથી ભોંકાતા મુનિરાજને સાંભળી અને જોઈ જેનો અતિ શોક પાછો નવો થઈ ગયો હતો તથા જે ભક્તિયુક્ત હતી એવી સુકોશલની ધાય ચિરકાળ બાદ પોતાના સ્વામી કીર્તિધરને ઓળખી જોર જોરથી રડવા લાગી, તેને રોતી સાંભળી સુકોશલ શીઘ્ર તેની પાસે આવ્યો અને સાંત્વના દેતા બોલ્યો કે હે માતા ! કહો કોણે તમારા પર અપકાર કર્યો છે ? માતાએ તો આ શરીરને ગર્ભમાં માત્ર ધારણ કર્યું પણ આજે આ શરીર તારા દુગ્ધપાનથી આ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયું છે. તમે મારા માટે માતાથી અધિક ગૌરવરૂપ ધરાવો છો. કહો, યમરાજના મુખમાં પ્રવેશ કરવાની ઈચ્છા કરવાવાળા ક્યા માણસે તમારું અપમાન કર્યું છે ? જો આજે માતાએ પણ તમારો પરાભવ કર્યો હશે તો હું તેનો અવિનય કરવા તૈયાર છું, પછી બીજા પ્રાણીની તો વાત જ શું ?

ત્યાર પછી વસંતલતા નામની ધાયમાતાએ ખૂબ દુઃખ સહિત આંસુઓની ધારા ઓછી કરી સુકોશલને કીધું કે “તારા પિતા જે તારી શિશુ અવસ્થામાં જ તારો રાજ્યાભિષેક કરી સંસારરૂપી દુઃખદાયી પિંજરથી ભયભીત થઈ તપોવનમાં ચાલ્યા ગયા હતા, તે આજે જ્યારે ભિક્ષા માટે આપણા ઘરમાં પ્રવેશ્યા થયા તો તારી માતાએ

પોતાના અધિકારથી તેમને દ્વારપાળો દ્વારા અપમાનિત કરી બહાર કાઢી મૂક્યા. તેમને અપમાનિત થતા જોઈ મને બહુ જ શોક થયો અને તે શોકને હું રોકી ન શકી. માટે હે વત્સ !! ‘હું રડી રહી છું.’ પહેલા સ્વામી કીર્તિધરે મારા પર જે ઉપકાર કર્યો છે તે યાદ આવતાં જ હૃદય બળી જાય છે. પાપના ઉદયથી દુઃખના પાત્ર બનવા માટે જ મારું આ શરીર જીવંત રહ્યું છે. લાગે છે કે આ (શરીર) લોઢાનું બનેલ છે. માટે તો સ્વામીનો વિયોગ થવા છતાં સ્થિર છે. નિર્ગ્રંથ મુનિઓને જોઈને તમારી બુદ્ધિ વૈરાગ્યમય ન થઈ જાય તે ભયથી નગરમાં મુનિઓનો પ્રવેશ બંધ કરી દીધો છે. પરંતુ તમારા કુળમાં પરંપરાથી આ ધર્મ ચાલ્યો આવે છે કે પુત્રને રાજ્ય દઈ તપોવનમાં આત્માની સેવા કરવી. તું ક્યારેય ઘરની બહાર નીકળી શકે, એટલું તું શું આ મંત્રીઓના નિશ્ચયથી જાણી નથી શક્યો? આ કારણે જ નીતિના જાણવાવાળા મંત્રીઓએ તારા ભ્રમણ આદિની વ્યવસ્થા આ ભવનની અંદર કરી રાખી છે.

ત્યારપછી વસંતલતા ધાય દ્વારા નિરુપિત આખું વૃત્તાંત સાંભળી, સુકોશલ શીઘ્રતાથી મહેલના અગ્રભાગમાં નીચે ઉતર્યો અને છત્ર, ચામરાદિ રાજચિહ્નોને છોડી કમળ જેવો કોમળ કાંતિને ધારણ કરવાવાળા પગે જ ચાલી નીકળ્યા. આ રીતે પરમ ઉત્કંઠા સાથે સુકોશલ રાજકુમાર પિતા પાસે પહોંચ્યો. તેના જે છત્રાદિ ધારણ કરવાવાળા સેવક હતા તે બધા વ્યાકુળ ચિત્ત થઈ ગભરાઈને તેની પાછળ દોડ્યા. કુમારે જઈને તુરત જ પ્રાસુક વિશાળ તથા ઉત્તમ શિલાતલ પર બિરાજમાન પોતાના પિતા કીર્તિધર મુનિરાજને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી. ત્યારે સુકોશલની આંખમાં આંસુ ભરેલ હતા અને તેની ભાવનાઓ ઉત્તમ હતી. તેણે બન્ને હાથ જોડી મસ્તક પર લગાડ્યા અને ઘુંટણ તથા મસ્તકથી પૃથ્વીને સ્પર્શ કરતાં ઘણા પ્રેમથી તેમના ચરણોમાં નમસ્કાર કર્યા. તે હાથ જોડી મુનિરાજ પાસે બેસી ગયો. પોતાના ઘરે મુનિરાજનો તિરસ્કાર થવાથી તેને શરમ આવી રહી હતી.

તેણે મુનિરાજને કીધું કે “જેવી રીતે અગ્નિની જ્વાલાઓથી વ્યાપ્ત ઘરમાં સૂતેલા મનુષ્યોને તીવ્ર ગર્જનાથી યુક્ત મેઘોનો સમૂહ જગાડી દે છે તે રીતે જન્મ-મરણરૂપી અગ્નિથી પ્રજ્વલિત આ સંસારરૂપી ઘરમાં હું મોહરૂપી નિદ્રાના આલિંગનથી ઊંઘી રહ્યો હતો ત્યારે હે પ્રભો! આપે મને જગાડ્યો. આપ પ્રસન્ન થાઓ તથા આપે સ્વયં જે દીક્ષા ધારણ કરી છે તે મને પણ આપો. હે ભગવન્! મને પણ આ સંસારના વ્યસનરૂપી સંકટથી બહાર કાઢો.” તે નીચું મુખ કરી પિતા મુનિરાજને આ વાત કહી રહ્યો હતો ત્યાં તો સમસ્ત સામંત ત્યાં આવી પહોંચ્યા. સુકોશલની સ્ત્રી વિચિત્રમાલા

વૈરાગી સુકોશલ પિતા કીર્તિધર મુનિ પાસે જઈ દીક્ષા અંગીકાર કરે છે.

પણ ગર્ભને ધારણ કરતી વિષાદભરી અંત:પુરની સ્ત્રીઓ સાથે ત્યાં આવી ગઈ. સુકોશલને દીક્ષાની સન્મુખ જાણીને અંત:પુરથી એક સાથે ભ્રમરના જેવો કોમળ રડવાનો અવાજ આવ્યો.

ત્યારબાદ સુકોશલે કહ્યું કે “જો વિચિત્રમાલાના ગર્ભમાં પુત્ર છે તો મેં તેને રાજ્ય આપ્યું.” આ રીતે કહીને તેણે નિ:સ્પૃહ થઈ આશારૂપી પાશને છેદી, સ્નેહરૂપી પિંજરાને બાળી, સ્ત્રીરૂપી બેડી તોડી, રાજ્યને તૃણ સમ છોડી, અલંકારોનો ત્યાગ કરી, અંતરંગ-બહિરંગ બન્ને પ્રકારના પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી, પર્યાકાસનમાં બેસી, કેશોનો લોચ કરી પિતા પાસે મહાવ્રત ધારણ કર્યાં. દૃઢ નિશ્ચયી તે શાંતચિત્તે પિતાની સાથે વિહાર કરવા લાગ્યો. જ્યારે તેઓ વિહારને યોગ્ય પૃથ્વી પર ભ્રમણ કરતા હતા ત્યારે પગના લાલ-લાલ કિરણોથી એવું લાગતું હતું કે જાણે કમળોનો ઉપહાર પૃથ્વીને ચડાવતા હોય. લોકો તેમને આશ્ચર્યભર્યા નેત્રથી જોતા હતા.

મિથ્યાદૃષ્ટિ તથા પાપ કરવામાં તત્પર રહેવાવાળી સહદેવી (તેની માતા) આર્તધ્યાનથી મરીને તિર્યચ યોનિમાં ઉત્પન્ન થઈ. પિતા-પુત્ર આગમાનુકૂલ વિહાર કરતા હતા. તેઓ વિહાર કરતાં કરતાં જ્યાં સૂર્ય અસ્ત થઈ જાય ત્યાં રોકાઈ જતા હતા. ત્યારપછી દિશાઓને મલિન કરતો વર્ષાકાળ આવી ગયો. કાળા-કાળા વાદળોના સમૂહથી વ્યાપ્ત આકાશ એવું લાગતું હતું જાણે ઘણા લીપી દીધું હોય. જેના પર ભ્રમર ગુંજારવ કરતા હોય એવી કદમ્બની મોટી મોટી શાખાઓ એવી લાગતી હતી કે જાણે તેઓ વર્ષાકાળરૂપી રાજાના યશોગાન કરતી હોય ! આકાશતળથી અખંડ જલધારા વરસી રહી હતી ત્યારે એવું લાગતું હતું કે જાણે આકાશતળ પિંગળી પિંગળીને વડી રહ્યું છે અને પૃથ્વીમાં લીલું ઘાસ ઉગી ગયું છે. તે એવું લાગતું હતું કે પૃથ્વીએ સંતોષથી ઘાસરૂપી ઓઢણી પહેરી છે. જેવી રીતે અતિશય દુષ્ટ મનુષ્યનું ચિત્ત ઉંચ-નીચ બધાને સમાન કરી દે છે, તે જ રીતે વેગથી વહેવાવાળા જલના પુરે ઉંચી-નીચી સમસ્ત ભૂમિને સમાન કરી દીધી હતી. વિજળીનું તેજ જલ્દી જલ્દી બધી દિશાઓમાં ફરી રહ્યું હતું, તેથી એવું લાગતું હતું કે આકાશના નેત્રો કેટલા અંશે જળથી ભરાઈ ગયા છે અને કેટલા અંશે ભરાણા નથી તે જોઈ રહ્યા છે. અનેક પ્રકારના તેજને ધારણ કરવાવાળા ઈન્દ્રધનુષથી આકાશ એવું સુશોભિત હતું કે અત્યંત ઉંચા સુંદર તોરણોથી સુશોભિત થઈ ગયું હોય ! સદા (દયા) અનુકંપાના પાલનમાં તત્પર રહેવાવાળા દિગંબર મુનિરાજે પ્રાસુક સ્થાન પામી ચાતુર્માસ વ્રતનો નિયમ લીધેલો હતો. જે શક્તિ અનુસાર અનેક પ્રકારના વ્રત-નિયમ-આખડી આદિ ધારણ કરતા હતા તથા સદા

સાધુઓની સેવામાં તત્પર રહેતા હતા એવા શ્રાવકોએ દિગ્વ્રત ધારણ કર્યું હતું. આ રીતે મેઘોથી યુક્ત વર્ષાકાળ આવવાથી આગમાનુકૂલ આચારને ધારણ કરવાવાળા બન્ને પિતા-પુત્ર નિર્ઘ્ન સાધુ કીર્તિધર મુનિરાજ અને સુકોશલ મુનિરાજ ઇચ્છાનુસાર વિહાર કરતાં-કરતાં તે સ્મશાનભૂમિમાં—જે વૃક્ષોના અંધકારથી ગંભીર હતી, અનેક સર્પાદિ જંતુઓથી વ્યાપ્ત હતી, પહાડની નાની નાની શાખાઓથી દુર્ગમ હતી, ભયંકર જીવોને પણ ભય ઉત્પન્ન કરવાવાળી હતી, કાક, ગીધ, રીંછ, શ્રૃંગાલ આદિના શબ્દોથી જે ભયંકર ભાસતી હતી. જ્યાં અર્ધા બળેલાં મડદાં પડ્યા હતા, જે ભયંકર હતું, જ્યાંની ભૂમિ ઉંચી—નીચી હતી, જ્યાં ચરબીની અત્યંત સડેલી વાસથી તીક્ષ્ણ વાયુ ઘણા વેગથી વહી રહ્યો હતો, જે અદૃહાસયુક્ત કરતાં ભયંકર રાક્ષસો અને વેતાળોથી યુક્ત હતું તથા જ્યાં તૃણોનો સમૂહ અને લતાઓની જાળથી મોટાં મોટાં વૃક્ષ પરિબદ્ધ—વ્યાપ્ત હતાં. એક સાથે વિહાર કરતા એવા ધીરવીર પિતા-પુત્ર બન્ને મુનિરાજ વિશાળ સ્મશાનમાં તપરૂપી ધનના ધારક ઉજ્જવલ મનથી યુક્ત અષાઠ સુદ્ધ પૂર્ણિમાના દિવસે અનાયાસ જ આવી ગયા. બધા પ્રકારની સ્પૃહાથી રહિત બન્ને મુનિરાજ જ્યાં પાંદડા પડવાથી પાણી પ્રાસુક થઈ ગયું હતું એવા તે સ્મશાનમાં એક વૃક્ષની નીચે ચાર માસના ઉપવાસ ધારણ કરી બિરાજમાન થઈ ગયા હતા. તે બન્ને મુનિરાજ ક્યારેક પર્યકાસનમાં બિરાજમાન હતા. ક્યારેક કાયોત્સર્ગ ધારણ કરતા હતા અને ક્યારેક વીરાસન આદિ વિવિધ આસનોમાં અવસ્થિત રહેતા હતા. આ રીતે તેમણે વર્ષાકાળ વ્યતીત કર્યો. કાર્તિકમાસની પૂર્ણિમા વ્યતીત થયા પછી તે તપસ્વીજન તે સ્થાનથી વિહાર કરવા ઉદ્યત થયા.

ત્યારપછી જેનો ચાતુર્માસોપવાસનો નિયમ પૂર્ણ થઈ ગયો એવા તે બે મુનિરાજ આગમાનુકૂલ ગતિથી ગમન કરતા પારણાના નિમિત્તે નગરમાં જવા ઉદ્યત થયા. તે જ સમયે એક વાઘણ જે પૂર્વભવમાં સુકોશલમુનિની માતા સહદેવી હતી, તેમને જોઈને ક્રોધે ભરાઈ ગઈ તેની લોહીથી લાલ-લાલ દેખાય તેવી વિખરાયેલ જટાઓ ધ્રુજી રહી હતી, તેનું મુખ ડાઢોથી ભયંકર હતું, પીળા-પીળા નેત્ર ચમકી રહ્યાં હતાં, તેની ગોળ પૂંછડી મસ્તકથી ઉપર આગળ આવી ગઈ હતી, નખો દ્વારા પૃથ્વી ખોદતી હતી, ગંભીર હુંકાર કરતી હતી. એવી લાગતી હતી કે જાણે ભારે શરીર ધારણ કરવાવાળી હોય. તે તેની લાલ લાલ જીભનો અગ્રભાગ લપલપાવી રહી હતી. તે દેદીપ્યમાન શરીરને ધારણ કરતી અને મધ્યાહ્નના સૂર્ય જેવી લાગતી હતી. ઘણીવાર કીડા કર્યા બાદ તેણે સુકોશલસ્વામીને લક્ષ્ય કરી ઉંચી છલાંગ મારી. સુંદર શોભાને ધારણ કરનાર બન્ને મુનિરાજ તેને છલાંગ મારતી જોઈ 'જો આ ઉપસર્ગથી બચીએ તો આહારપાણી લેશું

સુકોશલની માતા જે આર્તધ્યાન દ્વારા મરીને વાઘણ થઈ છે તે સુકોશલ મુનિના શરીરને ખાય છે.

કીર્તિધર મુનિરાજ કચ્છાણી તે વાઘણને ઉપદેશ આપે છે. વાઘણને પશ્ચાતાપ થાય છે.

અન્યથા નહીં' આ રીતે સાલંબ પ્રતિજ્ઞા લઈને નિર્ભય થઈ કાયોત્સર્ગમાં બેસી ગયા તે દયાહીન વ્યાઘ્રી (વાઘણ) સુકોશલ મુનિ ઉપર પડી અને નખો દ્વારા તેના મસ્તક આદિ અંગોને ખાતી પૃથ્વી પર આવી. તેણે તેમના સમસ્ત શરીરને ચીરી નાખ્યું, જેમાંથી લોહીની ધારાઓ છૂટતાં તેઓ એવા પહાડ જેવા લાગતા હતા જે ગેરૂ આદિ ધાતુઓથી મિશ્રિત પાણીના ઝરણાંવાળો હોય. ત્યાર પછી તે પાપિણી તેની સામે ઊભી રહી અનેક ચેષ્ટાઓ કરતી તેને ખાવા લાગી. ગૌતમસ્વામી રાજા શ્રેણિકને કહે છે કે 'હે શ્રેણિક! મોહની ચેષ્ટા તો જુઓ. જ્યાં માતા જ પ્રિય પુત્રના શરીરને ખાય છે ત્યાં આનાથી વધારે કષ્ટની કઈ વાત હોય? કે બીજા જન્મમાં મોહિત થઈ બાંધવજન જ અનર્થકારી શત્રુતાને પ્રાપ્ત કરે છે.

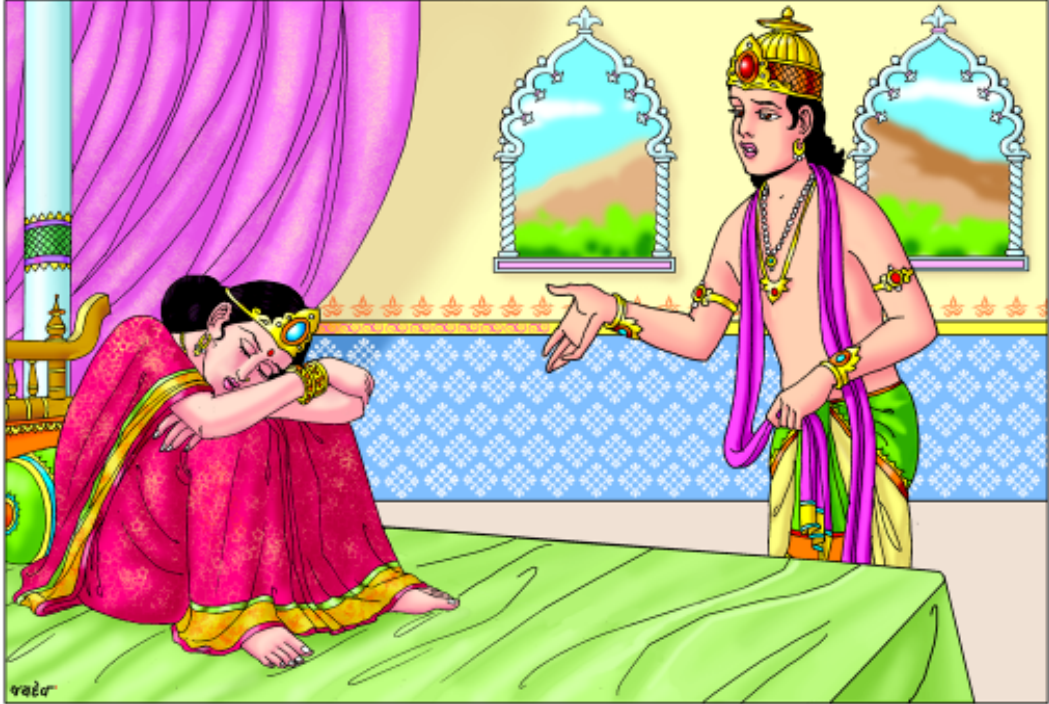
તદનન્તર મેરુ સમાન સ્થિર અને શુક્લધ્યાનને ધારણ કરવાવાળા સુકોશલ મુનિને શરીર છૂટતાં પહેલાં કેવળજ્ઞાન થઈ ગયું અને ૫૦૦ ધનુષ ઉપર સ્વસ્થ શરીરયુક્ત થઈ ગયા અને અંતઃકૃત કેવલી થઈ સિદ્ધદશા પ્રાપ્ત કરી. સુર અને અસુરોએ ઈન્દ્રની સાથે આવી ઘણા હર્ષથી દિવ્ય પુષ્પાદિ સંપદા દ્વારા તેમના શરીરની પૂજા કરી. સુકોશલના પિતા કીર્તિધર મુનિરાજે પણ તે વ્યાઘ્રીને મધુર શબ્દોથી સંબોધન કર્યું જેથી તે સંન્યાસ ગ્રહણ કરી સ્વર્ગે ગઈ. ત્યાર પછી તે જ સમયે કીર્તિધર મુનિરાજને પણ કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. સુર અને અસુર કેવળજ્ઞાનની મહિમા કરીને તથા બન્ને કેવળીઓના ચરણોમાં નમસ્કાર કરી યથાયોગ્ય પોતપોતાના સ્થાનમાં ગયા. ગૌતમસ્વામી કહે છે કે 'જે પુરુષ સુકોશલસ્વામીના મહાત્મ્યને વાંચે છે, તે ઉપસર્ગથી રહિત થઈ ચિરકાળ સુધી સુખેથી જીવે છે.

ઉપસર્ગ વિજયી ભગવાન સુકોશલ મુનીન્દ્ર ભગવંતને કોટિ કોટિ વંદન.

ઉપસર્ગ વિજયી યશોધર મુનિરાજ

આજથી ૨૬૦૦ વર્ષ પહેલા આ ભારતવર્ષના રાજગૃહ નગરમાં રાજા શ્રેણિકનું રાજ્ય હતું. તેઓ બૌદ્ધધર્મી હતા. તેમનાં રાણી ચેલણા પ્રસિદ્ધ રાજા ચેટકની પુત્રી અને જૈનધર્મનાં દૃઢ શ્રદ્ધાવાન હતાં. તેઓ રાજાને અને આખી નગરીને બૌદ્ધધર્મી અને બૌદ્ધધર્મમાં પ્રવૃત્ત જોઈ તથા ક્યાંય જૈનધર્મનું નામનિશાન ન જોઈ બહુ દુઃખી થયા. આ વાતની રાજાને ખબર પડી. તે રાણીને દુઃખી જોઈ શકતા ન હતા. તેથી તેમણે રાણીની ઈચ્છાનુસાર જૈનધર્મની આરાધન કરવાની સંમતિ આપી. રાણી ચેલણાને

ચેલણા રાણી શ્રેણિક રાજાની નગરીમાં બૌદ્ધધર્મનો અધિક પ્રભાવ જોઈ ખૂબ ઉદાસ રહે છે. શ્રેણિક રાજા તેને જૈનધર્મનું પાલન કરવા નગરમાં જિનમંદિર બનાવવાની છૂટ આપે છે.

ચેલણા રાણી રાજગૃહ નગરમાં જિનમંદિરનું નિર્માણ કરી જિનેન્દ્રદેવની ભક્તિ કરે છે.

જૈનધર્મની ભાવસહ આરાધના કરતી જોઈ આખા મહેલમાં જ નહીં પરંતુ નગરમાં જૈનધર્મનો પ્રભાવ વધવા લાગ્યો. અનેક જિનમંદિરો બનતાં ગયાં.

(આ કથા વિસ્તૃતરૂપે 'લઘુ જૈન પૌરાણિક કથા ભાગ-૧ ની કથા નં. ૨ પૃષ્ઠ ૨૪ ઉપર છે. પાઠક ત્યાંથી વિસ્તૃત કથા જોઈ શકશે.)

ત્યારપછી બૌદ્ધ સાધુઓને ખબર પડી કે રાણી ચેલણા જૈનધર્મનાં પરમ ભક્ત છે, રાજમહેલને તેણે જૈનધર્મનો પરમ ભક્ત બનાવી દીધો છે, અને નગર તથા દેશમાં જૈનધર્મની પ્રભાવનાર્યે ભરપૂર પ્રયત્ન કરે છે. તેઓ શીઘ્ર દોડતા દોડતા રાજા શ્રેણિક પાસે આવ્યા અને ક્રોધમાં આવી મહારાજ શ્રેણિકને કહેવા લાગ્યા—

રાજન્! અમે સાંભળ્યું છે કે રાણી ચેલણા જૈનધર્મની પરમ ભક્ત છે. તે બૌદ્ધધર્મને એક ધૃણિત ધર્મ માને છે. બૌદ્ધધર્મને નીચો પાડવા તે પૂરો પ્રયત્ન કરી રહી છે—જો આ વાત સત્ય હોય તો આપ શીઘ્ર જ તેના પ્રતિકારાર્યે કોઈ ઉપાય વિચારો નહીં તો ઘણા અનર્થની સંભાવના છે.

બૌદ્ધસાધુઓ રાજગૃહી નગરીમાં જૈનધર્મના વધતા પ્રભાવથી નારાજ થઈ રાજા શ્રેણિકને ફરિયાદ કરે છે.

બૌદ્ધગુરુઓના આવા વચનો સાંભળી રાજાએ બીજો તો કોઈ જવાબ ન આપ્યો. માત્ર એટલું જ કીધું—પૂજ્યવરો ! રાણીને હું ખૂબ સમજાવી ચૂક્યો, તેમના ધ્યાનમાં કોઈ વાત આવતી નથી. કૃપા કરી આપ જ તેની પાસે જાઓ અને તેમને સમજાવો. જો તમે આ વાતમાં વિલંબ કરશો તો યાદ રાખજો કે હવે બૌદ્ધધર્મની ઘણી હાનિ થશે. અવશ્ય રાણી બૌદ્ધધર્મને ઉડાવવા પૂરેપૂરો પ્રયત્ન કરી રહ્યાં છે. મહારાજના આવા વચનોથી બૌદ્ધગુરુઓના ચિત્ત પર કાંઈક શાંતિનો પ્રભાવ પડ્યો. તેમને આ વાત તો સર્વથા બેસી ગઈ કે ચાલો રાજા તો બૌદ્ધધર્મનો ભક્ત છે અને તેમણે શીઘ્ર રાજાને કહ્યું—

રાજન્ ! આપ ખેદ ન કરો. અમે હમણાં રાણીને સમજાવીએ છીએ. અમારે માટે આ વાત ક્યાં મુશ્કેલ છે કેમ કે અમે પિટકત્રય આદિ અનેક ગ્રંથોના ભલી પ્રકારે જાણકાર છીએ. અમારી જિહ્વા સદા અનેક શાસ્ત્રોનું રંગસ્થલ બની રહે છે અને બીજી પણ વિદ્યાઓના અમે પારગામી છીએ. એમ કહીને તેઓ શીઘ્ર રાણી ચેલણા પાસે આવ્યા અને આ રીતે ઉપદેશ દેવા લાગ્યા—

ચેલને ! અમે સાંભળ્યું છે કે તમે જૈનધર્મને પરમ પવિત્ર ધર્મ સમજો છો અને બૌદ્ધધર્મની ઘૃણા કરો છો ? તો આપનો તે વિચાર સર્વથા અયોગ્ય છે. આપ આ વાત નિશ્ચયથી સમજો કે સંસારમાં જીવોનું હિત કરવાવાળો હોય તો તે બૌદ્ધધર્મ જ છે. જૈનધર્મથી કદાપિ જીવોનું કલ્યાણ નથી થતું. આ જેટલા જૈન(દિગમ્બર)મતના અનુયાયી સાધુ છે તે પશુ જેવા છે કેમ કે જે રીતે પશુ નગ્ન રહે છે તે રીતે તેઓ પણ નગ્ન રહે છે. આહાર ન મળવાથી પશુ જેમ ઉપવાસ કરે છે તેવી જ રીતે તેઓ પણ આહારના અભાવથી ઉપવાસ કરે છે અને તેઓ પશુઓ જેવા અવિચારી અને જ્ઞાન વિજ્ઞાનથી રહિત છે.

હે રાણી ! દિગંબર સાધુ જેમ આ ભવમાં દીન અને દરિદ્રી રહે છે તેમ આવતા જન્મમાં પણ તેની એ જ દશા હોય છે. આવતા જન્મમાં પણ તેને વસ્ત્ર અને ભોજનની પ્રાપ્તિ થતી નથી. વર્તમાનમાં જે દિગમ્બર મુનિ ક્ષુધા, તૃષ્ણા આદિથી વ્યાકુળ દેખાય છે તે આગલા જન્મમાં પણ નિયમથી એવા જ વ્યાકુળ રહેશે. આમાં કોઈ સંદેહ નથી.

હે રાણી ! ક્ષેત્રમાં બી વાવવાથી તેને અનુરૂપ ફળ ઉત્પન્ન થાય છે તેવી રીતે સમસ્ત સંસારી જીવોની દશા છે તે જેવાં કર્મ કરે તેને નિયમથી તેવું જ ફળ મળે છે. યાદ રાખો, જો તમે આ ભિક્ષુક, દરિદ્ર દિગંબર મુનિઓની સેવા સુશ્રુષા કરશો તો તમે

પણ તેમની જેમ પરભવમાં દરિદ્ર અને ભિક્ષુક થશો. માટે અનેક પ્રકારના ભોગ ભોગવવાવાળા વસ્ત્ર આદિ પદાર્થોથી સુખી બૌદ્ધ સાધુઓની આપ ભક્તિપૂર્વક સેવા કરો. અમને જ તમારા હિતૈષી માનો. જેથી પરભવમાં પણ આપને અનેક પ્રકારના ભોગ મળશે. પતિવ્રતે ! હવે આપે શીઘ્ર જ પોતાના ચિત્તમાંથી જૈન મુનિઓની ભક્તિ કાઢવી તે જ યોગ્ય છે. બુદ્ધિમાન લોક કલ્યાણમાર્ગી હોય છે. સાચો કલ્યાણકારી માર્ગ ભગવાન બુદ્ધનો જ છે. બૌદ્ધ ગુરુઓનો આવો ઉપદેશ સાંભળી રાણી ચેલણાથી રહેવાયું નહીં અને ઘણી ગંભીરતા તથા સભ્યતાથી એણે શીઘ્ર પૂછ્યું—

બૌદ્ધગુરુઓ ! આપનો ઉપદેશ મેં સાંભળ્યો, પરંતુ એક વાતની શંકા રહી ગઈ કે આપ કેવી રીતે જાણો છો કે દિગંબર મુનિઓની સેવાથી પરભવમાં કલેશ ભોગવવો પડે, દીન દરિદ્રી થવું પડે અને બૌદ્ધ ગુરુઓની સેવાથી મનુષ્ય પરભવમાં સુખી થાય છે આ બધું આપ મને જલદી કહો.

રાણીનાં વચન સાંભળી બૌદ્ધગુરુઓએ કહ્યું : ચેલણે ! તમારે આ વાતમાં શંકા ન કરવી જોઈએ. અમે સર્વજ્ઞ છીએ. પરભવની વાત કહેવી તે અમારે માટે કોઈ મોટી વાત નથી. અમે આખી દુનિયાની વાત કહી શકીએ છીએ. બૌદ્ધગુરુઓના આવા વચન સાંભળી રાણી ચેલણાએ કહ્યું—બૌદ્ધગુરુઓ, જો આપ અખંડજ્ઞાનના ધારક સર્વજ્ઞ છો તો હું આપને ભક્તિપૂર્વક ભોજન કરાવી આપનો મત ગ્રહણ કરીશ. આપ આ વિષયમાં જરાપણ સંદેહ ન કરશો.

રાણીના મુખથી આ વચન સાંભળી બૌદ્ધગુરુઓને પરમ સંતોષ થઈ ગયો. હર્ષિત ચિત્ત થઈ તેઓ શીઘ્ર મહારાજ પાસે આવ્યા અને બધા સારા સમાચાર મહારાજને આપ્યા. બૌદ્ધગુરુઓ પાસેથી રાણીના આ રીતના વિચાર સાંભળી મહારાજ પણ અતિ પ્રસન્ન થયા. તેને પણ પૂરો વિશ્વાસ થઈ ગયો કે હવે રાણી જરૂર બૌદ્ધ બની જશે અને રાણીની વિધવિધ પ્રશંસા કરતાં મહારાજ શીઘ્ર તેમની પાસે ગયા અને મોઢા પર જ તેમની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા—

પ્રિયે ! આજ તમે ધન્ય છો કે ગુરુના ઉપદેશથી તમે બૌદ્ધધર્મ ધારણ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. શુભે ! તમે ધ્યાન રાખો, બૌદ્ધધર્મથી વધારે દુનિયામાં કોઈ ધર્મ હિતકારી નથી. આજ તમારો જન્મ સફળ થયો હવે તમને જે ચીજની અભિલાષા હોય તે તુરત કહો. હું હમણા જ તે પૂર્ણ કરવા તૈયાર છું તથા તેમ કહેતાં રાણી ચેલણાને મહારાજે ઉત્તમોત્તમ પદાર્થ બનાવવાની શીઘ્ર આજ્ઞા કરી દીધી.

મહારાજની આજ્ઞા મળતાં જ રાણી ચેલણાએ તુરંત જ ભોજન બનાવવાનું શરૂ કરી દીધું. લાડુ, ખાજા આદિ ઉત્તમોત્તમ પદાર્થો તત્કાળ તૈયાર થઈ ગયા. જ્યારે મહારાજાએ જોયું કે ભોજન તૈયાર છે તો શીઘ્ર તેમણે ઘણા વિનયથી ગુરુઓને બોલાવવા મોકલી દીધા અને રાજમહેલમાં તેમના બેસવાના સ્થાનનો પણ પ્રબંધ કરાવી દીધો.

ગુરુગણ એમ જ વિચારતા બેઠા હતા કે ક્યારે નિમંત્રણ આવે અને અમે રાજમહેલે ભોજન માટે જઈએ. જેવું નિમંત્રણ, સમાચાર મળ્યા કે શીઘ્ર બધાએ પોતાના વસ્ત્ર પહેર્યા અને રાજમહેલ તરફ ચાલ્યા.

જ્યારે તેમને રાજમહેલમાં પ્રવેશ કરતાં રાણી ચેલણાએ જોયા તો તેમનું ઘણું સન્માન કર્યું અને તેમના ગુણોની પ્રશંસા કરી અને જ્યારે તે બૌદ્ધગુરુઓ પોતપોતાના સ્થાને બેસી ગયા તો રાણી ચેલણાએ નમ્રતાપૂર્વક તેમના પગ ધોવડાવ્યા તથા તેમની સામે ઉત્તમોત્તમ સુવર્ણથાળ મૂકી અનેક પ્રકારના લાડવા, ખીર, શ્રીખંડ, રાજાઓને ખાવાયોગ્ય ભાત, મગના લાડવા ઈત્યાદિ સ્વાદિષ્ટ પદાર્થો પીરસી દીધા અને જમવા માટે પ્રાર્થના કરી.

રાણીની પ્રાર્થના સાંભળીને ગુરુઓએ ભોજન કરવાનો આરંભ કરી દીધો. ક્યારેક ખીર ખાય તો ક્યારેક લાડવા પર તૂટી પડે. ભોજનને ઉત્તમ તથા સ્વાદિષ્ટ સમજી તે મનમાં ને મનમાં અતિ પ્રસન્ન થવા લાગ્યા ને વારંવાર રાણીની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. જ્યારે રાણીએ બૌદ્ધગુરુઓને ભોજનમાં અતિ મગ્ન જોયા તો શીઘ્ર પોતાની પ્રિય દાસીને બોલાવી અને આજ્ઞા કરી કે તું અત્યારે રાજમહેલના દરવાજા પર જા અને ગુરુઓના ડાબા પગની મોજડી લાવી જલદી તેના નાના નાના ટુકડા કરી મને આપ.

રાણીની આજ્ઞા થતાં જ દૂતી ચાલી ગઈ અને મોજડી લાવી ઝીણા ઝીણા કટકા કરી રાણીને આપી દીધા અને તરત જ છાશમાં નાખી દીધા અને ખૂબ મસાલો તેમાં ભેળવી જલદી ગુરુઓને પીરસી દીધું.

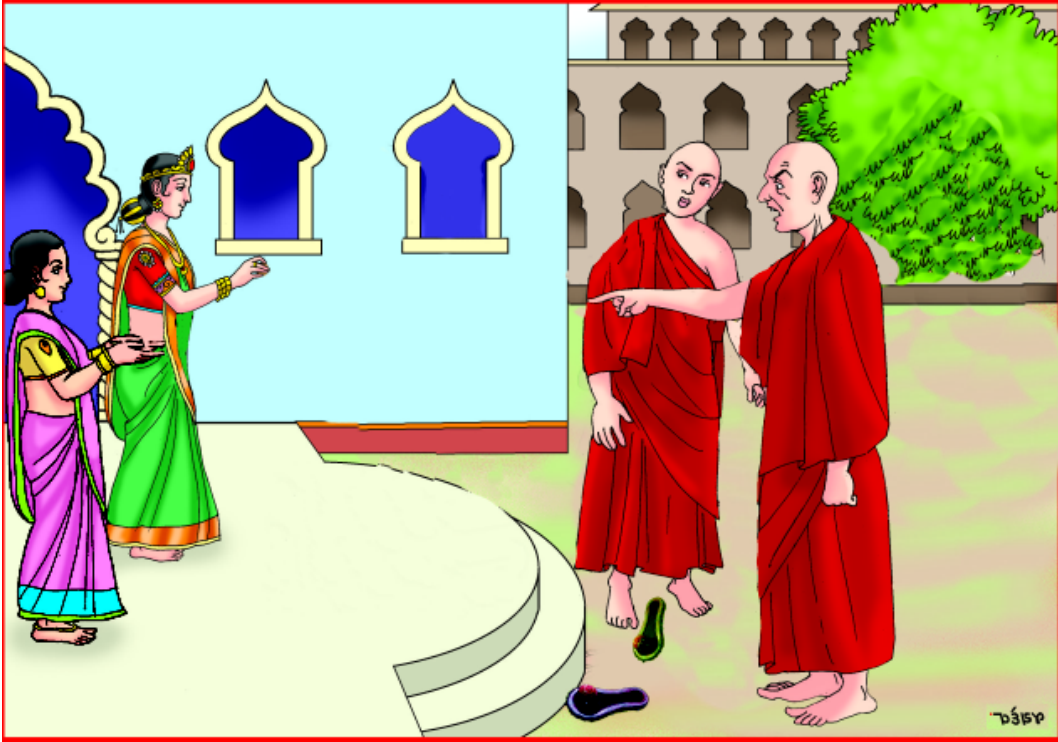
જે વખતે મધુર ભોજનથી તેઓ કંટાળી ગયા ત્યારે તેમને લાગ્યું કે આ કોઈ અદ્ભુત ચટપટી વસ્તુ હશે. શીઘ્ર તેઓ છાશમિશ્રિત તે ટુકડાઓ ખાઈ ગયા. ભોજનના અંતે રાણી દ્વારા અપાયેલ તાંબુલ, એલચી વગેરે મુખવાસ ખાઈને તે સર્વે રાણી પાસે આવીને ઉપદેશ દેવા લાગ્યા કે સુંદરી, તારી પ્રાર્થનાથી અમે સર્વેએ રાજમહેલમાં આવીને ભોજન કર્યું છે. હવે તમે શીઘ્ર બૌદ્ધધર્મને ધારણ કરીને પોતાના

આત્માને બૌદ્ધધર્મની કૃપાથી પવિત્ર બનાવો. હવે તમારે જૈનધર્મ સાથેનો સંબંધ સર્વથા છોડી દેવો જોઈએ.

બૌદ્ધગુરુઓનો આ ઉપદેશ સાંભળી રાણીએ વિનયથી કહ્યું કે શ્રી ગુરુઓ તમે તમારા સ્થાને જઈને બિરાજો હું જાતે આવીશ અને ત્યાં જ બૌદ્ધધર્મને ધારણ કરીશ. આ બાબતે આપ જરાપણ સંદેહ ન કરો. રાણી ચેલણાના આવા વિનયયુક્ત વચનો સાંભળી તે બધા ગુરુઓ ઘણા પ્રસન્ન થયા અને પોતાના મઠ તરફ જવા લાગ્યા.

જ્યારે તે દરવાજા પર આવ્યા તો તેમણે ડાબા પગની મોજડી ન જોઈ તો તે લોકો ગભરાઈ ગયા. અરસ-પરસ એકબીજાના મોઢા જોવા લાગ્યા. આમ તેમ થોડી શોધ કરી પછી રાણી પાસે આવ્યા અને મોજડી વિષે કહ્યું અને રાણીને ધમકાવવા લાગ્યા કે ગુરુઓ સાથે તમારે આવી મશકરી ન કરવી જોઈએ.

બૌદ્ધગુરુઓનું આવું ચરિત્ર જોઈ રાણી હસવા લાગી. તેમણે શીઘ્ર ઉત્તર આપ્યો—ગુરુઓ, આપ તો એમ કહેતા હતા કે અમે સર્વજ્ઞ છીએ, તો આપનું

ચેલણા રાણી રાજમહેલમાં જમવાનું નિમંત્રણ આપી સાધુઓના સર્વજ્ઞપણાના અભિમાનને પડકારે છે.

સર્વજ્ઞપણું ક્યાં ગયું? તમે તમારા જ્ઞાનથી જાણી લ્યો કે તમારી મોજડી ક્યાં છે? રાણીના આવા વચન સાંભળી બૌદ્ધગુરુઓ વધારે ખીજાયા. તેમના મુખની પ્રસન્નતા તો ક્યાંય ચાલી ગઈ અને રાણીની સામે બીજું તો કાંઈ બહાનું ન કરી શક્યા પરંતુ લાચારીથી જવાબ આપવો પડ્યો—

સુંદરી! અમને એવું જ્ઞાન નથી કે અમે જાણી લઈએ કે અમારી મોજડી ક્યાં છે, કૃપા કરી આપ જ અમારી મોજડી બતાવો.

બૌદ્ધગુરુઓના એવા વચન સાંભળી ચેલણાનું શરીર ક્રોધથી ભભકી ઉઠ્યું. થોડા સમય પહેલાં જે પોતાના પવિત્ર ધર્મની નિંદા સાંભળી હતી તે નિંદાએ તેને વધારે ક્રોધિત કરી દીધી. બૌદ્ધગુરુઓને જવાબ દીધા વિના તેનાથી ન રહી શકાયું. તે કહેવા લાગી—બૌદ્ધગુરુઓ, જ્યારે તમે જૈનધર્મનું સ્વરૂપ જાણતા નથી તો તમારા માટે નિંદા કરવી સર્વથા અનુચિત હતી. વગર સમજયે બોલવાવાળા મનુષ્ય પાગલ કહેવાય છે. તમે લોકો ક્યારેય ગુરુપદને યોગ્ય નથી, પરંતુ ભોળા પ્રાણીઓના બંધક, અસત્યવાદી, માયાચારી અને પાપી છો.

રાણીના મુખે આવા કટુ વચનો સાંભળી બૌદ્ધગુરુઓ વારંવાર તેમને એ પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા કે કૃપા કરી આપ અમારી મોજડી આપી દો, જેથી અમે આનંદપૂર્વક અમારા પોતપોતાના સ્થાને ચાલ્યા જઈએ. આ પ્રમાણે બૌદ્ધગુરુઓની પ્રાર્થના વિશેષ લાગી ત્યારે રાણીએ કહ્યું—બૌદ્ધગુરુઓ આપની ચીજ આપની પાસે જ છે અને અત્યારે પણ આપની પાસે જ છે. આપ વિશ્વાસ રાખો, આપની ચીજ બીજા કોઈ પાસે નથી. રાણીનાં આવા વચન સાંભળી બૌદ્ધગુરુઓ ખૂબ ખીજાયા તેઓ ખીજાઈને રાણીને કહેવા લાગ્યા—

રાણી! તમે આ શું કહો છો? અમારી ચીજ અમારી પાસે છે તો એ તો બતાવો કે તે ચીજ ક્યાં છે? શું અમે ચાવી ગયા? તમારે સાધુઓ સાથે આવો વ્યવહાર ન કરવો જોઈએ. ગુરુઓના આવા વચન સાંભળી રાણીએ જવાબ આપ્યો—

ગુરુઓ, તમે ગભરાવ નહીં. તમારી ચીજ તમારી પાસે જ છે તે હું હમણાં જ કાઢીને દઉં છું. રાણીના આ વચનોએ બૌદ્ધ સાધુઓને બુદ્ધિહીન કરી દીધા. તેઓ વારંવાર વિચારવા લાગ્યા કે રાણી આ શું વાત કહે છે? આ શું વાત થઈ ગઈ? લાગે છે કે આ નિર્દય રાણીએ આપણને મોજડીનું જ ભોજન કરાવી દીધું છે, એવો વિચાર આવતાં તેમને તુરત જ ઉલટી થઈ ગઈ. પછી તો શું હતું. મોજડીના ટુકડા હજી તેમના પેટમાં જ હતા. જેવા તેઓએ ઉલટીમાં મોજડીના ટુકડા જોયા તેમના હોશ-કોશ ઉડી

ગયા ! હવે તેઓ વારંવાર રાણીની નિંદા કરવા લાગ્યા. રાણી દ્વારા કરેલા પરાજયથી લજ્જિત થઈ અને રાજમહેલમાં અતિ અનાદર પામી તે ચુપચાપ પોતપોતાના સ્થાને ચાલ્યા ગયા. રાણીની સામે તેના જ્ઞાનનું કાંઈ જ ન ચાલ્યું.

થોડા સમય બાદ તે રાજગૃહીમાં એક વિશાળ બૌદ્ધ સાધુઓનો સંઘ આવ્યો. સંઘના આગમનના સમાચાર અને પ્રશંસાની વાત મહારાજના કાને આવી. મહારાજ અતિ પ્રસન્ન થઈ શીઘ્ર રાણી ચેલણા પાસે ગયા અને તે સાધુઓની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા—

પ્રિયે ! મનોહરે ! અમારા ગુરુ અતિશય જ્ઞાની છે. તપની ઉત્કૃષ્ટ શોભાને પ્રાપ્ત છે. આખો સંસાર તેમના જ્ઞાનમાં ઝળકે છે અને પરમ પવિત્ર છે. જ્યારે કોઈ તેમને કોઈ પ્રકારના પ્રશ્ન કરે તો તે ધ્યાનમાં લીન હોવાના કારણે ઘણી મુશ્કેલીથી તેનો જવાબ આપે છે. વાસ્તવિક તત્વોના ઉપદેશક છે અને દેદીપ્યમાન શરીરથી શોભિત છે. મહારાજના મુખેથી આ પ્રકારે બૌદ્ધ સાધુઓની પ્રશંસા સાંભળી રાણી ચેલણાએ વિનયપૂર્વક ઉત્તર દીધો—

કૃપાનાથ ! જો આપના ગુરુ એવા પવિત્ર અને ધ્યાની છે તો કૃપા કરી મને પણ તેમનાં દર્શન કરાવો. આવા પવિત્ર મહાત્માઓના દર્શનથી હું પણ પોતાનો જન્મ પવિત્ર કરીશ. આપ તે વાતનો વિશ્વાસ રાખજો કે જો મારી નજરમાં બૌદ્ધધર્મનું સાચાપણું જામી ગયું અને તે સાચા નીકળ્યા તો હું તત્કાળ બૌદ્ધધર્મ ધારણ કરી લઈશ. મને તે વાતનો કોઈ આગ્રહ નથી કે હું જૈનધર્મની ભક્ત બની રહું, પરંતુ વગર પરીક્ષાએ બીજાના કથનમાત્રથી હું જૈનધર્મનો પરિત્યાગ નહીં કરી શકું કેમ કે હેયોપાદેયના જાણકાર જે મનુષ્ય વગર સમજે વિચારે બીજાના કથનમાત્રથી ઉત્તમમાર્ગને છોડી બીજા માર્ગ પર ચાલે છે તે શક્તિહીન મૂર્ખ કહેવાય છે અને કોઈપણ પ્રકારે તે પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરી શકતો નથી.

મહારાણીના આવા નિષ્પક્ષ વચનોથી મહારાજને એમ થયું કે રાણીનું ચિત્ત બૌદ્ધધર્મ પ્રતિ ખેંચાય છે. રાણીના કથનાનુસાર તેમણે શીઘ્ર મંડપ તૈયાર કરાવ્યો અને તે મંડપ ગામની બહાર જોતજોતામાં તૈયાર થઈ ગયો. મંડપ તૈયાર થયા બાદ બૌદ્ધગુરુઓએ મંડપમાં સમાધિ લગાડી. દૃષ્ટિ બંધ કરી, શ્વાસ રોકીને લાકડાના પૂતળાની જેમ બેસી ગયા. આ બાજુ રાણીને આ વાતની ખબર પડી. તે શીઘ્ર પાલખી તૈયાર કરાવી તેમના દર્શનાર્થે આવી તથા બૌદ્ધગુરુ પાસેથી બૌદ્ધધર્મની બાબત જાણવા પ્રશ્ન કરવા લાગી.

મૌહ્ક સાધુઓને આભાસી ધ્યાન કરતા જોઈ ચેલણા ટાણી તેમનો ઢોંગ સમજી જાય છે.

રાણીનો પ્રશ્ન સારી રીતે સાંભળીને પણ, કોઈ બૌદ્ધગુરુએ જવાબ ન આપ્યો, પરંતુ પાસે એક બ્રહ્મચારી બેઠા હતા તેણે કહ્યું માત ! આ સમસ્ત સાધુવૃંદ આ સમયે ધ્યાનમાં લીન છે. સમસ્ત સાધુઓના આત્મા અત્યારે સિદ્ધાલયમાં બિરાજે છે. દેહયુક્ત પણ આ સમયે તે સિદ્ધ છે.

બ્રહ્મચારીના આવા વચનો સાંભળી રાણી ચેલણાએ કાંઈ જવાબ તો ન આપ્યો, તેમને માયાચારી સમજી, માયાને પ્રગટ કરવા શીઘ્ર મંડપમાં આગ લગાડી અને તે દૃશ્ય જોવા માટે એક બાજુ ઊભી રહી ગઈ અને થોડા સમય બાદ રાજમહેલમાં આવી ગઈ.

પછી શું હતું ! અગ્નિ સળગતાં જ બૌદ્ધગુરુઓનું ધ્યાન જાણે ક્યાં ચાલ્યું ગયું. થોડા સમય પહેલાં જે નિશ્ચલ ધ્યાનારૂઢ બેઠા હતા અને જેના આત્મા સિદ્ધાલયમાં બિરાજમાન હતા તે હવે આમ તેમ આકુળ-વ્યાકુળ થઈ દોડવા લાગ્યા અને રાણીએ આખું કૃત્ય મહારાજને જઈને સંભળાવ્યું.

મહારાજે રાણીની પાસે જઈને કહ્યું—

સુંદરી ! મંડપમાં જઈને તેં આ અતિ નિંદ્ર એવું નીચ કામ શા માટે કર્યું ? અરે ! જો તને બૌદ્ધધર્મ પર શ્રદ્ધા નહોતી, તું બૌદ્ધ સાધુઓને ઢોંગી સમજે છે તો તું એની ભક્તિ ન કર. આ ક્યું ડહાપણનું કામ હતું કે મંડપમાં આગ લગાડી તેં બિચારાઓના પ્રાણ લેવાની ઈચ્છા કરી ?

કાંતે ! તું પોતાને જૈની સમજી જૈનધર્મની ડીંગ મારે છે તે તારી ડીંગો સર્વથા નક્કામી લાગે છે કેમ કે સિદ્ધાંતમાં જૈન ધર્મ દયાપ્રધાન માનવામાં આવ્યો છે. દયા તેનું નામ છે. જેમાં એકેન્દ્રિયથી પંચેન્દ્રિય સુધી જીવોની પ્રાણરક્ષા કરવામાં આવે પરંતુ તારા આ દુષ્ટ વર્તાવથી તે દયામય ધર્મનું પાલન ક્યાંથી થાય ? તેં એકદમ પંચેન્દ્રિય જીવોના પ્રાણ વિઘાત માટે સાહસ કર્યું—આ મોટો અનર્થ કર્યો. હવે તારા માટે ‘અમે જૈની છીએ, અમે જૈન છીએ’ એ કહેવું આલાપ માત્ર છે.

ચેલણાએ કીધું કે હે દીનબંધો ! કોઈ બ્રહ્મચારીથી ખબર પડી કે બૌદ્ધગુરુઓના આત્મા અત્યારે મોક્ષમાં છે એમના શરીર ખોખલાં પડ્યાં છે. મેં તે જાણીને બૌદ્ધગુરુઓને હવે શારીરિક વેદના સહન ન કરવી પડે તેથી આગ લગાડી દીધી. આ વાતની આપને પણ ખબર છે કે જ્યાં સુધી આત્માનો શરીર સાથે સંબંધ છે ત્યાં સુધી અનેક પ્રકારના કષ્ટ ઉઠાવવા પડે છે. જેવો શરીરનો સંબંધ છૂટ્યો ત્યાં બધા પાપ દૂર થઈ જાય છે, પછી ક્યારેય આત્મા સાથે સંબંધ થતો નથી. નાથ ! શરીરના બળવાથી

સમસ્ત ગુરુ સિદ્ધ થઈ ગયા. જો તેમનું શરીર કાયમ રહેત તો તેમનો આત્મા સિદ્ધાલયમાંથી પાછો આવત અને સંસારમાં રહી અનેક દુઃખ ભોગવત કેમ કે સંસારમાં તો ઈન્દ્રિયજનિત દુઃખ ભોગવવામાં આવે છે તેનું પ્રધાન કારણ શરીર છે. આ વાત અનુભવસિદ્ધ છે કે એક ઈન્દ્રિયસુખથી અનેક જાતના કર્મોનું ઉપાર્જન થાય છે અને કર્મોના કારણે નરકાદિ ગતિઓમાં રખડવું પડે છે, જન્મ-મરણ આદિ વેદના ભોગવવી પડે છે. એટલે મેં તો તેમને સર્વથા દુઃખથી છોડાવવા માટે આવું કર્યું હતું.

નરનાથ! આપ સ્વયં વિચાર કરો કે શું મેં આમાં જૈનધર્મના વિરુદ્ધ અપરાધ કર્યો? પ્રભો! આપે આ બાબત જરાપણ દુઃખ ન કરવું જોઈએ. આપ નિશ્ચય સમજો કે તે બૌદ્ધગુરુઓનું ધ્યાન ન હતું. તેઓ ધ્યાનના બહાને ભોળા જીવોને ઠગે છે. મોક્ષ કોઈ સુલભ વસ્તુ નથી જે પ્રત્યેકને વાતવાતમાં મળી જાય. જો આવા સરળ-માર્ગથી મોક્ષ મળી જાય તો બહુ જલદી બધા જીવ સિદ્ધાલયમાં પહોંચી જાય. આપ વિશ્વાસ રાખો, મોક્ષપ્રાપ્તિની જે પ્રક્રિયા જિનાગમમાં વર્ણિત છે તે ઉત્તમ અને સુખપ્રદ છે. નાથ! હવે આપ આપનું ચિત્ત શાંત રાખો અને બૌદ્ધ સાધુઓને ઢોંગી સમજો.

રાણીના આવા યુક્તિપૂર્ણ વચનોથી મહારાજ અનુત્તર થઈ ગયા. તેઓ કાંઈ જવાબ ન આપી શક્યા પરંતુ ગુરુઓનો પરાભવ જોઈ તેમનું ચિત્ત શાંત ન થયું. પ્રતિદિન તેમના ચિત્તમાં તરંગો ઉઠતા હતા કે રાણીએ મોટો અપરાધ કર્યો છે. હું આને બૌદ્ધધર્મની ભક્ત અને સેવિકા ન બનાવું તો મારું નામ શ્રેણિક નહીં. આજે જે આ જિનેન્દ્રપૂજન અને ભક્તિ કરે છે તે જિનેન્દ્રને બદલે આને બુદ્ધદેવની ભક્તિ કરાવીશ. આ પ્રકારે અશુભકર્મના ઉદયથી અમુક દિવસો સુધી આવા જ સંકલ્પ-વિકલ્પ કરતા રહ્યા.

એક વખત મહારાજને શિકાર કરવાનું કુતૂહલ થયું. તેઓ એક વિશાળ સેના સાથે શીઘ્ર વનમાં ગયા. જે વનમાં મહારાજ ગયા ત્યાં જ યશોધર મુનિરાજ ધ્યાનારૂઢ હતા. તેમનો આત્મા સદા શુદ્ધોપયોગ/શુદ્ધપરિણતિ અને ક્યારેક શુભોપયોગમાં રહેતો હતો. અશુભોપયોગ તેમની પાસે પણ આવી શકતો નહોતો. મિત્ર-શત્રુ ઉપર તેમની દૃષ્ટિ સમાન હતી. તેઓ ત્રૈકાલિક યોગના ધારક હતા. સમસ્ત મુનિઓમાં ઉત્તમ હતા, અનંત અક્ષય ગુણોના ભંડાર હતા. દેદીપ્યમાન નિર્મળજ્ઞાનથી શોભિત અને ભવ્યજીવોના ઉદ્ધારક ઉત્તમ ઉપદેશદાતા હતા.

સ્યાદસ્તિ, સ્યાદ્નાસ્તિ ઇત્યાદિ અનેક ધર્મસ્વરૂપ જીવાદિ સપ્તતત્ત્વ તેમના જ્ઞાનમાં સદા પ્રતિભાસિત રહેતાં હતાં અને મોટા મોટા દેવ આવી એમના ચરણોમાં

નમસ્કાર કરતા હતા. મહારાજની દૃષ્ટિ યશોધર મુનિ પર પડી. તેમણે પહેલા કોઈ દિગંબર મુનિને જોયા ન હતા. તેથી શીઘ્ર તેમના પાર્શ્વચરને પૂછ્યું?

જુઓ ભાઈ, નગ્ન સ્નાનાદિ સંસ્કાર રહિત અને મુંડન કરાવેલ કોણ ઊભું છે? મને તુરંત કહો. પાર્શ્વચર બોલ્યું હતો તેણે શીઘ્ર જ આ શબ્દોમાં મહારાજના પ્રશ્નનો જવાબ દીધો—કૃપાનાથ! શું તમે નથી જાણતા? શરીર નગ્ન રાખી ઊભેલા, મહાભિમાની આ જ તો રાણી ચેલણાના ગુરુ છે.

બસ, એવું કહેવામાત્રની વાર હતી. મહારાજ તો તે શોધમાં હતા કે ક્યારે ગુરુ મળે અને ક્યારે તેમનું અપમાન કરું. ક્યારે રાણીથી બદલો લઉં ! જેવા મહારાજે પાર્શ્વચરના વચન સાંભળ્યા તે ક્રોધથી વિચારવા લાગ્યા—

અહા! રાણીથી વેરનો બદલો લેવાનો આ અવસર છે. રાણીએ મારા ગુરુઓનું ખૂબ અપમાન કર્યું છે અને અનેક કષ્ટ પહોંચાડ્યાં છે. આજે આ રાણીના ગુરુ મળ્યા છે. હવે મારે પણ આને કષ્ટ પહોંચાડવામાં અને અપમાન કરવામાં ચૂકવું ન જોઈએ.

ધ્યાનસ્થ મુનિરાજ યશોધર ઉપર શિકારી કૂતરા છોડતા રાજા શ્રેણિક

(94)

ધ્યાનસ્થ મુનિરાજ યશોધારણીની પવિત્રતા અને પુણ્ય પ્રતાપથી શાંત થઈ જતા શિકારી કૂતરાઓ

એવો એક ક્ષણ વિચાર કરી મહારાજાએ શીઘ્ર જ પાંચસો શિકારી કૂતરા જે લાંબી લાંબી ડાઢોના ધારક હતા, સિંહ જેવા ઉંચા, ભયંકર હતા તે મુનિરાજ પર છોડ્યા.

મુનિરાજ પરમ ધ્યાની હતા. તેમને પોતાના ધ્યાનની સામે આ વાતનો જરાપણ વિચાર ન હતો કે કોણ દુષ્ટ અમારા પર અપકાર કરે છે ? માટે જેવા કૂતરા તેમની પાસે ગયા તેવી તેણે મુનિરાજની શાંત મુદ્રા જોઈ, કૂતરાઓની બધી કૂરતા એક બાજુ ચાલી ગઈ. મંત્રકીલિત સર્પ જેમ શાંત પડી જાય છે, મંત્રના સામે તેનું કાંઈ નથી ચાલતું તેવી રીતે કૂતરા શાંત થઈ ગયા. તે મુનિરાજની પ્રદક્ષિણા કરવા લાગ્યા અને તેમના ચરણકમળોમાં બેસી ગયા.

મહારાજ પણ દૂરથી આ દૃશ્ય જોઈ રહ્યા હતા. જ્યાં તેમણે કૂતરાઓને કોધરહિત અને પ્રદક્ષિણા દેતા જોયા, કોધના માર્યા તમતમી ગયા તે વિચારવા લાગ્યા કે આ સાધુ નથી મારા બળવાન કૂતરાઓને આ દુષ્ટ મંત્રથી કીલિત કરી દીધા.

અચ્છા હું હમણાં તેના કર્મની મજા ચખાડું છું તથા એવું વિચારી તેઓ શીઘ્ર મ્યાનમાંથી તલવાર ખેંચી અને મુનિને મારવા અત્યંત વેગથી તેની તરફ ઝપટ્યા.

મુનિને મારવા મહારાજ જઈ જ રહ્યાં હતા કે અચાનક તેમણે, જે અનેક જીવોનો ભક્ષક અને ફેણ માંડેલ હતો એક એવો સર્પને જોયો અને તેને અનિષ્ટ કરવાવાળો સમજી શીઘ્ર મહારાજે તેને મારી નાખ્યો અને અતિક્રૂર પરિણામી થઈ તે સર્પને પવિત્ર મુનિ યશોધરના ગળામાં નાખી દીધો.

જે મનુષ્યના જેવા પરિણામ હોય તેને તેવા જ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે. મહારાજ શ્રેણિકના તે સમયે અતિ રૌદ્ર પરિણામ હતા. તેમને તત્કાલ જ મહાતમ:પ્રભા નરકનું, પાંચસો ધનુષ્યનું શરીર, વિદ્વાનોને પણ અગોચર, વચનને પણ અગોચર અને જેમાં ઘોર દુ:ખ છે તે મહાતમ:પ્રભા નામના સપ્તમ નરકનું તેત્રીસ સાગરનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું.

આ વાત સત્ય છે કે જે મનુષ્ય વગર વિચારે બીજાને કષ્ટ આપે, વિશેષ કરીને સાધુ મહાત્માઓને કષ્ટ આપે તેને ઘોર દુ:ખોનો સામનો કરવો પડે છે. મહાત્માઓને કષ્ટ દેવાવાળા મનુષ્યોને સદા નરકાદિ ગતિ મળે છે. પરંતુ મદોન્મત્તને આ વાતનું કાંઈ જ્ઞાન નથી હોતું. તે ઝટ એવું કામ કરી બેસે છે તેથી રાજા શ્રેણિકને આવું કષ્ટપ્રદ આયુષ્ય બંધાઈ ગયું.

શ્રેણિક દ્વારા એક દિગંબર ગુરુનું આવું અપમાનનું સાંભળી બૌદ્ધગુરુઓને બહુ

મુનિરાજ ઉપર કરેલો
ઉપસર્ગ રાણી ચેલણાને
કહેતા રાજા શ્રેણિક

પ્રસન્નતા થઈ. તે વારંવાર શ્રેણિકની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. પરંતુ સાધુ થઈને તેમનું આ કૃત્ય યોગ્ય ન હતું. સાધુનો ધર્મ માનાપમાન, સુખ-દુઃખમાં સમાન ભાવ રાખવો તે છે. અથવા ઠીક જ હતું કે તે જો સાધુ હોત તો સાધુઓનો ધર્મ સમજત. પરંતુ અહીં તો વેષ સાધુનો હતો, તેમના આત્મા સાથે સાધુત્વને કોઈ સંબંધ નહોતો.

આ રીતે ત્રણ દિવસ તો મહારાજ આમ તેમ ખોવાયેલા રહ્યા. ચોથે દિવસે રાણી ચેલણાના રાજમહેલમાં ગયા. જે પણ દુષ્કૃત્ય તે મુનિ સાથે કરીને આવ્યા હતા તે બધું રાણીને કહી સંભળાવ્યું અને હસવા લાગ્યા. મહારાજ દ્વારા પોતાના ગુરુનું અપમાન સાંભળી રાણી આવાક થઈ ગયા. મુનિ પર ઘોર ઉપસર્ગ જાણી તેમની આંખોમાંથી અવિરત અશ્રુધારા વહેવા લાગી. તે કહેવા લાગી—હાય ! ઘણો અનર્થ થઈ ગયો. રાજા તમે તમારા આત્માને દુર્ગતિનું પાત્ર બનાવી દીધો. હવે મારો જન્મ

સર્વથા નિષ્ફળ છે. મારે રાજમહેલના ભોગ ભોગવવા તે મહાપાપ છે.

હાય ! મારો આ કુમાર્ગી પતિ સાથે શા માટે સંબંધ થઈ ગયો ! યુવતી હોવાથી હું મરી કેમ ન ગઈ ? હવે હું શું કરું ? હું ક્યાં જાઉં ? ક્યાં રહું ? હાય ! આ મારા પ્રાણ પંખેરું કેમ જલદી ઉડી નથી જતા ? પ્રભો, હું ઘણી અભાગણી છું. મારું હવે કેમ ભલું થશે ? નાના ગામ અને વન પર્વતોમાં રહેવું સારું પરંતુ જિનધર્મવિહીન અતિ વૈભવયુક્ત પણ આ રાજમહેલમાં રહેવું યોગ્ય નથી. રાણીનું આ રીતે રુદન સાંભળી મહારાજનું હૃદય પિગળી ગયું. તે વખતે તેનાથી બીજું કાંઈ ન થયું તે પ્રીતિથી રાણીને સમજાવવા લાગ્યા.

પ્રિયે ! તું આ વાત માટે જરાપણ શોક ન કર ! તે મુનિ ગળામાંથી સર્પને ફેંકી ક્યારના ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા હશે. મૃત સર્પ ગળામાંથી કાઢવો દુષ્કર નથી. મહારાજના વચન સાંભળી રાણીએ કહ્યું :—

નાથ, આપનું આ કથન ભ્રમમાત્ર છે. મને વિશ્વાસ છે કે જો તે મારા સાચા ગુરુ હશે તો કદાપિ તેઓએ ગળાનો સર્પ નહીં કાઢ્યો હોય. કૃપાનાથ ! અચલ મેરુપર્વત કદાચિત્ ચલાયમાન થઈ જાય. મર્યાદા નહીં તોડવાવાળો સમુદ્ર માઝા મૂકે પરંતુ જ્યારે દિગંબર મુનિ ધ્યાનમાં એકતાન થઈ જાય ત્યારે તેમના પર ઘોરતમ ઉપસર્ગ પણ કેમ ન આવે તેઓ પોતાના ધ્યાનથી વિચલિત નથી થતા.

પ્રાણનાથ ! ક્ષમાભૂષણથી ભૂષિત દિગંબર મુનિ પૃથ્વી જેવા અચલ હોય છે. સમુદ્ર જેવા ગંભીર, વાયુ જેવા નિષ્પરિગ્રહી, અગ્નિ જેવા કર્મ ભસ્મ કરવાવાળા હોય છે. આકાશ જેવા નિર્લેપ, જળ જેવા સ્વચ્છ ચિત્તના ધારક અને મેઘ સમાન પરોપકારી હોય છે. પ્રભો ! આપ વિશ્વાસ રાખો જે ગુરુ પરમજ્ઞાની, પરમધ્યાની, દૃઢ વૈરાગી હશે તે જ મારા ગુરુ હશે કિન્તુ તેનાથી વિપરીત પરિષહોના ભય કરવાવાળા અતિ પરિગ્રહી, વ્રત, તપ આદિથી શૂન્ય, મધ, માંસ, મદિરાના લોલુપી તથા મહાપાપી જે ગુરુ છે તે મારા ગુરુ નથી.

રાણીના આવા યુક્તિપૂર્ણ વચન સાંભળી રાજાનું ચિત્ત ભયથી ધ્રુજી ઉઠ્યું. તે સમયે બીજું કાંઈ ન કહતાં તેમના મુખેથી આ શબ્દો નીકળ્યા—

પ્રિયે ! આ સમયે જે તું કહે છે તે બિલકુલ સત્ય છે. હવે વિશેષ કહેવાની આવશ્યકતા નથી. હવે એક કામ કરો. જ્યાં મુનિરાજ બિરાજમાન છે ત્યાં આપણે બન્ને જલદી જઈ અને તેમને જોઈએ. રાણી તો જવા તૈયાર જ હતાં. તેમણે ત્યારે જ

શ્રેણિક રાજાએ મુનિ પર કહેલા ઉપસર્ગને દૂર કરવા માટે ચેલણા રાણી સાથે જંગલમાં મુનિ પાસે જાય છે. અને મુનિને આદર સાથે જુઓ છે.

જવાનું સ્વીકારી લીધું. આ બાજુ મહારાજે મુનિદર્શનાર્થે જવા માટે ઢંઢેરો પીટાવી દીધો અને રાણી સાથે વનની બાજુ ચાલ્યા. મહારાજ પણ એક વિશાળ સેના સાથે તેમની પાછળ ઘોડા પર બેસી ચાલ્યા. તે બંને દંપત્તિ પળમાત્રમાં મુનિરાજની પાસે પહોંચી ગયા.

એવો નિયમ છે કે મુનિઓને જ્યારે ઉપસર્ગ આવે છે ત્યારે તેઓ અંતરંગમાં વિશેષ શુદ્ધપરિણતિ સાથે અનિત્યાદિ બાર ભાવનાઓનું ચિંતવન કરે છે, જેવો મુનિરાજ યશોધરના ગળામાં સર્પ પડ્યો કે તુરત જ તેઓ આ રીતે ભાવના ભાવવા લાગ્યા. રાજાએ જે ગળામાં મરેલો સર્પ નાખ્યો છે તે મારા પર મોટો ઉપકાર કર્યો છે કેમ કે જે મુનિ પોતાના આત્માને સમસ્ત કર્મોથી રહિત કરવા માગે છે તે કર્મોની ઉદીરણા માટે ઉપસર્ગ સહન કરે છે. આ રાજા મારા પરમ ઉપકારી છે. તેણે પોતાની મેળે ઉપસર્ગની સામગ્રી મારા માટે એકત્રિત કરી દીધી છે. આ દેહ મારાથી સર્વથા ભિન્ન છે. કર્મથી ઉપાર્જિત છે અને હું સમસ્ત કર્મોથી રહિત, પવિત્ર છું, ચૈતન્યસ્વરૂપ છું. શરીરમાં કલેશ થવા છતાં પણ હું કલેશિત થતો નથી. જો કે આ શરીર અનિત્ય છે, મહા અપાવન છે મલ-મૂત્રનું ઘર છે, ઘૃણિત છે તથાપિ કોણ જાણે કેમ વિદ્વાન લોકો તેને સારું સમજે છે. આને ફૂલો આદિ સુગંધી પદાર્થોથી કેમ તેનું પોષણ કરે છે ? આ રીતે યશોધર મુનિ બાર ભાવના ભાવતાં-ભાવતાં વિશેષ-વિશેષ શુદ્ધિ કરતા જતા હતા.

સત્ય સિદ્ધાંત પર આરૂઢ રહેવાથી અન્ય મનુષ્ય આત્મા ક્યાં સુધી દાસ નથી બનતા ? જ્યારે રાજા-રાણીએ મુનિને જેમ હતા તેમ જ જોયા તો આનંદના કારણે તેમનું શરીર રોમાંચિત થઈ ગયું. તે બન્નેએ શીઘ્ર સમાનભાવથી મુનિરાજને નમસ્કાર કર્યા અને પ્રદક્ષિણા કરી. રાજાને સ્વયં ઉપર ગ્લાનિ અને મુનિરાજ ઉપર વિનયભાવ પ્રગટ્યો જેથી તે મુનિરાજ પ્રત્યે પૂરા સમર્પિતભાવથી ભક્તિસહિત તેમના ઉપસર્ગોને દૂર કરવાનું નક્કી કર્યું. રાણીના બતાવ્યાનુસાર તેઓ મુનિરાજના ઉપસર્ગને દૂર કરવા તત્પર થયા. મુનિના દુઃખથી દુઃખિત પરંતુ ધ્યાનની અચલતાથી હર્ષિતચિત્ત અને પ્રશમ, સંવેગ આદિ સમ્યક્ત્વ ગુણોથી ભૂષિત રાણીએ શીઘ્ર જ મુનિરાજના શરીર પરથી કીડીઓ દૂર કરી. કીડીઓએ મુનિરાજનું શરીર ખોખલું કરી નાખ્યું હતું. રાજાએ એક નરમ વસ્ત્રથી અવશિષ્ટ કીડીઓને દૂર કરી તેમના શરીરને ગરમ પાણીથી ધોયું અને સંતાપની નિવૃત્તિ માટે તેના પર શીતલ ચંદનનો લેપ કર્યો અને મુનિરાજને ભક્તિપૂર્વક નમસ્કાર કરી મુનિરાજની ધ્યાનમુદ્રા પર આશ્ચર્યચકિત થઈ તેમના

દર્શનથી અતિશય સંતુષ્ટ થઈ તે દંપતી આનંદપૂર્વક તેમની સામે ભૂમિમાં બેસી ગયા.

આ નિયમ છે કે દિગંબર સાધુ રાતના બોલતા નથી. તેથી જ્યાં સુધી રાત્રી રહી ત્યાં સુધી મુનિરાજે કોઈપણ પ્રકારનો વચનાલાપ ન કર્યો પરંતુ અંધકાર જતા અને જેવો સૂર્યોદય થયો, રાજા-રાણીએ શીઘ્ર મુનિરાજના ચરણોનું પ્રક્ષાલન કર્યું અને પરમજ્ઞાની, પરમધ્યાની જર્જર શરીરના ધારક મુનિરાજની ફરીથી ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી તેમના ચરણોની ભક્તિભાવથી પૂજા કરી પોતાના પાપની શાંતિ માટે તે આ રીતે સ્તુતિ કરવા લાગ્યા—

પ્રભો ! આપ સમસ્ત સંસારમાં પૂજ્ય છો, અનેક ગુણોના ભંડાર છો, આપની દૃષ્ટિ શત્રુ-મિત્ર પર સમાન છે. દીનબંધો ! સુમાર્ગથી વિમુખ જે મનુષ્ય આપના ગળામાં સર્પ નાખવાવાળા છે અને જે આપને ફૂલોનો હાર પહેરાવનાર છે આપની દૃષ્ટિમાં બન્ને સમાન છે. કૃપાસિંધુ ! આપ સ્વયં સંસાર—સમુદ્રથી પાર થવાવાળા છો અને જે જીવ દુઃખરૂપી તરંગોથી ભટકાઈને સંસારરૂપી સમુદ્રની વચ્ચે પડ્યો છે તેમને પણ આપ તારવાવાળા છો. જીવોને આપ કલ્યાણકારી છો.

કરુણાસિંધો ! અજ્ઞાનવશ આપની જે અવજ્ઞા અને અપરાધ કર્યો છે આપ તેને ક્ષમા કરો. કૃપાનાથ ! જો કે મને વિશ્વાસ છે કે આપ રાગ-દ્વેષ રહિત છો, આપનાથી કોઈનું અહિત થતું નથી છતાં પણ મારા ચિત્તમાં જે અવજ્ઞાનો સંકલ્પ બેઠો છે તે મને સંતાપ આપે છે. તેથી જ મેં આપની સ્તુતિ કરી છે. પ્રભો ! આપ મેઘતુલ્ય જીવોના પરમ ઉપકારી છો, આપ જ ધીર, વીર અને શમ ભાવનાવાળા છો.

આ રીતે રાજા—રાણી દ્વારા ભલી પ્રકાર મુનિની સ્તુતિ સમાપ્ત થઈ પછી રાજા-રાણીએ ભક્તિપૂર્વક મુનિરાજના ચરણમાં નમસ્કાર કર્યા અને યથાસ્થાને બેસી ગયા, તથા મુનિરાજે પણ અતિશય નમ્ર દંપતીને સમાનભાવથી ધર્મવૃદ્ધિના આશીર્વાદ આપ્યા તથા આ રીતે ઉપદેશ દેવા લાગ્યા—

વિનીત મગધેશ ! સંસારમાં જો જીવોનો કોઈ પરમ મિત્ર છે તો તે ધર્મ જ છે. આ ધર્મની કૃપાથી જીવોને અનેક પ્રકારનાં ઐશ્વર્ય મળે છે. ઉત્તમકુળમાં જન્મ લે છે અને સંસારનો નાશ પણ ધર્મની કૃપાથી જ થાય છે. માટે ઉત્તમ પુરુષોને ઈષ્ટ છે કે સદા ઉત્તમધર્મની આરાધના કરે. આ રીતે ઉપદેશ આપી મુનિરાજ શાંત થઈ ગયા.

જુઓ ભાગ્યનું મહાત્મ્ય ! ક્યાં તે પરમપવિત્ર યશોધર મુનિના દર્શન અને ક્યાં બૌદ્ધધર્મના પરમ ભક્ત ! ક્યાં મગધેશ રાજા શ્રેણિક અને ક્યાં રાણી ચેલણા દ્વારા

બૌદ્ધધર્મની પરીક્ષા પર બૌદ્ધસાધુઓનો ક્રોધ ! ક્યાં મહારાજ શ્રેણિકની પરીક્ષાથી મુનિરાજને જરાપણ ક્રોધ નહીં ! ક્યાં તે શ્રેણિકને મુનિરાજના ગળામાં સર્પ નાખવો અને ક્યાં રાણીનો ઉપદેશ ! ક્યાં રાત્રિમાં રાજા-રાણીનું વનગમન અને ક્યાં સમાન રીતે ધર્મવૃદ્ધિ મળવી ! આ બધી વાતો તે દંપતીને શુભ-અશુભ ભાગ્યોદયથી પ્રાપ્ત થઈ.

મુનિરાજનો ઉપદેશ સાંભળતાં જ મહારાજ શ્રેણિકની આંખોમાં પશ્ચાત્તાપરૂપ અશ્રુધારા વરસી જાણે કીધેલાં મિથ્યાત્વરૂપ પાપનો મળ અશ્રુ દ્વારા કેમ નીકળતો હોય અને સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કર્યું. સાતમી નરકના ૩૩ સાગરનું આયુષ્ય ઘટાડી પ્રથમ નરકનું ૮૪ હજાર વર્ષ રહી ગયું. એવી અક્ષુણ્ણ વિચારધારાના જોરમાં રાજા શ્રેણિકને સાચા દેવ-ગુરુ-ધર્મ પર અનહદ શ્રદ્ધા થઈ અર્થાત્ નિજ આત્મસ્વભાવની અત્યાધિક મહિમારૂપ સમ્યક્ત્વ થઈ જાય છે.

મુનિ યશોધરે જે ધર્મવૃદ્ધિના આશિષ આપ્યા તે સાધારણ ન હતા પરંતુ સ્વર્ગ મોક્ષાદિ સુખ પ્રદાન કરવાવાળા હતાં. સંસારથી પાર કરાવવાવાળા હતા. તીર્થંકર, ઈન્દ્ર, અહમિન્દ્ર આદિ પદના પ્રદાત્રી હતા તથા ‘મહારાજ ભવિષ્યે તીર્થંકર થશે’ તે વાતને પ્રગટ કરવાવાળા હતા. ધર્મથી વિમુખ મહારાજને ધર્મમાર્ગ પર લાવવાવાળા હતા.

ઉપસર્ગવિજયી મહા તપસ્વી યશોધર ભગવંતને કોટિ કોટિ વંદન.

મહાજન મિદાનંદ.

જૈન પૌરાણિક લઘુકથાઓ ભાગ-૩ (ગુજરાતી)

પ્રસ્તુત આવૃત્તિના પ્રકાશનાર્થે પ્રાપ્ત દાનરાશી

રૂા. ૫૦૦૦=૦૦	રૂા. ૧૦૧૧=૦૦
શ્રી જયેશભાઈ નંદલાલ મહેતા, મુંબઈ	શ્રી રાજેશ વિનોદરાય બાવીશી, જલગાંવ
રૂા. ૩૦૦૦=૦૦	હ. નિધિ બાવીશી
શ્રી અમી અતુલ ગાંધી, મલાડ	રૂા. ૧૦૦૦=૦૦
રૂા. ૨૫૦૦=૦૦	શ્રી અનંધ નિતનૈન માવાણી, મુંબઈ
શ્રી પુષ્પાબેન અનંતરાય ગાંધી, મલાડ	શ્રી પ્રવીણચંદ્ર વાલજીભાઈ ડગલી,
શ્રી અમૃતલાલ લક્ષ્મીચંદ શાહ, હ. મીનાબેન	હ. પુષ્પાબેન, રાજેશ
કિશોરભાઈ શાહ, વડોદરા	શ્રી વિવાન દોશી
શ્રી હેતલ જિનેશભાઈ દોશી	શ્રી અરૂણાબેન પ્રવીણચંદ્ર ભાયાણી
રૂા. ૨૨૦૦=૦૦	હ. ભાવનાબેન સંઘવી
શ્રી જયાબેન સુખલાલ મોરબીયા	શ્રી સોનલ સંદીપ રવાણી, ઈન્દોર
રૂા. ૨૦૦૦=૦૦	શ્રી રાહિલ રાજીવ શાહ, મુંબઈ
શ્રી વિમળાબેન રતીલાલ ગાંઠાણી, મુંબઈ	શ્રી ધૂડીબાઈ ખેમરાજ જૈન, ખૈરાગઢ
શ્રી ગીતાબેન રાજેશભાઈ કામદાર, મુલુંડ	હ. ધ્ર. તારાબેન, ધ્ર. મૈનાબેન
રૂા. ૧૫૦૦=૦૦	શ્રી ચેતના સતીશ શાહ, મલાડ
શ્રી સોનલ પ્રભુદાસ કામદાર, સોનગઢ	શ્રી માનુબેન જૈન, ઉદયપુર
શ્રી સુરેશભાઈ ચીમનલાલ સંઘવી,	શ્રી પ્રભાબેન ચીમનલાલ ડેલીવાળા
હ. સરલાબેન	હ. ધ્ર. ઈન્દુબેન, નિરંજનભાઈ, સુરત
શ્રી શાંતાબેન પ્રભુલાલ ઘીયા, રાજકોટ	શ્રી રમેશભાઈ મોહનલાલ ભાયાણી
રૂા. ૧૨૫૦=૦૦	શ્રી મંજુલાબેન પારેખ, સોનગઢ
શ્રી ચિન્મય કેતનભાઈ શાહ, દાદર	શ્રી મયુરી ઉત્પલ ગાંધી, સુરેન્દ્રનગર
શ્રી આયુષી કેતનભાઈ શાહ, દાદર	હ. સચીન, મોક્ષા
રૂા. ૧૧૦૦=૦૦	શ્રી કનૈયાલાલ ભાયાણી, હ. ઈન્દિરાબેન
શ્રી સમય વિરાટભાઈ વોરા, અમદાવાદ	શ્રી વસુમતી કીર્તિકાંત જોબાળિયા, મુંબઈ
શ્રી તિથિ તન્મય પારેખ, વડોદરા	શ્રી ક્ષાયિક જૈન, ઉદેપુર હ. મીમાંસા
શ્રી દર્શિત મોદી, મલાડ	શ્રી અનંતરાય સી. શાહ, અમદાવાદ
ધ્ર. હર્ષાબેન વૃજલાલ શાહ, જલગાંવ	હ. ચેતન
	શ્રી શારદાબેન મયાભાઈ શાહ, મુંબઈ

શ્રી વિશ્વશ્રી નાગેન્દ્ર જૈન, ભોપાલ
શ્રી નરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ શાહ, દાદર
શ્રી ધનપાલભાઈ સારાભાઈ શાહ, મુંબઈ
શ્રી ત્રિધા રાજીવ મહેતા, ડ. જિનેશભાઈ
એક મુમુક્ષુબેન
શ્રી નમીતા અક્ષયભાઈ ડેલીવાળા
શ્રી કહાન ઓપ્ટીકલ, ચેન્નઈ
શ્રી નયનાબેન ભરતભાઈ કામદાર, ઈન્દોર
શ્રી માલતીબેન સુરેશભાઈ દફતરી, રાજકોટ
બ્ર. કોકીલાબેન, રૂપાબેન ખારા, સોનગઢ
શ્રી વાસંતીબેન ગુણવંતરાય ભાયાણી,
સોનગઢ

શ્રી ચંદ્રાબેન મનુભાઈ કામદાર, સોનગઢ
બ્ર. આશાબેન તથા બ્ર. ચંદ્રાબેન
બ્ર. કંચનબેન મગનલાલ, સોનગઢ
શ્રી કુસુમબેન નવનીતલાલ દોશી, સોનગઢ
શ્રી રંભાબેન હીરાચંદ દામાણી, સોનગઢ
શ્રી પાનાચંદ ભાઈલાલ ડેલીવાળા, સોનગઢ
શ્રી કહાનનગર સોસાયટી, સોનગઢ
શ્રી સ્વસ્તિ ચિદ્રૂપ શાહ, અમદાવાદ
શ્રી નયનાબેન સુકેતુભાઈ તલાટી
શ્રી પલક વિરાગ કોઠારી, વડોદરા
શ્રી સુશીલાબેન સોમચંદભાઈ શાહ, લંડન
ડ. મીનાબેન

સદગુણ સિદ્ધાન્તંદ.

મુનિરાજ ભક્તિ

ઉપસર્ગ-વિજયી મુનિરાજકે, ચરણ કમલ સુખદાય;
બારબાર વિનતી કરો, મન વચ શીષ નવાય,
હમારી કરુણા લ્યો ઋષિરાજ.

થાવર જંગમ જીવકે, રક્ષક હેં મુનિરાય;
મોહિ કર્મ દુખ દેત હેં ઈનતેં ક્યોં ન છુડાય. હમારી○
રાજ ઋદ્ધિ તજ વન ગયે, ધર્યો ધ્યાન ચિદ્રૂપ;
ઋદ્ધિ આય ચરણા લગી, નમન કર સબ ભૂપ. હમારી○
તપગજ ચઢિ રણ-ભૂમિ મેં, ક્ષમા ખડગ કર ધાર;
કરમ અરી કી જય કરી, શાંતિ ધ્વજા કરિ લાર. હમારી○
નિરાભરણ તન અતિ લસે, નિર અંબર નિરદોષ;
નગન દિગંબર રૂપ હે, સકલ ગુણનિકો કોષ. હમારી○
ઉપસર્ગ 'નેક ભય તદપિ, કિંચિત્ નહિં લવલેશ;
મૂરતિ શાન્ત દયામયી વંદિત સકલ સુરેશ. હમારી○
તુમ ઋષિ દીનદયાલ હો, અશરણ કે આધાર;
બાર બાર વિનતી કરો, મોહિ ઉતારો પાર. હમારી○
જો ત્રિભુવન સબ મિલેં, દાનવ માનવ ઈન્દ્ર;
હલેં ચલેં નહિં સબનિતેં, ધ્યાનમેં રહે મુનિંદ. હમારી○
મેં દુખિયા સંસારમેં, તુમ કરુણાનિધિ દેવ;
હરૌ દુઃખ યહ મો તણો, કરિ હોં તુમ પદ સેવ. હમારી○
તુમ સમાન સંસારમેં, તારણ તરણ જિહાજ;
હે મુનીશ! કોઊ નહીં, યારેં તુમહી નાથ. હમારી○
તુમ પદ મસ્તક હમ ધરેં, ભરી ભક્તિ ઉર માંહિ;
નિજ સ્વરૂપ મય કીજિયે, ભવ-સંતતિ મિટ જાહિં. હમારી○

અનુભૂતિ વીરથ મહાન, સ્વાર્ણપુરી સોદે
યહ ક્ષાનગુરુ વરદાન, મંગલ મુક્તિ મિલે.

